

**T.C.
ERCIYES ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ**

**2008 – 2009 ÖĞRETİM YILI İLKÖĞRETİM OKULLARI
BİRİNCİ KADEME TÜRKÇE DERS KİTAPLARININ
BİÇİM VE İÇERİK AÇISINDAN İNCELENMESİ**

**Tezi Hazırlayan
Fatma KARDAŞ GÜNEŞ**

**Tezi Yöneten
Doç. Dr. Mustafa ŞANAL**

**Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı
Eğitim Programları ve Öğretim Bilim Dalı
Yüksek Lisans Tezi**

**MART- 2010
KAYSERİ**

**T.C.
ERCIYES ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ**

**2008 – 2009 ÖĞRETİM YILI İLKÖĞRETİM OKULLARI
BİRİNCİ KADEME TÜRKÇE DERS KİTAPLARININ
BİÇİM VE İÇERİK AÇISINDAN İNCELENMESİ**

**Tezi Hazırlayan
Fatma KARDAŞ GÜNEŞ**

**Tezi Yöneten
Doç. Dr. Mustafa ŞANAL**

**Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı
Eğitim Programları ve Öğretim Bilim Dalı
Yüksek Lisans Tezi**

**MART- 2010
KAYSERİ**

Doç. Dr. Mustafa ŞANAL danışmanlığında Fatma KARDAŞ GÜNEŞ tarafından hazırlanan “2008 – 2009 Öğretim Yılı İlköğretim Okulları Birinci Kademe Türkçe Ders Kitaplarının Biçim Ve İçerik Açısından İncelenmesi ” adlı bu çalışma jürimiz tarafından Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı’nda Yüksek Lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

23.10.2010

JÜRİ:

Danışman	Doç. Dr. Mustafa ŞANAL
Üye	:Doç. Dr. Erhan AYDIN
Üye	Yrd. Doç. Dr. Mustafa DURMUŞÇELEBİ

ONAY:

Bu tezin kabulü Enstitü Yönetim Kurulunun 02.04.2010 tarih ve 02 sayılı kararı ile onaylanmıştır.

02.04.2010
Prof. Dr. H. Yunus APAYDIN
Enstitü Müdürü

ÖNSÖZ

Bir toplumun sağlıklı ve sürekli var oluşu, o toplumun sosyal düzeni ile sağlanabilir. Sosyal düzenin sürekliliği için de kişilik sahibi bireylerin varlığına ihtiyaç vardır. Kültürümüzün korunması ve sonraki nesillere doğru aktarılabilmesi, tanıtılabilmesi onlar tarafından bilinmesiyle de doğru orantılıdır. Bu bağlamda anadili öğretimini de kapsayan Türkçe dersleri önemli bir yere sahiptir.

Bireyin sosyalleşmesi, toplumuna ayak uydurabilmesi ve sağlıklı iletişim kurabilmesi için Türkçe derslerine büyük bir görev düşmektedir. Eğitimin her kademesinde Türkçe öğretimi üzerinde önemle durulmalıdır. Türkçe derslerinde bir araç olarak kullanılan Türkçe ders kitaplarının içeriğine ve biçimine de dikkat edilmelidir.

2008-2009 öğretim yılında yayınlanmış olan ilköğretim okullarında okutulan, İlköğretim 1. kademe Türkçe ders kitaplarını biçim ve içerik açısından değerlendirmeye çalıştığım bu araştırmada; incelediğim ders kitaplarının nitelikli dış ve iç yapı özelliklerinden uzak olduğu görüldü. Oysaki öğrenci için, eğitim-öğretim hayatında en önemli unsurlardan biri olan ders kitaplarının gerek dış yapı özelliklerinin gerekse iç yapı özelliklerinin istenilen standartlara uygun olması, eğitime önemli katkılar sağlayacaktır.

Araştırmamın her aşamasında görüş ve önerilerinden yararlandığım, benden yardımını ve desteğini hiçbir zaman esirgemeyen yüksek lisans öğrenimimde emeği bulunan değerli danışmam hocam Doç. Dr. Mustafa ŞANAL'a en derin teşekkürlerimi sunuyorum.

Hayatım boyunca desteklerini hissettiğim, her zaman yanımda olan ailem ve eşim Yener GÜNEŞ'e bana karşı duydukları güvenlerinden dolayı sonsuz şükran ve sevgilerimi sunuyorum. Ayrıca yüksek lisans öğrenimim boyunca destek veren dönem arkadaşlarıma da sonsuz teşekkürler.

Fatma KARDAŞ GÜNEŞ

2008-2009 EĞİTİM-ÖĞRETİM YILI İLKÖĞRETİM OKULLARI

1. KADEME TÜRKÇE DERS KİTAPLARININ BİÇİM VE İÇERİK AÇISINDAN DEĞERLENDİRİLMESİ

Fatma KARDAŞ GÜNEŞ

ÖZET

Bu araştırma; 2008-2009 eğitim öğretim yılında yayınlanmış olan Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı ilköğretim okullarındaki 1. kademe Türkçe ders kitaplarının biçim ve içerik açısından değerlendirilmeleri amacıyla hazırlanmıştır.

Araştırmanın çalışma evrenini 2008-2009 öğretim yılı için Talim ve Terbiye Kurulu'nca kabul edilen ilköğretim 1., 2., 3., 4. ve 5. sınıf Türkçe ders kitapları, araştırmanın örneklerini ise bu kitap listesinden bilinçli olarak seçilmiş her sınıf düzeyi için Milli Eğitim Bakanlığı komisyonunca hazırlanmış 1'er kitap olmak üzere toplam 5 adet kitap oluşturmaktadır. Veri toplama aracı olarak İlköğretim 1. Kademe Türkçe Ders Kitaplarını Ders Kitabı Özelliklerine Uygunluk Açısından Değerlendirme Ölçeği kullanılmıştır.

Değerlendirmede elde edilen sonuçlar şöyledir:

- Kitap sayfalarında görsel öge ve yazılar arasında dengesizlik gözlenmiştir.
- Tema ve metinlerden elde edilen ana fikirler öğrencilerin seviyesine uygun bulunmamıştır.
- Kitaplarda Atatürkçülükle ilgili konuların yeterli olmadığı gözlenmiştir.
- Kitaplarda yer alan görsel unsurların özellikleriyle ilgili aksaklıklar olduğu gözlenmiştir.
- Görsel unsurlarda dikkat edilmesi gereken renk-büyüklik ve fon ilişkisinin göz ardı edildiği gözlenmiştir.
- Kitaplarda yazım ve noktalama hatalarına çok sık rastlandığı, bazı metinlerde gereksiz noktalama işaretlerine yer verildiği gözlenmiştir.

Bu sonuçlar ışığında bir dizi öneri yapılmıştır.

Anahtar Kelimeler: İlköğretim Okulu 1. kademe, Türkçe, Ders Kitabı, Biçim ve İçerik

**THE EVALUATION OF 2008-2009 ACADEMIC YEAR THE FIRST STAGE OF
PRIMARY SCHOOLS TURKISH TEXTBOOKS IN THE TERMS OF FORMAT
AND CONTENT**

Fatma KARDAŞ GÜNEŞ

ABSTRACT

This survey has been carried out in the aim of evaluation of Turkish textbooks published in 2008-2009 academic year and prepared for the first stage of primary schools which are under the supervision of the Ministry of National Education in the terms of both content and format.

The total field under survey consists of Turkish textbooks of first, second, third, fourth and fifth grades of primary schools, which have approved by the Board of Education and the illustrations on the survey have been taken from five different books prepared by the commissions of the Ministry of National Education. Each of these books has been selected up to each grade. As the means of data collection, the first stage of primary schools Turkish Textbooks Properties Compatibility Scale has been used.

As a result of this evaluation

- An imbalance between visual components and texts on the pages of textbooks has been observed.
- It has been found out that main ideas derived from themes and texts aren't up to students' levels
- It has been understood that topics related with Kemalism are not sufficient in the books.
- Deficiencies about the properties of visual aids have been found in the books.
- It is thought the adjustment between colour , size and background, the basic elements of visual aids which can be never ignored, weren't well- established.
- Too many spelling and punctuation errors have been observed in the books. It has also realized that redundant punctuation marks have used in some texts.

In light of these findings, a number of suggestions have been made.

Key words: Primary School, Firs Stage, Textbook, Format and Content

İÇİNDEKİLER

ONAY	I
ÖNSÖZ	II
ÖZET.....	III
ABSTRACT	IV
İÇİNDEKİLER	V
TABLolar LİSTESİ.....	VII
1. GİRİŞ.....	1
2. KURAMSAL AÇIKLAMALAR VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR	8
2.1. Kuramsal Açıklamalar	8
2.1.1. Eğitim ve Eğitim Programı	8
2.1.2. Dil ve Anadil Nedir?	10
2.1.3. İlköğretim Türkçe Öğretim Programı ve Amaçları.....	12
2.1.4. 2004 İlköğretim Türkçe Programının Dayandığı Temel Yaklaşımlar	15
2.1.5. Ders Kitapları.....	17
2.1.6. Türkçe Ders Kitaplarının Özellikleri.....	20
2.1.7. Türkçe Ders Kitaplarında Kullanılan İlkeler.....	42
2.1.7.1. Çocuğa Görelik İlkesi.....	42
2.1.7.2. Somuttan Soyuta.....	42
2.1.7.3. Yakından Uzağa.....	43
2.1.7.4. Bilinenden Bilinmeyene.....	43
2.1.7.5. Kolaydan Zora (Yalından Karmaşığa).....	44
2.1.7.6. Yerellik (Mahallilik).....	44
2.1.7.7. Yaşamsallık (Hayatilik).....	44
2.1.8. Türkçe Ders Kitaplarında Ölçme Değerlendirme Yöntemleri.....	44
2.1.8.1. Görüşme.....	45
2.1.8.2. Günlükler.....	45
2.1.8.3. Çizimler ve Poster Oluşturma.....	45
2.1.8.4. Açık Uçlu Sorular.....	46
2.1.8.5. Kavram Haritaları.....	46
2.1.8.6. Performans Değerlendirme Ölçekleri (Rubric).....	47

2.1.8.7. Portfolyolar.....	47
3. ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ	48
4. BULGULAR VE YORUMLAR.....	51
4.1.Birinci Sınıf Türkçe Ders Kitabı.....	51
4.2.İkinci Sınıf Türkçe Ders Kitabı.....	56
4.3.Üçüncü Sınıf Türkçe Ders Kitabı.....	62
4.4.Dördüncü Sınıf Türkçe Ders Kitabı.....	67
4.5.Beşinci Sınıf Türkçe Ders Kitabı.....	73
4.5.1. Beşinci Sınıf Türkçe Ders Kitabının İçerik Açısından İncelenmesi... ..	60
5. SONUÇ VE ÖNERİLER	79
5.1. Sonuçlar.....	79
5.2. Öneriler.....	81
KAYNAKÇA.....	85
EKLER.....	89
EK-1 Milli Eğitim Bakanlığı Ders Kitapları Yönetmeliği... ..	90
EK-2 Türk Standartları- Ders Kitapları.....	112
EK-3 Ders Kitaplarının Hazırlanması ve İncelenmesi İle İlgili Esas ve Usuller...	114
EK-4 Milli Eğitim Bakanlığı Ders Kitapları ve Eğitim Araçlarının İncelenmesi ve Değerlendirilmesine İlişkin Yönerge.....	121
EK-5 İlköğretim 1. kademe Türkçe Ders Kitaplarını Ders Kitabı Özelliklerine Uygunluk Açısından Değerlendirme Ölçeği	144
ÖZGEÇMİŞ	157

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo: 2.1. Ders Kitaplarının Fiziksel Özellikleri	21
Tablo 4.1. Birinci Sınıf Türkçe Ders Kitabının İçerik Açısından İncelenmesi	51
Tablo 4.2. Birinci Sınıf Türkçe Ders Kitabının Öğrenme-Öğretme-Ölçme ve Değerlendirme Açısından İncelenmesi	53
Tablo 4.3. Birinci Sınıf Türkçe Ders Kitabının Dil ve Anlatım Açısından İncelenmesi	53
Tablo 4.4. Birinci Sınıf Türkçe Ders Kitaplarının Teknik Tasarım ve Düzenleme Açısından İncelenmesi	55
Tablo 4.5. İkinci Sınıf Türkçe Ders Kitabının İçerik Açısından İncelenmesi	56
Tablo 4.6. İkinci Sınıf Türkçe Ders Kitabının Öğrenme-Öğretme-Ölçme ve Değerlendirme Açısından İncelenmesi	59
Tablo 4.7. İkinci Sınıf Türkçe Ders Kitabının Dil ve Anlatım Açısından İncelenmesi	60
Tablo 4.8. İkinci Sınıf Türkçe Ders Kitabının Teknik Tasarım ve Düzenleme Açısından İncelenmesi	61
Tablo 4.9. Üçüncü Sınıf Türkçe Ders Kitabının İçerik Açısından İncelenmesi	62
Tablo 4.10 Üçüncü Sınıf Türkçe Ders Kitabının Öğrenme-Öğretme-Ölçme ve Değerlendirme Açısından İncelenmesi	64
Tablo 4.11. Üçüncü Sınıf Türkçe Ders Kitabının Dil ve Anlatım Açısından İncelenmesi	65
Tablo 4.12. Üçüncü Sınıf Türkçe Ders Kitabının Teknik Tasarım ve Düzenleme Açısından İncelenmesi	66
Tablo 4.13. Dördüncü Sınıf Türkçe Ders Kitabının İçerik Açısından İncelenmesi	67
Tablo 4.14. Dördüncü Sınıf Türkçe Ders Kitabının Öğrenme – Öğretme – Ölçme ve Değerlendirme Açısından İncelenmesi:	70
Tablo 4.15. Dördüncü Sınıf Türkçe Ders Kitabının Dil ve Anlatım Açısından İncelenmesi	71
Tablo 4.16. Dördüncü Sınıf Türkçe Ders Kitabının Teknik Tasarım ve Düzenleme Açısından İncelenmesi	72
Tablo 4.17. Beşinci Sınıf Türkçe Ders Kitabının İçerik Açısından İncelenmesi	73
Tablo 4.18. Beşinci Sınıf Türkçe Ders Kitabının Öğrenme – Öğretme – Ölçme ve Değerlendirme Açısından İncelenmesi:”	76

Tablo 4.19. Beşinci Sınıf Türkçe Ders Kitabının Dil ve Anlatım Açısından İncelenmesi	77
Tablo 4.20. Beşinci Sınıf Türkçe Ders Kitabının Teknik Tasarım ve Düzenleme Açısından İncelenmesi	78

1. GİRİŞ

Araştırmanın bu bölümünde giriş, problem, araştırmanın amacı, önem, varsayımlar, sınırlılıklar ve tanımlara yer verilmiştir.

Günümüzde, toplumsal yaşam içerisinde sistemli bir yapı ortaya koyup geleceğe daha sağlam adımlar atmak isteyen her ülke için bireylerini gittikçe artan çeşitlilikte bilgi ve becerilerle donatmak bir zorunluluk haline gelmiştir. Bilimsel ve teknolojik alandaki hızlı değişme ve gelişmeler de göz önünde bulundurulduğunda toplumun geleceğine yön verecek bireylere verilecek olan eğitim ve bu sistem içerisinde uygulanacak öğretim etkinlikleri, kişi ve toplumlar için önem arz eden durumlardan biri olarak ortaya çıkmaktadır.

Bir toplum eğitimden mahrum ve yoksun ise ne bilimden, ne teknolojiyen, ne kalkınmadan ne de nitelikli ürün ve hizmetten bahsetmek doğru olmaz. Bu sebeple biz ülkemizde eğitime gereken önemi verdiğimiz takdirde hak ettiğimiz seviyeye ulaşabiliriz. “Ağaç yaş iken eğilir” atasözünden yola çıkarak hitap edilecek kitlenin çocuklardan başlaması gerektiği bilirse kısa zamanda çok mesafe kat edileceği aşikar olacaktır.

Kişisel, toplumsal ve evrensel kalkınma ancak amacına uygun değer yargılarının kazandırılmasıyla sağlanabilecektir. Kalkınmamızın eğitimle gerçekleştirilebileceği ise bir gerçektir. Eğitim, insanoğlunun öğrenme yeteneğinin oluşması ile başlamış ve onun yaşamı boyunca da sürüp gitmiştir. Kuşkusuz eğitimin konusu insandır. Bu nedenle eğitim bireyin ve toplumun ihtiyaçlarına, arz ve isteklerine, yeteneklerine, kültüre, sosyolojik ve ekonomik özelliklerine göre şekillenmeli, gelişmelidir. Yaşanılan her devrin ve her toplumun zamana bağlı olarak şekillenen farklı eğilimleri, istek ve hedefleri vardır. Bu bağlamda, adı geçen farklı şekillenmelere yanıt verecek veya

bunları karşılayacak nitelikte eğitilmiş bireylere ihtiyaç vardır. Kuşkusuz bu oluşumda eğitim ve öğretimin rolü büyüktür (Başaran, 1996, 70).

Problem Durumu

Eğitim alanındaki yeniden yapılanmalar, değişimin ve gelişimin sürekliliği açısından önem taşımaktadır. Geçmiş öğrenmelerin ezbere dayalı olması ve bunun neticesinde öğrencilerin eleştirel ve yaratıcı düşünmesinde eksiklikler görülmektedir. Öğrencinin kişisel, zihinsel ve bedensel gelişiminin göz önünde bulundurulması gerekmektedir. Değer yargılarına sahip, kendini gerçekleştirebilen bireylerin yetiştirilmesini amaçlayan programların istenilen düzeyde hazırlanamamış olması İlköğretim Müfredat Programının yeniden yapılandırılması gereğini ortaya çıkarmıştır. Geleneksel eğitim anlayışında öğrenciler boş bir levha olarak kabul edilmektedir. Okula gelen birey, burada yeni bir şekil kazanmaktadır. Oysa öğrenci asla boş bir levha değildir. Ailesinden ve çevresinden aldığı bilgi ve belirli donanımlarla okula gelmektedir. Okulda edindiği öğrenmeler hem alt öğrenmelerde edindiği bilgiler hem de okul öncesi dönemlerde edindiği öğrenmelerin üzerine yapılandırılır. Her bireyin ön öğrenmeleri farklıdır. Bu da doğal olarak her bireyin yapılandığı bilgilerin de kendine özgü olduğu gerçeğini ortaya çıkarır. Öğrencinin derse ilgi duymasında elinde bulunan kitabın büyük bir etkisi vardır. Kitabı eline zevkle almalı, konuları zevkle okuyabilmeli, eğlenceli bir şekilde öğrenmeyi başarabilmelidir. Kitabın hazırlanmasında öğrencinin yaşı nedeni ile oyuna, bulmacalara, bilmecelelere, renkli resimlere, boyamalara ne kadar meraklı olduğu göz ardı edilmemelidir. Bu faktörleri dikkate alarak hazırlanan kitap, öğrencinin istek ve ihtiyaçlarına uygun olur. Bu da öğrencide kitabı okuma ve yeni bilgiler edinmeye karşı istek uyandırır. Kitap öğrencinin derse olan ilgisini arttıracak en temel unsurlardan biridir. Hala ders işlenirken kullanılan en temel materyallerden biri olması, kitapların öğrenmedeki rolünün önemini belirten kanıtlardan biridir (Yıldırım, 2006,45).

Araştırmanın Amacı

Bu çalışmanın amacı; Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı 2008-2009 öğretim yılı İlköğretim 1. kademe (1.,2.,3.,4. ve 5. sınıf) Türkçe ders kitaplarının biçim ve içerik açısından incelenerek eğitim öğretime ve öğrenci seviyesine uygunluğunu belirlemektir.

Ulaşılan bilgiler ışığında söz konusu kitapları daha nitelikli hale getirmeye yönelik öneriler geliştirmektedir.

Ayrıca incelenen ders kitaplarının incelenmesinin sonucu, Türkçe ders kitaplarına yönelik istenilen standartların oluşturulmasına katkı sağlanmaktadır.

2008-2009 eğitim öğretim yılı ilköğretim okullarında okutulan Türkçe ders kitaplarının biçim ve içerik açısından uygunluğunun mevcut durumu nedir?

Bu genel amaç doğrultusunda aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır:

1. İlköğretim Türkçe dersinin ve kitabının önemi nedir?
2. Türkçe ders kitapları programda belirtilen kazanımlarla tutarlı mıdır?
3. Türkçe ders kitaplarında, programda belirtilen ilkeler göz önünde tutulmuş mudur?
4. İlköğretim Türkçe ders kitapları, ders kitapları özelliklerini taşımakta mıdır?
 - a. İçerik açısından:
 - (1) Türkçe ders kitabı içeriği, kazanımlara paralellik gösteriyor mu?
 - (2) Türkçe ders kitabı içeriği, öğretim ve öğrenme ilkelerine uygun mudur?
 - (3) Türkçe ders kitabı içeriği, öğretim yöntemlerince destekleniyor mu?
 - (4) Belirlenen ders kitabının içeriği, öğrencinin psikolojik ve sosyolojik yapısına uygun mudur?
 - (5) Konuların işlenişinde, bireysel farklılıklar ve gelişim basamakları dikkate alınmış mıdır?
 - a. Tasarım açısından:
 - (1) Ders kitaplarının biçimsel özelliklerine ilişkin yeterlilik düzeyi nedir?
 - (2) Ders kitabı kelime ve cümle yapısı bakımından yeterli midir?
 - (3) Ders kitabı, dil ve anlatım kurallarına uygun mudur?
 - (4) Ders kitabı, metin ve görsel öğelerin tasarımı açısından belirlenen standartları karşılamakta mıdır?
 - (5) Ders kitabı, sayfa ve kapak tasarımı açısından yeterli midir?

Araştırmanın Önemi

İlköğretim eğitim sisteminin temel taşıdır. Bu eğitim kademesinde bireylere toplum içinde diğer üyelerle uyum içinde yaşamaları ve yaşamlarını daha iyi bir biçimde sürdürmeleri için gerekli olan temel bilgi ve beceriler kazandırılır. İlköğretimin ilk devresini oluşturan ilkokullarda çocuklara çağdaş bir yaşam için gerekli olan okuma-yazma, okuduğunu anlama, ana dilini doğru kullanma, temel matematik işlemlerine dayalı problemleri çözme gibi beceriler ile toplumsal yaşam kuralları öğretilir (Fidan ve Erden, 1987,214).

Ders kitapları, eğitimin amaçlarını gerçekleştirmek üzere öğrencinin öğrenmesine kaynaklık eden en önemli öğretim materyalidir. Ders kitapları öğretim programlarının uygulanması niteliğindedir. Etkili bir ders kitabı birçok özelliği beraberinde getirir. Öncelikle ders kitabı öğrencinin ilgisini çekmeli, öğrencide derse karşı ilgi uyandırmalı ve okuma hevesini artırmalıdır (Tertemiz ve diğerleri, 2001,95).

Alanda Yapılan Çalışmalar

Gülsüm Gündoğdu 2006 yılında Denizli Pamukkale Üniversitesi'nde "Lise Hazırlık Sınıfları Türkçe Dersi ve Türkçe Ders Kitapları Üzerine Bir İnceleme" adlı bir yüksek lisans tezi yapmıştır. Bu çalışmada ders kitapları incelenirken, önce biçim ve tasarımlarına, daha sonra da içerik özelliklerine göre bir değerlendirme yapılmıştır. Çalışma sonunda elde edilen bilgilere göre, hazırlık sınıfları Türkçe dersleri Türk Milli Eğitiminin genel amaçları ile hazırlık sınıfı Türkçe programına uygun şekilde yürütülmelidir. Kitapların biçim ve tasarımı, Milli Eğitim Bakanlığı'nın belirlediği şartlara uygun olmalıdır. Bir ders kitabında görsel materyaller kullanılarak öğretimin canlı hale gelmesine imkan sağlanmalıdır.

Vefa Celilova 2006 yılında Gazi Üniversitesi'nde "Genel Liselerin İkinci Sınıflarında Okutulan Türk Edebiyatı Ders Kitaplarındaki Metin Altı Soruları Üzerine Bir İnceleme" adlı bir yüksek lisans tezi yapmıştır. Araştırmaya göre, öğrencilerin ileriye düşünen, kendi başlarına plan yapıp uygulayan ve sonuçlarını alabilen bireyler olarak hayata hazırlanmaları için daha çok üst düzey zihinsel etkinlik gerektiren sorulara cevap aramaları gerekmektedir. Bu nedenle, Türk Dili ve Edebiyatı derslerinde metne bağlı kalmaya sebep olan soruların yerine, öğrencilerin özgür ve özgünce yanıtlayabilecekleri

uygulama, analiz, sentez ve değerlendirme sorularının olması gerektiği sonucuna varılmıştır.

Mustafa Toklucu 2005 yılında Marmara Üniversitesi'nde "7.Sınıflarda Oran, Orantı ve Yüzdelere Ünitesinin Kitap İnceleme Kriterlerine Göre Hazırlanmış Yazılı Materyalle İşlenen Dersin Öğrenci Başarısına Etkisi" adlı bir yüksek lisans tezi hazırlamıştır. Araştırmanın evrenini Üsküdar Küplüce İlköğretim Okulu 7.sınıf öğrencileri oluşturmaktadır. Araştırmanın örneklemini ise; ilköğretim 7.sınıflardan bir sınıfı deney grubu, bir sınıfı ise kontrol grubu olmak üzere toplam iki sınıf oluşturmaktadır. Deney grubu oluşturan 31 öğrenci ve kontrol grubunu oluşturan 31 öğrenci olmak üzere toplam örneklem sayısı 62 öğrenciden oluşmaktadır. Toklucu'nun yaptığı analiz sonuçlarına göre İlköğretim okullarındaki yazılı materyallerden olan ders kitaplarıyla yapılan öğretimin etkinliğinde konuya ait amaç ve hedeflerin öğrenci üzerindeki davranış değişikliklerinde olumlu yönde etkiler ortaya çıktığı söylenebilir. Ayrıca öğrenciler kitap inceleme kriterlerine göre hazırlanmış yazılı materyalle öğretimin daha başarılı olduğuna inanmaktadırlar.

Murat Şengül 2005 yılında Fırat Üniversitesi'nde "İlköğretim 8. Sınıf Türkçe Ders Kitaplarındaki Metinlere Dayalı Olarak Hazırlanan Sorular Üzerine Bir İnceleme" adlı bir yüksek lisans tezi hazırlamıştır. Bu çalışmada Milli Eğitim Bakanlığı tarafından 2003-2004 eğitim-öğretim yılında ilköğretim okullarının 8.sınıflarında okutulmak üzere önerilen 13 ders kitabındaki 486 metnin tamamında yer alan 971 metne hazırlık, 4508 metin sonu sorusu olmak üzere toplam 5479 soru, bilişsel alan basamakları, soru türleri, amaçları, cevap kaynakları ve hazırlanış şekillerine göre incelenmiştir. Sonuç olarak da; ilköğretim 8. sınıflarda okutulan Türkçe ders kitaplarındaki metinlere dayalı olarak oluşturulan metne hazırlık ve metin sonu sorularının, öğrencilere öğrenme, hatırlama, sıralama, sınıflama, birleştirme, yorumlama, sonuçları kestirme, öğrenilen bilgileri yeni durumlara uyarılma, araştırma yapma gibi çok yönlü bakış açılarını kazandırmaya ve geliştirmeye uygun olarak hazırlanması gerektiği halde, bu soruların, Temel Eğitim Okulları Türkçe Eğitim Programı'nda belirlenen hedefler ve bu hedeflere bağlı olarak öğrencilere kazandırılması düşünülen davranışların gerçekleştirilmesine yeterli düzeyde katkı sağlayamadığını ortaya koymaktadır.

Halil İbrahim Kabadayı 2006 yılında Zonguldak Karaelmas Üniversitesi'nde “İlköğretim Okullarında Okutulan 5. Sınıf Türkçe Ders Kitaplarındaki Metinlerin 1981-2004 Türkçe Öğretim Programlarına Uygunluğunun İncelenmesi “ adlı bir yüksek lisans tezi hazırlamıştır. Araştırmada Kabadayı, 2004 Türkçe Öğretim Programının tüm Türkiye’de uygulamaya konduğu 2005-2006 Eğitim-Öğretim yılıyla beraber; bu programda belirtilen kazanımları gerçekleştirebilecek düzeyde metinlerin yer aldığı ders kitaplarının, öğrenci çalışma kitaplarının ve öğretmen kılavuz kitaplarının hazırlanmış olduğu; 1981 Türkçe Öğretim Programına uygun hazırlanan, incelenen ders kitabının, programın içeriğinde yer alan hedef ve davranışları kazandırmada yetersiz olduğunu ortaya koymuştur.

Sevim Topgül 2004 yılında Gazi Üniversitesi'nde “İlköğretim 8. Sınıf Türkçe Ders Kitaplarındaki Uygulama Çalışmaları Üzerine Bir İnceleme” adlı bir yüksek lisans tezi hazırlamıştır. Araştırmanın evrenini, Milli Eğitim Bakanlığı Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı tarafından 2002-2003 öğretim yılında okutulmak üzere 2537 sayılı Tebliğler Dergisinde yayımlanan ilköğretim 8. sınıf Türkçe ders kitapları oluşturmaktadır. Örneklem ise, Milli Eğitim Bakanlığı Yayınevi, Yıldırım Yayınevi ve Elit Yayınevinin 8. sınıf Türkçe ders kitabı olmak üzere üç ayrı kitaptan oluşmaktadır. Araştırmanın sonuçlarına göre, Türkçe ders kitaplarının öğrencilerin anlatım becerilerini geliştirme açısından yetersiz olduğunu göstermiştir.

Kemal Uslu 2007 yılında Gazi Üniversitesi'nde “Genel Liselerin İkinci Sınıflarında Okutulan Edebiyat Ders Kitaplarının Semantik Boyutu Üzerine Bir İnceleme” adlı bir yüksek lisans tezi hazırlamıştır. Araştırmanın evrenini, üç farklı lise 2 edebiyat kitabında yer alan 30 metinden oluşmaktadır. Uslu, çalışmasını 30 metnin semantik açısından tespit ve tahliliyle, öncesinde semantik üzerine genel bilgiler verilmesi ve müfredat programlarında semantikle ilgili konuların ele alınması ile sınırlandırmıştır. Çalışma sonucunda, anlam konusu, Türk Dili ve Edebiyatı öğretiminde daha geniş yer bulmalıdır. Anlam metnin ruhu olduğuna göre yapıya ait çalışmalara girilmeden önce anlam konusu üzerinde durulmalıdır. Ayrıca anlamı elde etmek, kelimeyi tanımakla mümkün olduğundan kelime ve deyimlerin açıklamalarına ve örnekli kullanımlarına yeterince zaman ayrılmalıdır sonuçlarına varılmıştır.

Selmi Demirkol 2007 yılında Fırat Üniversitesi'nde "İlköğretim 6, 7 ve 8. Sınıf Türkçe Ders Kitaplarındaki Dilbilgisi Terimleri Üzerine Bir İnceleme" adlı bir yüksek lisans tezi hazırlamıştır. Araştırmanın evrenini, Milli Eğitim Bakanlığı Talim ve Terbiye Kurulunun 23.05.2006 tarihli 2572 sayılı Tebliğler Dergisinde belirtilen ve ilköğretim okulları için 5 yıl süre ile ders kitabı olarak kabul edilen Türkçe ders kitaplarından 13 tanesi, aynı yayınevlerine ait olan ve o yıllarda çeşitli okullarda kullanılmış 5 ilköğretim Türkçe ders kitabı ve Prof. Dr. Zeynep Korkmaz'a ait olan Gramer Terimleri Sözlüğü oluşturmaktadır. Araştırma sonucunda, terim meselesi halen çözüme kavuşturulamamış bir meseledir ve dil öğretiminde kargaşaya sebep olmaktadır. Bu konunun Türk diline, Türk milletine ve bilime hizmet amacıyla, tüm siyasi görüşlerden arındırılarak, gerekli görülürse terimlerin tartışmaya sunulup, oy çokluğu ile seçilmesi gibi yolları da kullanarak, tüm dilcilerin bir araya gelmesi ile bir çözüme kavuşturulması gerektiği ortaya konulmuştur.

2. KURAMSAL AÇIKLAMALAR VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

2.1 Kuramsal Açıklamalar

2.1.1 Eğitim ve Eğitim Programı

Eğitim, insanoğlunun öğrenme yeteneğinin oluşması ile başlamış; ve onun yaşaması boyunca da sürüp gitmektedir. Eğitimin konusu insandır. İnsan önemli olduğu için eğitim de önemlidir. Eğitimin önemi ve gerekliliği giderek daha da artmaktadır. Bu yüzden insan, eğitim için büyük bir çabaya girişmekte; çok para harcamaktadır. Eğitim konusu insan olunca, insanın ne olduğunun, nasıl öğrenildiğinin, nasıl eğitilmesi gerektiğinin bilinmesi de zorunludur (Başaran, 1996,11).

İlkokullarda kazandırılan bilgi ve becerilerin bir yandan bireyin hayata atıldığı zaman kendisi ve toplum için daha üretken ve verimli olmasını sağlarken diğer yandan da daha ileri eğitim kademelerindeki öğrenmelerin temelini oluşturur. Özellikle eğitim olanaklarının sınırlı olduğu Türkiye gibi gelişmekte olan ülkelerde, toplumdaki tüm bireylerin en azından temel bilgi ve becerilerle donatılmış hale getirilmesi açısından ilkokulların eğitim sistemini oluşturan diğer eğitim kurumları arasında ayrı bir yeri ve önemi vardır. Bu nedenle ülkemizde Cumhuriyetin kurulmasından sonra ilköğretimin yaygınlaştırılması temel eğitim politikalarından biri olmuştur (Fidan ve Erden, 1987,215).

Günümüzde toplum eğitim düzeyini yükseltmek ve ortaokulları daha işlevsel bir yapıya kavuşturmak için, bu okulların ilkokullarla birleştirilerek zorunlu eğitim sürecinin sekiz yıla çıkarılmasına yönelik çalışmalar yapılmaktadır. İlköğretim sürecinin 8 yıla uzatılması,1961 yılında “Temel Eğitim Yasası” ile kabul edilmekle birlikte bu yasa gerekli şartlar sağlanmadığı için, yaklaşık 20 yıl uygulanamamıştır (Fidan ve Erden,

1987,215).Milli Eğitim Temel Kanunu'nda da açıklandığı gibi (1973); İlköğretim kurumları:

Madde 24 - (Değişik: 16/8/1997 - 4306/5 md.

İlköğretim kurumları sekiz yıllık okullardan oluşur. Bu okullarda kesintisiz eğitim yapılır ve bitirenlere ilköğretim diploması verilir.

İlköğretim uygulaması ilk kez 1981-82 öğretim yılında 10 okulda başlatılmıştır. İlköğretim okullarının sayısı, 1989-90 öğretim yılında 927'ye, 1993-94 öğretim yılında ise 7618'e ulaşmıştır. Son yıllarda gerçekleşen bu hızlı gelişmeye karşın, Türkiye'de halen bağımsız yaklaşık 50.189 ilkokul bulunduğu göz önünde bulundurulursa, ilkokulların %15'inin ilköğretime geçebildiği söylenebilir (Fidan ve Erden 1987,215).

İlköğretimin Amaç ve Görevleri (MEB1973)

I - Kapsam:

Madde 22 - (Değişik: 16/6/1983 - 2842/7 md.

İlköğretim 6 - 14 yaşlarındaki çocukların eğitim ve öğretimini kapsar, İlköğretim, kız ve erkek bütün vatandaşlar için zorunludur ve Devlet okullarında parasızdır.

II - Amaç ve görevler:

Madde 23 - İlköğretimin amaç ve görevleri, milli eğitimin genel amaçlarına ve temel ilkelerine uygun olarak;

- 1) Her Türk çocuğuna iyi bir vatandaş olmak için gerekli temel bilgi, beceri, davranış ve alışkanlıkları kazandırmak; onu milli ahlak anlayışına uygun olarak yetiştirmek,
- 2) Her Türk çocuğunu ilgi, istidat ve kabiliyetleri yönünden yetiştirerek hayata ve üst öğrenime hazırlamaktır.

(Ek:16/8/1997-4306/4 md.) İlköğretimin son ders yılının ikinci yarısında öğrencilere, ortaöğretimde devam edilebilecek okul ve programların hangi mesleklerin yolunu açabileceği ve bu mesleklerin kendilerine sağlayacağı yaşam standardı konusunda tanıtıcı bilgiler vermek üzere rehberlik servislerince gerekli çalışmalar yapılır.

2.1.2. Dil ve Anadil Nedir?

İnsan, kültürel ve toplumsal çevresiyle sürekli bir etkileşim ve iletişim içerisinde. Bu etkileşim ve iletişim sonunda yaşam boyu yeni davranışlar kazanılır, kazanılan davranışlarda ise değişiklikler süregelir. Öğrenme olarak tanımlayabileceğimiz bu sürecin gerçekleşmesi, ev ortamında bireyle (çocukla) ailenin diğer bireyler arasında, okul ortamında ise öğrenciyle öğretmenler arasında etkili iletişim kurulmasına bağlıdır. İletişim, bireyler arasındaki her türlü mesaj alışverişidir. Mesaj alışverişi, belirlenen amaca yönelik olarak değişik biçimlerde gerçekleşebilir. Bilgi, duygu, düşünce, haber alışverişinden söz edilebilir. İstek bildirmek, sevgi göstermek, başkalarını etkilemek gibi günlük yaşantımızdaki pek çok durumda bu alışverişte sözel dil kullanıyoruz. O halde, sözel bir iletişim, düşünme ve öğrenme aracıdır. Dili içinde yaşadığımız toplumda kazanır, evrene ilişkin bilgiyi dil ile tanır, kültürümüzün devamını yine dil ile sağlarız. Dil insan olmanın biricik özelliği olarak düşünülebilir. Dil öylesine içimize ve yaşantımıza yerleşmiştir ki, dili olmayan bir insanı, bir toplumu düşünmek oldukça zordur (Topbaş, 1998,11).

Dil, duygu, düşünce ve isteklerin bir toplumda ses ve anlam yönünden ortak olan öğeler ve kurallardan yararlanılarak, başkalarına aktarılmasını sağlayan, çok yönlü, gelişmiş bir araçtır (Yangın, 1999,7). (Topgül, 2004,8)'ün de belirttiği gibi dil, bireyin iletişim becerisini, sosyal yaşamını ve kültürünü içinde barındıran bir kavramdır. Birey, dil sayesinde çevresini algılar, çevresinden gelen mesajlara doğru tepkiler verir, iletişim kurar ve yine dil sayesinde sosyal yaşamın bir parçası olur. İnsanlar dünyaya geldikleri andan itibaren, çeşitli ihtiyaçlarını karşılamak ve iletişim kurmak amacıyla çevrelerine mesajlar gönderirler. Bu mesajlar, başlangıçta anlamsız bazı sesler ve hareketler şeklindedir. Ancak zamanla bu hareketlerin ve seslerin yerini sözler almaya başlar. Bu sözler, çocukların anne babalarından ya da yakın çevrelerinden öğrendikleri kelimeler ve cümlelerdir. İnsanların, yaşamlarının ilk yıllarından itibaren doğal bir ortamda öğrendikleri dile, anadili diyoruz.

Çocukta dil gelişimi beyinde olgunlaşma sürecine bağlı olarak düzenli bir sıra izlemektedir. Çocuğun dil gelişimiyle ilgili çeşitli bilimsel görüşler vardır. Dilin öğrenilmesinin biyolojik özelliklerle ilgili olduğunu savunan Chomsky, insan beyni ve yapısının genetik olarak konuşmayı üretecek biçimde düzenlenmiş olmasından dolayı rahatlıkla dil öğreniminin gerçekleştiğini söyler. Çeşitli kültürlerdeki dil yapılarının ve

çocukların dil öğrenme süreçlerinin birbirine benzemesi bize evrensel bir gerçekliği kanıtlamaktadır. Dil gelişimiyle ilgili diğer bir yaklaşım da “ Davranışçı Görüş” olarak adlandırılır. Bu görüşün temel düşüncesi dilin çevrenin ürünü olduğudur. Skinner'e göre çocukların konuşmayı öğrenmesi ve geliştirmesi çevresel etkilerle olmaktadır. Çocuğun dil gelişiminde taklit, tekrar ve tüm duyulanların pekiştirilmesi önemli bir yer tutar. Pragmatik görüşe göre ise dili sosyal durum içerisinde incelemek gerekir. Çocuklar bir toplum içinde doğar ve büyürler, bu nedenle çocuklar topluma katılabilmek yani sosyalleşebilmek için de dili öğrenmek zorundadırlar. Çevre değişip geliştikçe bir ölçüde anadili de gelişip değişir. Fakat bilinçle üzerinde durulması gereken konu; anadilinin bireyleri birbirine bağlayan, bir toplumu gelişigüzel bir insan yığını olmaktan çıkarıp uluslaştıran en önemli etkenlerden biri olduğudur (Karababa, 2005,17).

Anadili eğitimi, çocuklar okula gitmeden önce başlayan bir süreçtir. Okul öncesi anadili eğitimi, sistemli ve planlı olmadığı için, başarısı tesadüflere bağlıdır. Oysa anadili eğitimi, tesadüflere bırakılamayacak kadar hayati bir önem taşımaktadır (Topgül 2004). Kültürün kazanıldığı eğitim sürecinde başvurulacak en önemli belki de tek araç dildir, anadilidir. Sadece bir iletişim aracı tanımlaması içine sığdıramayacak anadili eğitimin başlıca amacı, bireyin içinde yaşadığı ailenin, toplumun dilini anlamak ve onu geliştirmektir. Geliştirme evreleri şu şekilde sıralanabilir (Göğüş, 1993'ten aktaran: Çelebi, 2006,18):

1. Okuma-yazmayı öğretmek,
2. Okuduğunu, dinlediğini doğru anlayabilecek bir zihin düzeyine getirmek,
3. Kendi düşüncelerini sözle, yazıyla doğru anlatma yeteneğini kazandırmak,
4. Dilinin kurallarını öğretmek,
5. Edebiyat eserlerini okumaya, bunlardan zevk almaya, bu eserler yoluyla insanı, sorunlarını, doğayı tanıyıp sevmeye alıştırmaktır.

İnsanın çocukken ailesinden ve soyca bağlı olduğu topluluktan öğrendiği dile anadil denir (TDK Türkçe Sözlük 2005:93). Vardar ve diğerleri (1988:20)'ne göre, insanın içinde doğup büyüdüğü aile ya da toplum çevresinde ilk öğrendiği dildir.

Birey, anadilini annesinden ve yakın çevresinden öğrenmekte ve konuştuğu dilin tüm özelliklerini kazanmaktadır. Bu şekilde birey, annesinden ve aile çevresinden öğrendiği anadilini tüm yaşamı boyunca kullanmaktadır. Aile ve yakın çevrede başlayan anadili

öğrenme süreci gelişigüzel kültürleme yoluyla olmakta; bunu okullarda kasıtlı kültürleme yolu izlemektedir. Okullarda yer alan kasıtlı kültürleme yoluyla anadili öğretimi dilin kurallarını ve doğru kullanımını bireylere kazandırmayı amaçlamaktadır (Demirel, 2004, 7).

Dil bilimi toplumsal ya da bireysel özellikler taşımasına göre dil türlerini; ana dil, ortak dil, edebî dil, özel diller, argo, jargon, yapma diller şeklinde sıralamaktadır. Burada da önemli bir dil türü gözden kaçmış ve bu dil türüne yer verilmemiştir. Bu dil türü bireysel dil özellikleri ağır basan, annesinin dili Fransızca, İngilizce. Almanca, Arapça, Türkçe vb. olmayan, fakat Fransız, İngiliz, Alman, Arap, Türk vatandaşı olan insanların okullu dönem öncesinde kullandıkları bir dil vardır ki, o dilin de adı **anne dili** olmalıdır. Her ulus için anne dilleri anne sütü gibidir. Bir yaşa, döneme kadar anne dili çocuk için gerekli ve önemlidir. Her ülkede okullu dönem ile birlikte anne dillerinin yerini, o ülke insanını birleştiren, koruyan, bir harç, şemsiye olarak ana dil alır ve birey artık ana dil bilinciyle hareket eder, etmelidir. Türkçenin eğitim ve öğretiminden söz ederken de artık çocuğun annesinin, çevresinin dilini çağrıştıracak olan ana (anne) dilinin yeri yoktur. Okullu dönemin iyileştirmeğe çalıştığı dil, **ana dil**'dir, yanlış anlamalara, çağrışımlara meydan verecek **ana dili** değildir (Sağır, 2007,16).

2.1.3. İlköğretim Türkçe Öğretim Programı ve Amaçları

Bireyin, bilgi ve yaşantı birikimini zenginleştirebilmesi, her şeyden önce anlama ve anlatma becerilerini çok iyi geliştirmiş olmasını gerektirir. Çünkü, bilgi ve yaşantı zenginliği, öğrenmeye koşut bir süreci içerir. Bilgi aktarımını kolaylaştırarak öğrenmeyi çabuklaştırmanın en temel yolu ise, bireylere anlama ve anlatma aracı olan dille ilgili davranış örüntülerinin kazandırılmasıdır. Türk eğitim sisteminde, bireylere zihinsel gelişimlerine ve toplumsal gereksinimlerine dayalı olarak gerekli dilsel becerilerin kazandırılması görevi, anadilini temel alan Türkçe öğretime verilmiştir (Sever, 1994,32).

İlköğretim okullarında Türkçe öğretiminin genel amaçları,

1. Dinleme, konuşma, okuma, yazma, görsel okuma ve görsel sunu dil becerilerini geliştirmek,
2. Türkçeyi sevmelerini, doğru ve etkili kullanmalarını sağlamak,

3. Zihinsel gelişimlerine uygun olarak anlama, sıralama, sınıflama, sorgulama, ilişki kurma, eleştirme, tahmin etme, analiz-sentez yapma ve değerlendirme gibi zihinsel becerilerini geliştirmek,
4. Metinler arası düşünme becerilerini geliştirerek söz varlığını zenginleştirmek,
5. Bilimsel, yapıcı, eleştirel ve yaratıcı düşünme, kendini ifade etme, iletişim kurma, iş birliği yapma, problem çözme ve girişimcilik gibi temel becerilerini geliştirmek,
6. Bilgiyi araştırma, keşfetme, yorumlama ve zihninde yapılandırma becerilerini geliştirmek,
7. Bilgiye ulaşma, bilgiyi kullanma ve üretme becerilerini geliştirmek,
8. Bilgi teknolojilerini kullanarak okuma, metinler arası anlam kurma ve öğrenme becerilerini geliştirmek,
9. Kitle iletişim araçlarıyla verilen mesajları sorgulama becerilerini geliştirmek,
10. Kişisel, sosyal, kültürel, ekonomik ve politik yönlerden gelişmelerini sağlamak,
11. Millî, manevî, ahlakî, tarihî, kültürel, sosyal, estetik ve sanatsal değerlere önem vermelerini sağlamak; millî duygu ve düşüncelerini güçlendirmek,
12. Yazılı ve sözlü ürünlerle Türk ve dünya kültürünü tanımalarını sağlamak,
13. Okuma ve yazma sevgisi ile alışkanlığını kazanmalarını sağlamaktır”

(İlköğretim Türkçe Öğretim Programı ve Kılavuzu 1-5.Sınıflar, 2005:16) şeklinde verilmiş, bu genel amaçların öğrencilerde, “Anlama, sıralama, sınıflama, sorgulama, ilişki kurma, eleştirme, tahmin etme, analiz-sentez yapma ve değerlendirme, bilgiyi araştırma, keşfetme, yorumlama ve zihninde yapılandırma, kendini ifade etme, iletişim kurma, arkadaşlarıyla iş birliği yapma, tartışma, problem çözme, ortak karar verme ve girişimcilik” (İlköğretim Türkçe Öğretim Programı ve Kılavuzu 1-5.Sınıflar, 2005:16) gibi çeşitli zihinsel ve temel becerileri kazanmalarını sağlaması gerektiği belirtilmiş, bu becerilerin kazanılması ve geliştirilmesinin ise öğrencilerin dili doğru ve etkili kullanmalarına bağlı olduğu ifade edilmiştir. Dilin doğru ve etkili kullanımı için, dilin unsurlarından biri olan kelime öğretim teknikleri ve bunların uygulanışı Türkçe dersinin işlenişinde ön plana çıkmaktadır.

Türkçe dersi ilk okuma ve yazma, okuma, sözlü ve yazılı anlatım, dilbilgisi, yazım çalışmaları gibi etkinlikleri kapsar. Bu dersin öğrencilere kazandıracak davranış ve yeterlilik ise, daha önce görüldüğü gibi, anlama gücü, anlatma becerisi, dinleme ve okuma alışkanlığı, dilbilgisi ve yazım kurallarının kavranılması, dil sevgi ve bilincinin edinilmesi biçiminde özetlenir. Sayılan etkinlikler çerçevesinde belirlenen amaçlara erişilmesi için öğretim sırasında her zaman göz önünde bulundurulması gereken bazı temel ilkelere ihtiyaç vardır (Kavcar; Oğuzkan; Sever, 2004,23).

Türkçe derslerinin işlenişinde öğretmenlerin her zaman hatırlamalarında yarar gördüğümüz bu ilkeleri şöyle sıralayabiliriz:

- Dil doğal bir ortam içinde öğretilmelidir.
- Öğretimde çocuğun kendi dilinden hareket edilmelidir.
- Türkçe öğretiminde bütün derslerden yararlanılmalıdır.
- Değişik dil çalışmaları arasında sıkı bir ilişki kurulmalıdır.
- Çeşitli ders araç ve gereçlerinden yararlanılmalıdır.

Türkçe dersi, düşünme gücünün gelişmesine yardım eder. Bu ders esnasında, öğrenciler yeni kavramlar öğrenir; onların kelime hazineleri zenginleşir; olaylara, insanlara ve çevreye değişik açılardan bakma yeteneği gelişir; hayal gücü kuvvetlenir. Öte yandan, öğrenciler okudukları ve dinledikleri yazılardaki insan ve bazı olaylara karşı duygusal tepkiler gösterirler. Bazı olaylara üzülmüşler; bazı olaylar onları sevindirir. Bazı insanları, kahramanları daha çok beğenirler. Böylece Türkçe dersi öğrencilerin duygusal gelişimlerine de yardım eder. Tüm bunlar Türkçe dersinde gerçekleştirilirken ders kitaplarından büyük ölçüde yararlanılır. Kitaplarda yer alan değişik türdeki metinler aracılığıyla millî eğitimin genel ve özel amaçları gerçekleştirilmekte; ana dilini seven, iyi kullanan, örf, adet ve kültürünü bilen, bilinçli insanların yetişmesi sağlanmaktadır (Ünal, 2006,17). Kaya (2005)'nın da belirttiği gibi Türkçe dersi diğer bütün derslerle bağlantılıdır. Bu derste öğrenci okuma, anlama, konuşma, yazma, dinleme gibi becerileri kazanmışsa diğer derslerde de başarılı olacaktır. Türkçe'de en önemli ve yaygın olan materyal ders kitabıdır. Bu nedenle kitapların her açıdan kaliteli olması gerekmektedir. Kitaplar incelenirken dış ve iç yapı olarak ele alınabilir. Dış yapısı kitabın kâğıt ve basım kalitesi, puntosu, kapağı, sayfa sayısı ile ilgilidir. İç yapıda ise

kitaplardaki resimler, seçilen metinler ve resimlerle metinlerin ne kadar uyduğu, hazırlık ve metni anlama soruları, dil bilgisi ile tür çalışmaları ele alınır. Bir ders kitabı ilk kez ele alındığında dış özellikleri ile dikkat çekebilir, albenisi yüksek olabilir. Ancak önemli olan dış özelliklerin uygunluğu kadar kitabın içeriğinin de son derece titiz ve kusursuz hazırlanmış olmasıdır.

2.1.4. 2004 İlköğretim Türkçe Programının Dayandığı Temel Yaklaşımlar

Türkçe Öğretim Programı'nda yapılandırıcı yaklaşım merkeze alınmakla birlikte, çoklu zeka ve öğrenci merkezli öğrenmeye dönük kavramlardan ve yaklaşımlardan yararlanılmıştır. Bu çalışmada Türkçe öğretimi açısından önem arz eden “Yapılandırıcılık”, “Çoklu Zeka Kuramı” ve “İşbirliğine Dayalı Öğrenme” kuramlarına değinilecektir.

Yapılandırmacılık

Yapılandırmacılık (constructivism), diğer bir terimle yapılanmacılık ya da bilgiyi yapılandırma, bilginin doğası ile ilgili bir kavram olarak ortaya çıkmıştır. Yapılandırmacılık, öğretimle ilgili bir kuram değil; bilgi ve öğrenme ile ilgili bir kuramdır ve bu kuram, bilgiyi temelden kurmaya dayanır. Başlangıçta öğrenenlerin bilgiyi nasıl öğrendiklerine ilişkin bir kuram olarak gelişmiş ve zaman içinde öğrenenlerin bilgiyi nasıl yapılandırıdıklarına ilişkin bir yaklaşım haline dönüşmüştür (Demirel, 2003,26).

Yapılandırmacılığa göre bilgi, duyularımızla ya da çeşitli iletişim kanallarıyla edilgin olarak alınan ya da dış dünyada bulunan bir şey değildir. Tersine; bilgi bilen tarafından yapılandırılır, üretilir. Bu nedenle yapılar kişiye özgüdür. Bilen, gerçeği kendi yaşantılarına ve çevreyle etkileşimine dayalı olarak yaratır. Yapılandırmacılığa göre bilgiyi yapılandırma gereksinimi, bireyin çevresiyle etkileşimi sırasında geçirdiği yaşantılardan anlam çıkarmaya çalışırken ortaya çıkar. Birey içinde yaşadığı çevreyle ve geçirdiği yaşantıların getirdiği sıkıntılarla baş etmek için bilgiyi yapılandırmak zorundadır. Bu süreç yaşam boyu sürer. Birey önceki deneyimlerine, kavramlarına ve bilgilerine dayanarak geçirdiği yaşantılardan kaynaklanan dengesizliği giderebilecek olası çözümler üretir. Bu çözümlerden doğru olanlar birey tarafından daha sonra kullanılmak üzere saklanır. Önbilgilerin ve yaşantıların yanı sıra yapılandırma süreci içinde bulunduğu sosyo-kültürel yapıdan da etkilenir. Birey çevresinde etkileşimde

bulunduğu varlıklara içinde yaşadığı kültürde benimsenen anlamlarla bakar (Açıkgöz, 2005 p 61; Lattuca, 2006 s.354-358; aktaran, Çelikten, 2008,59).

Yapılandırmacılığı anlamak için öncelikle gerçek ve algı kavramlarını anlamak gerekir. Bilmek için çaba göstermemiz gereken nesne, sabit ve biricik bir dünya var mıdır? Yoksa bireyin algılamasına bağlı olarak farklı şekillerde tanımlanabilecek farklı dünyalar mı söz konusudur? Söz gelimi, yedi yaşındaki bir çocuk kumsaldaki ilk deneyiminde çıplak ayakla kuma bastığında parmak aralarına giren kumdan dolayı rahatsızlık duyar ve yakınındaki anne ve babasına durumu şikayet eder. Anne veya baba ayaklarındaki kumu temizler. Rahatlayan çocuk ikinci adımı atar ve aynı durum tekrarlanınca “aynı şey oluyor” diye umutsuzca tekrar şikayet eder. Çocuk aynı gün daha önceki deneyimlerine uymayan çok sayıda farklı keşifler yapar. Çocuğun şikayet nedeni yeni keşfettiği bilginin önceki deneyimlerine benzememesidir (Çelikten, 2008,61).

Çoklu Zeka Kuramı

Çoklu zeka kuramını, Harvard Üniversitesi öğretim üyelerinden psikolog Howard Gardner ortaya atmıştır. Gardner (1983), “Düşünüş Biçimi” (Frames of Mind) adlı kitabında insanın çoklu zekaya sahip olduğunu öne sürmüş ve çoklu öğrenme ortamlarında bireylerin problem çözme becerisinin ve üretkenliğinin daha fazla olabileceğini belirtmiştir. Gardner, Çoklu Zeka Kuramı’nın temelinde biyolojik ve kültürel boyutların yer aldığını savunmaktadır. Nörobiyolojik araştırmalar öğrenmenin, hücreler arasında sinaptik değişimlerin bir sonucu olduğunu göstermektedir. Kültürler de farklı zeka türlerine verdiklerine değerle, zeka gelişiminde önemli rol oynamaktadır. Fazla değer verilen zeka türleri de diğerlerinden daha çok ve hızlı gelişmektedir. Çünkü kabul gören ve değer verilen davranışlar motivasyonu arttırmakta ve bireyi bu davranışları zenginleştirmeye yönlendirmektedir (Demirel, 2003,32).

Gardner tarafından önerilen 8 sekiz gücü şunlardır:

- Sözel/Dilbilimsel Zeka
- Mantıksal/Matematiksel Zeka
- Görsel/Uzamsal Zeka
- Müzikal/Ritmik Zeka
- Bedensel/Duyudevinimsel Zeka

- Sosyal/Bireylerarası Zeka
- Özedönük/Bireysel Zeka
- Doğa Zekası

İşbirliğine Dayalı Öğrenme

İşbirliğine dayalı öğrenme, öğrencilerin küçük gruplar oluşturarak bir problemi çözmek ya da bir görevi yerine getirmek üzere ortak bir amaç uğruna birlikte çalışma yoluyla bir konuyu öğrenme yaklaşımıdır. İşbirliğine dayalı öğrenme modelinin dayandığı temel sayıltılar aşağıdaki gibi ifade edilmektedir (Christison, 1990 Aktaran; Demirel, 2003,43).

1. İşbirliğine dayalı beceriler öğrenilebilir. Öğrenciler gruplara ayrılır ayrılmaz işbirlikçi tutumu otomatik olarak kazanamazlar, ancak bununla ilgili beceriler kolayca öğretilir. Grup çalışmalarının başlamasıyla beraber bu beceriler de öğrenilir.
2. Sınıfın fiziksel düzeni işbirlikçi çalışmayı etkiler. Öğrenciler grup oluşturup birbirleriyle işbirliği yapmaktan, yüz yüze iletişim kurmaktan ve karşılıklı konuşmaktan zevk alırlar.
3. Grup üyelerinin birbirlerine katkısı ve grup dinamiği grup çalışmalarında önemlidir. Grup üyelerinin kimi sorumlulukları paylaşması önemlidir. Birbirlerine yardımcı olmalarını öğrenmeleri de ancak birlikte çalışmalarıyla mümkün olabilir.

2.1.5. Ders Kitapları

Kitaplar, öğretimde öğretmenin gücünü daha iyi kullanmasına ve daha sistematik sunmasına imkan verir; ancak öğretmen, derste kitabın tutsağı olmaması gerektiğini bilmelidir. Öğretmenler, dersleriyle ilgili olarak, öğrencilerine bir ya da daha fazla kitap önerebilirler; ancak öğrencilere önerilecek kitapların ilgi çekici olmalarına özen gösterilmelidir. Öğrenciler, günlük dille yazılmış, kısa cümle ve paragraflı, uygun resimlerle süslü kitapları okumaktan hoşlanırlar. Öğrencilerden kolaylıkla bulamayacakları ya da alamayacakları kitapları sağlamalarını istemek onları zor durumda bırakacaktır (Ünsal ve Güneş, 2003,388).

Ders kitapları, öğretim programlarında yer alan konulara ait bilgileri planlı ve düzenli bir biçimde inceleyip açıklayan, bilgi kaynağı olarak öğrenciyi dersin hedefleri doğrultusunda yönlendiren ve eğiten temel bir ortamdır (Ünsal ve Güneş, 2003,388).

Ders kitapları, öğrenme-öğretme sürecinin en yaygın kullanılan ders aracıdır. Günümüzde ders kitaplarının sınıf içindeki yeri hâlâ önemini sürdürmekte olup, öğretmenler bir çok etkinliği kitap ile yürütmektedirler. Çoğu öğretmen, öğretim programlarına hiç bakmadan öğrenme-öğretme etkinliklerine ilişkin düzenlemeleri ders kitaplarına göre yapmaktadır. Bundan dolayı ders kitaplarının önemi daha da artmaktadır (Kızılçaoğlu, 2003,95).

Gerçekten bir dersin amacına ulaşmasında ders kitabının önemli katkısı yadsınamaz. Ders kitapları, bir yandan öğrencilerin neler öğreneceklerini belirlerken, diğer taraftan öğretmenlerin öğreteceklerini de etkileyen kaynaklardır. Buna karşın belki de en fazla eleştirilen eğitim araçlarıdır. Öğrencilerin ve öğretmenlerin kullandıkları ders kitapları ile ilgili bir takım sorunların bulunduğunu rahatlıkla söyleyebiliriz (Gümüş, 2004, 83).

Öğretim programları doğrultusunda hazırlanan ders kitapları hangi anlayışa göre hazırlanırsa hazırlansın ünite sonu değerlendirmeleri öğrencilerin öğrendiklerini tam ve doğru bir şekilde ölçmek, öğrenilenler hakkında bilgi edinmek, öğrencilere uygun dönütleri vererek eksik ve yanlış öğrenmeler ile ilgili gerekli tedbirlerin alınabilmesi açısından önemlidir (Çalışkan ve Yıldız, 2008, 6).

Ders kitapları, öğretme-öğrenme sürecinde özellikle planlı eğitim uygulamalarında öğrencilerin neler öğreneceğini ve öğretmenlerin ise neler öğreteceğini önemli ölçüde etkileyen bir kaynaktır. Ders kitapları, hem formal hem de informal eğitim etkinliklerine yönelik kararlar üzerinde de önemli etkilere sahiptir. Bu etkiler de ders kitaplarına okul programlarının amaçlarının gerçekleştirilmesinde önemli bir yer edindirmektedir. Ülkemizde okul eğitiminde ders kitapları her zaman önemli bir yere sahip olmuştur. Çağdaş anlamda eğitim programları yürürlükte olmadığı halde, bir derse ait program yerine bile kullanıldığı görülmüştür. Öyle ki ders kitaplarının, okul programlarının üstlenmiş olduğu toplumsal, siyasal, ekonomik ve bireyi geliştirme işlevlerini yerine getirmek bakımından büyük önem taşıdığı söylenebilir. Ders kitabından, öğrencilerin doğrudan öğrenmelerine ve öğretmenlerin sınıftaki sunuşlarında yöntemler geliştirmelerine yardımcı olması beklenir. Diğer bir ifadeyle ders kitabı, hem öğrenme hem de öğrenme süreçleriyle ilişkili olan bir araçtır. Her iki süreçte de insanların

öğrenmesine yardım etmek amaçlanır. Gagne'nin fikirlerinden hareketle bir ders kitabı (Tertemiz ve diğerleri, 2001,1-2);

- Öğrencinin derse ilgisini artırması,
- Konuların amaçlarını açıkça ortaya koyması,
- Öğrencinin ilgisini dersin önemli bölümlerine yönlendirmesi,
- Dersin önemli bölümlerine yönlendirmesi,
- Bilginin depolanması için yarar sağlaması,
- Yeterince örnek ve uygulamaya yer vermesi,
- Öğrenciye bilgi ve becerilerini geliştirmek için özendirme,
- Öğrenciye problemi anlamayı ve çözmeyi öğretmesi,
- Öğrencinin kendini değerlendirmesi için seçenekler sunması,
- Öğrenciyi benlik iç kontrol, çalışma vb. yönlerden gelişmeye özendirme,

yeterliliklerine sahip olmalıdır. Bir ders kitabının bu yeterliliklere sahip olmadığını belirlemek, insan gücü, zaman, enerji ve parasal nedenlerden dolayı kolay olmamaktadır. Bu ölçütlerden başka evrensel olduğu kabul edilen başka ölçütlerde bulunmaktadır. Bütün bilim dallarındaki ders kitaplarına uyabilecek ve soru olarak da ifade edilmiş olan ölçütlerden bazıları şunlardır (Tertemiz ve diğerleri, 2001,2-3):

1. **Organizasyon:** Konu başlıkları konunun sunumunu gösteren bir çatı olduğunu gösteriyor mu?
2. **Öğretim Planı:** Üniteler ve konular öğrencinin uzmanlaşmasını sağlıyor mu?
3. **Sorular:** Sorular anlamlı mı? Metinle ilişkili mi?
4. **Konu:** İçindekiler kısmı ve indeks kısmı incelendiğinde kapsadığı konuların iddialı olduğu ortaya çıkıyor mu?
5. **Kaynaklardan Yararlanılması:** Yararlanılması için önerilen kaynaklar, uygun mu?

Görüldüğü gibi yukarı da sıralanan ölçütler, oldukça genel ifadelerden oluşmaktadır. Bir ders kitabı, bu ölçütlere uygun olarak seçilse bile, öğretimsel bakımdan yeterince etkili

olmayabilir. Çünkü ders kitabı seçimi, okunaklı ya da güçlü düzeyi ve maliyeti gibi bir dizi ölçüte dayanır. Aynı zamanda, her türlü çaba ve iyi niyete karşın seçilen kitap, öğretmenlere son derece okunabilir geldiği halde öğrencilere aynı ölçüde okunabilir gelmemektedir. Bu nedenle bir çok eğitimcinin üzerinde durduğu en önemli konulardan biri de kitapların okunaklılığıdır. Bir kitabın okunaklılığı, grafiği kitabın belli bölümlerinden seçilen cümle ve hece sayılarını hesaplamayı ve daha sonra bunları birleştirerek kitabın hangi yaş gurubu için uygun olduğunun bulunmasıdır.

Ders kitapları müfredattaki konuları planlı ve sistematik bir şekilde sunan ve öğrencilerin ulaşması gereken kazanımları gerekli öğretim yöntemlerini kullanarak açıklayan araçlardır. Ders kitapları hem öğretmene yardımcı olması bakımından hem de öğrencilerin öğrenmelerini desteklemesi bakımından kuşkusuz çok önemlidir. Ders kitabı sayesinde öğretmenler çalışmalarını planlamada önemli bir kolaylık elde ederler. Ayrıca konu bütünlüğü bozulmadan ders işlenmesine yardımcı olur. Öğretmenlere hazır ölçme ve değerlendirme soruları sağlar. Konuların eksik anlatılmasını önler ve öğrenciye verilecek ödevlere kaynak olur (Özdemir ve Pusmaz, 2007, 2).

2.1.6. Türkçe Ders Kitaplarının Özellikleri

Türkçe alanında yazılan ders kitapları için geliştirilecek ölçütler şu başlıklar altında ele alınabilir (Tertemiz ve diğerleri, 2001,2-3):

- a. Ders Kitaplarının Fiziksel Özellikleri
- b. Ders Kitaplarında Eğitsel Tasarım
 - 1. Kazanımlar Açısından
 - 2. İçerik Açısından
 - 3. Öğrenme-Öğretme Süreci Açısından
 - 4. Değerlendirme Açısından
- c. Görsel Tasarım
- d. Dil ve Anlatım

a. Ders Kitaplarının Fiziksel Özellikleri

Çocukların öğreniminde önemli bir yere sahip olan kitaplar, formasal bir yapıya sahip olmalıdır. Türk Standartları Enstitüsünün Nisan 1922’de çıkardığı TS 10220 nolu

standartı, kitapların üretimine ilişkin fiziksel özellikleri kapsamaktadır. Bunlar şu başlıklar altında olmaktadır:

1. Görünüş: Madde 2.2.1'e göre muayene edildiğinde (TSE 1992,1);

- Ders kitaplarının sayfaları düzgün olmalı, leke, delik, kir, kırışık, yırtık, buruşukluk, katlanma ve diğer görünüş kusurları ile baskı hataları bulunmamalı, baskı arka yüze geçmiş olmamalıdır.

- Ders kitabının kenarları düzgün ve çapaksız kesilmiş olmalı, dikiş ve ciltleme kusurları bulunmamalıdır.

2. Renk: Ders kitapları yazımında dikkat edilmesi gereken bir özellik, kitapta kullanılacak renklerdir. Renk, bir kitap içerisinde okuyucuyu okumaya motive edici, ilgi uyandırıcı, dikkat çekici canlı renklerden oluşmalıdır. Kitabın tümünde aynı renklerin sık sık kullanılmasından kaçınılmalıdır. Aksi takdirde okuyucu aynı renkleri görmekten belli bir süre sonra sıkılacaktır (Tertemiz ve diğerleri, 2001,5).

Madde 2.2.1'e göre muayene edildiğinde (TSE 1992,1);

- Ders kitabı basımında kullanılan kağıt beyaz veya beyaz kağıt kullanmak şartıyla çok açık şekilde renklendirilmiş olmalıdır. Kapak kartonu ise beyaz veya açık renklerde olmak üzere renkli olabilir.

Tablo: 2.1. Ders Kitaplarının Fiziksel Özellikleri

Malzemesi Özellikler	Kitap Kağıdı	Kitap Kapağı	Deney Madde No.
Gramaj, g/m ² (en az)	60	150	2.3.2
Kopma Dayanımı kN/m (kg) (en az)	2,0(1,3)	-	2.3.3
Patlama Dayanımı, Kpa (en az)	71,6	2,60(255)	2.3.4
Katlama Dayanımı (Çift katlama sayısı) 200 ile (en az)	-	100	2.3.5
Makine yönü Makine yönüne Dik yönde	-	50	
Yüzey Yolunma mukavemeti Dennison No. (en az)	13	13	2.3.6
Su Emme, g/m ² (Cobb 60)	17-25	20-30	2.3.7
Opaklık, % (En az)	80	-	2.3.8
Beyazlık, % (En az) (Beyaz renkli olanlar için)	85	85	2.3.9
Bükülme Direnci (Taber stiffness) Her iki yönde mN (En az)	-	150	2.3.10

Ders kitabı imal edilmesinde uyulması gereken kuralları TSE (1922,1) şu şekilde belirlemiştir:

Madde 2.2.1'e göre muayene edildiğinde;

- İlkokul birinci devre kitaplarına basılan resimler renkli olmalıdır. Diğer ders kitaplarındaki resimler renkli veya siyah beyaz olabilir.
- Kitap kapağı kitap yapraklarını tamamı ile örtecek ve aynı boyutta olacak şekilde kesilmiş olmalıdır.
- Kitaplar, formalı olarak yapılmalı bir formada on altı sayfa bulunmalıdır.
- Formalar birbirine tek dikiş (zımba teli) veya iplik dikişle bağlanmalıdır.
- Bir forma halinde hazırlanan kitaplarda forma kapağa zımba teli ile tutturulmalıdır.
- Dört veya daha fazla formadan meydana gelen kitap/ara sırt verilmelidir.
- Birden fazla formalı kitaplarda formalar kapağa, kapaktan elyaf koparmadan ayrılmayacak derecede sağlam olarak yapıştırılmalıdır.
- Formaların birleştirilmesinde altı kat olarak bükülmüş naylon veya iplik kullanılmalıdır.
- Formaların birleştirilmesinde zımba teli kullanıldığında, bir kitapta en az iki zımba teli bulunmalıdır.

Ders kitabı 2.3.12'ye göre denendiğinde;

- Zımba telinde korozyon belirtisi görülmemelidir.

Madde 2.2.2'ye göre ise;

- Zımba telinin zımbalanıp büküldükten sonra açıkta kalan uçlarından her birinin uzunluğu en az 5 mm, en çok ise iki ucu karşılıklı gelecek şekilde olmalıdır.
- İki zımba teli kullanıldığında teller kitabın üst ve alt kenarında kitap boyunun yaklaşık $\frac{1}{4}$ 'üne eşit uzaklıkta; üç teli kullandığında ise teller arası uzaklık kitap boyunun $\frac{1}{3}$ 'üne; kenarlardan tele en yakın uzaklık ise $\frac{1}{6}$ 'sına eşit olmalıdır.
- İplik dikiş kullanıldığında bir kitapta en az iki dikiş olmalı, dikişle kitabın üst ve alt kenarında kitap boyunun yaklaşık $\frac{1}{4}$ 'ine eşit uzaklıkta, dikişler arası uzaklık

ise kitap boyunun $\frac{1}{3}$ 'üne eşit uzaklıkta, iğne giriş aralıkları en az 10 mm, en çok 20 mm olmalıdır.

Ders kitaplarının biçimsel olarak istenen standartlarda olması, öğrencilerin ilgisini çekip, derse karşı olumlu tutum geliştirmelerine yardımcı olur. Kitaplar, öğretmen ve öğrenciye rehberlik yapacak, onları yönlendirecek, doğru ve bilimsel bilgi taşıyacak, içerik ve bilimsel yönden nitelikte ve kalitede olmalıdır (Tertemiz ve diğerleri, 2001,6).

3.Ders Kitabında Bulunması Gereken Bilgiler: Bir ders kitabında biçimsel olarak belli standartlara uyması gerekmektedir. Özellikle kitabın ön kapak, kitap sırtı, arka kapak ve iç kapak kısmında kitaba ilişkin, kitabı tanıtıcı bilgilerin yer alması gerekir. Bu bilgilerin neler olduğunu sırasıyla açıklayacak olursak (Tertemiz ve diğerleri, 2001,6);

a.Ön Kapak

Ön kapak üzerinde aşağıda belirtilen bilgilere yer verilmelidir:

1. Kitabın adı
2. Kullanılacağı okul türü, sınıf veya dönemi (Program sayısı)
3. Yazarın, hazırlayanın, çevrenin adı veya amblemi
4. Yayın evinin adı, kısa adı veya amblemi
5. Dersin özelliğine uygun kapak düzeni

b. Kitabın Sırtı

Dört veya daha fazla formadan meydana gelen kitaplara sırt verilir. Kitabın sırtında aşağıda belirtilen bilgilere yer verilmelidir:

1. Kitabın adı (Kitabın ön kapağı ve yatay durumda iken sağa doğru ve okunabilecek şekilde tanzim edilmiş olmalı).
2. Sınıf veya dönemi (Program sayısı)
3. Yazarın, hazırlayanın veya çevirenin adı
4. Varsa yayınevinin adı, kısa adı veya amblemi
5. Basıldığı yıl

c. Arka Kapak

Arka kapak üzerinde aşağıda belirtilen bilgilere yer verilir.

1. Fiyatı (sağ alt köşede)
2. ISBN (sağ alt köşede fiyatın üzerinde yer alacak şekilde)
3. Basım evi veya firmanın adı, varsa tescilli markası, adresi,
4. Basıldığı yıl
5. Baskı adedi
6. Kitapların standart işaret ve numarası (TS 220)

d. İç Kapak

İç kapak üzerinde aşağıda belirtilen bilgilere yer verilir.

İç kapak ön yüzü:

1. Kitabın adı
2. Kullanılacağı okul türü, sınıf veya dönemi (Program sayısı)
3. Yazarın, hazırlayanın, çevrenin adı veya amblemi
4. Yayın evinin adı, kısa adı veya amblemi
5. Basıldığı yıl ve yeri
6. Kitabın uygun bulunduğu dair Talim ve Terbiye Kurulu kararının tarih ve sayısı

İç kapak arka yüzü:

1. Genel yayın seri dizi veya onayı, baskı sayısı
2. Baskı adedi
3. Yazar dışında katkısı bulunanların adı ve soyadı

İkinci yaprak ve devamı:

- Kitapların ikinci yaprak ve ön yüzüne ihtiyaç duyulması halinde öğrenciye hitap eden bir önsöz bulundurulabilir. Arka yüzü boş bırakılabilir. Üçüncü yaprak ve devamında sırasıyla;
- İlköğretim 4-8 sınıflar ile Çıraklık ve Orta Öğretim kitaplarda;
- 1. Yaprak ve ön yüzünde Türk Bayrağı ve İstiklal Marşı (on kıta)

2. Atatürk'ün Gençliğe Hitabesi (Yaprağın arka yüzünde)
3. Atatürk resmi (Atatürk resminin alt kısmında , “Mustafa Kemal Atatürk” yazısı)
4. İçindekiler (Ünite, konu, bölüm veya ders adı ile karşısına sayfa numaraları belirtilerek)

Diğer yapraklar:

Diğer yapraklar aşağıda belirtildiği şekilde düzenlenmelidir.

1. Konu ile ilgili resim, şema, grafik, çizim, fotoğraf varsa bunlar ait olduğu ifadelerle aynı sayfada yer almalıdır Bunların konuyu desteklemesine, ilgi ve merak uyandırmasına, eğiticilik ve öğreticilik özelliğinin olmasına özen gösterilmelidir.
2. Dipnotlar sayfa altına verilmelidir.

Yukarıda belirtilen niteliklere ek olarak ders kitaplarının sınıflandırılma ve özellikleri, örnek alma, muayene ile piyasaya arzı hususlarında Türk Standartları Enstitüsü'nün TS 10220 numaralı standardına uyulması gerekir.

Ders kitaplarının sonuna yer alan yaprakların düzeni:

1. Dersin özelliklerine göre açıklanması gerekli kelime ve terimleri belirten alfabetik sözlük,
2. Alfabetik indeks bölümü,
3. Kaynakça,
4. Bibliyografya,
5. Kitabın sonunda en az bir yaprak boş bırakma,
6. Kitap hazırlama standartlara göre yukarıda verilen tüm özelliklerin mutlaka ders kitabında yer alması gerekir.

4.Boyut ve Toleranslar:

Ders Kitabının Soyutları

Madde 2.2.2'ye göre muayene edildiğinde, ders kitabının boyutları ISO 6716'daki A serisinin, büyük boy için A4, normal boy için A5 boyutuna uygun olmalıdır.

5.Yazı Büyüklükleri:

Ders kitaplarındaki yazıların büyüklüğü, öğretim kademesine göre farklılıklar göstermelidir. Eğer çocuk ilköğretim birinci kademesinde ise yazıların daha büyük, ilköğretim ikinci kademesinde ise yazıların daha küçük olmasına dikkat edilmelidir. Kısacası yazıların büyüklüğü çocukların eğitim durumlarına göre farklılık göstermelidir (Tertemiz ve diğerleri, 2001,9).

Madde 2.2.2'ye göre muayene edildiğinde, ders kitabında metin kısımlarının başlıklar dışında kalan bölümlerinde kullanılan yazılarda (TSE);

- 6/7 yaş için 24 punto -7/8 yaş için 18 punto -8/9 yaş için 12 punto -9/12 yaş için 11 punto
- 12'den yukarı olanlar için 10 punto büyüklüğünde harf kullanılmalıdır. Kitaplar göz, boyut ve açı muayenelerinden geçirilmektedir.

Milli Eğitim Bakanlığı Eğitim Araçları İnceleme Yönetmeliğine göre (1999); kitap ve dergilerde harf ve rakam büyüklüklerinin aşağıdaki ölçülere uygun olup olmadığı göz önünde bulundurulmuştur.

- İlköğretim birinci sınıf için 20-24,
- İlköğretim ikinci sınıf için 18,
- İlköğretim üçüncü sınıf için 14,
- İlköğretim dördüncü sınıf için 12,
- İlköğretim beşinci sınıf için 11,
- Daha üst kademeler için 10 punto,

Böylece ders kitapları; hem içerik bakımından hem de biçimsel bakımdan öğrenciye öğrenmeyi zevkli hale getirmelidir. Kitaplar özellikle öğrencileri çalışmaya, araştırmaya, gözlem ve deney yapmaya ve düşünmeye özendirici, yönlendirici hazırlık soruları, araştırma konuları, deneyler ve işlemlere yer vermelidir (Tertemiz ve diğerleri, 2001,9).

b.Ders Kitaplarında Eğitsel Tasarım

Kitapların hazırlanması bir ekip çalışması gerektirir. Bu ekipte, konu alanı uzmanları, program geliştirme uzmanlarının yanı sıra, eğitim psikoloğuna, görsel ve biçimsel

tasarımcılar ile dilbilimcilere görevler verilmelidir. Kitap hazırlama bir ekip işini gerektirdiğinden, bu ekipte yukarıda belirtilen alanlardan uzmanların mutlaka bu çalışmalara katılımlarını gerektirmektedir (Tertemiz ve diğerleri, 2001,9). Ders kitapları hazırlama çalışmaları esnasında üniversitelerle Milli Eğitim Bakanlığı işbirliği yaparak, çalışmalardan birbirlerini haberdar etmelidirler (Tertemiz ve diğerleri 2001,9).Günümüzde gelişmiş ülkelerde bir ders kitabı tek başına hazırlanmakta, hazırlanan “Öğretim Paketi’nin” bir parçası olarak düşünülmektedir. Sosyal Bilgilerle ilgili bir pakette şu materyaller bulunmalıdır (Tertemiz ve diğerleri, 2001,6);

- Öğrenci kitabı,
- Öğretmen kılavuz kitabı,
- Öğretmen için kaynaklar/ya da ders araçları kutusu
- Öğretim asetatları
- Bilgisayar test bankası/disket
- Yazılım/disket ve kullanım kılavuzu
- Video kaset
- Haritalar, grafikler, arşivler vb.

Eğitim aracı, Enstitü Müdürü’nün teklifi, Yayın ve Kültür Dairesi Başkanı’nın onayı ile görevlendirilecek üç alan uzmanı tarafından Yönetmeliğin 10.maddesi hükmüne göre incelenir. Öğrenci dergileri ise en az üç kişiden oluşan bir komisyona incelettirilir. Olumlu veya olumsuz bulunan hususlar, gerekçeleriyle birlikte inceleme raporunda belirtilir ve raporlar Enstitü Müdürlüğüne verilir. Yayın ve Kültür Dairesi Başkanlığı bünyesinde üç üyeden oluşan Rapor Değerlendirme Komisyonu kurulur. Bu komisyonun alan uzmanı, eserin konusuna göre periyodik olarak değiştirilir. Enstitü Müdürlüğünce gönderilen uzman raporları komisyonda değerlendirilir. Raporlar değerlendirilirken en az oy çokluğu ile karar verilir. Ancak Talim ve Terbiye Kurulu üyesinin de görüşü alınır. Komisyon değerlendirmesi ile Kurul üyesi görüşünün farklı olması hâlinde gerekli değerlendirme Talim ve Terbiye Kurulunca yapılır (MEB, 1999,17).

Ders Kitaplarının Hazırlanması ve İncelenmesi ile ilgili esas ve usulleri incelediğimizde (MEB); inceleme iki türlü yapılmaktadır.

Ön İnceleme:

Ön inceleme komisyonu, baskıya hazır nüshaları, başvuru sırasına göre aşağıdaki hususlara uygunluğu yönünden değerlendirilir.

Başvurunun Yönetmelik hükümlerine göre yapılıp yapılmadığı,

İnceleme ücretinin tam olarak yatırılıp yatırılmadığı,

Belirlenen ebatlara ve bu ebatlardaki forma sayısı standardına uyulup uyulmadığı,

Punto büyüklüklerinin sınıf seviyesine uygun olup olmadığı,

Diğer nüshaların orijinal nüshaların aynı olup olmadığı,

Baskıya hazır nüshalar tanımına uygun olup olmadığı,

Kitabın başında ve sonunda yer alması gerekenlerin bulunup bulunmadığı,

Kitabın ön ve arka kapakları ile sırtında, iç kapaklarında, ikinci yaprak devamında ve sonunda yer alması gerekenlerin olup olmadığı,

Yabancı dil ders kitaplarının, öğretmen kılavuz kitabı ve öğrenci alıştırmaya kitabı birlikte incelenmeye verilip verilmediği, Yarışma usulü başvurularda gizliliğe uyulup uyulmadığı, başvuru dilekçesinin ekinde bir sayfayı geçmeyecek yazar veya yazarların fotoğraflı, kısa özgeçmişinin bulunup bulunmadığı, gibi hususlar, müracaat sırasına göre değerlendirilir.

Esas İnceleme:

Ön incelemede uygun bulunan eserler, esas incelemeye alınır. Bu incelemede eserler;

- Konuların işlenişi,
- Dil özellikleri ve imla Kuralları,
- Görsel düzen,
- Hazırlık ve değerlendirme çalışmaları olmak üzere 4 ana kriter gereğince değerlendirilir. Bu kriterlere verilecek puanlar ile ilgili dersin özellikleri ve öğrenci seviyeleri dikkate alınarak belirtenin konuların işlenişi konuların işlenişinde aşağıdaki kriterler göz önünde bulundurulur.

- a) Konuların Türk Milli Eğitimin genel amaçları ve temel ilkeleri ile kitabın hitap ettiği öğrencinin öğrenim gördüğü kurumun amaçlarına uygun olup olmadığı,
- b) Konuların, ilgili öğretim programında öğrencilere kazandırılmak üzere belirlenen bilgi beceri, tutum, tavır, davranış ve iş alışkanlıklarının tamamını kapsayacak şekilde yapılıp yapılmadığı,
- c) Atatürk ilke ve inkılapları ile ilgili olmak üzere programlara ve kurulca alınan kararlara uygun olup olmadığı,
- d) Konuların ilgili dersin o sınıf veya dönem için belirlenen amaçlarına uygun olarak işlenip işlenmediği,
- e) Kitaptaki bölümler, üniteler ve konular arasında hacim bakımından uygun bir denge kurulup kurulmadığı,
- f) Kişi veya kuruluşları yıpratıcı nitelikte olup olmadığı,
- g) Konuların, sosyal ekonomik ve kültürel bütünlük içerisinde; Öğrencinin günlük yaşantısında yararlanabileceği şekilde işlenmediği,
- h) Konuların işlenişinde; yakından uzağa, basitten karmaşığa, kolaydan zora, somuttan soyuta giden bir yöntem izlenip izlenmediği,
- i) Konuların işlenişinde öğrencilerin daha önce kazandığı bilgi, beceri, tutum ve tavır, davranışların dikkate alınıp alınmadığı, istenen konuların aynı sınıf veya dönemde okutulan diğer derslerle ilişkisinin göz önünde bulundurulup bulundurulmadığı,
- j) Konuların, öğrenci seviyesine uygun olarak işlenip işlenmediği,
- k) Gereksiz bilgi ve fazla ayrıntılara yer verilip verilmediği,
- l) Konuların; öğrenciyi daha çok öğrenmeye, araştırmaya, incelemeye, başka kaynaklara başvurmaya teşvik edecek şekilde işlenip işlenmediği,
- m) Konuların öğrencileri muhakeme etmeye, bağımsız ve yaratıcı düşünmeye kıyaslamaya, edinilen bilgilerden hareketle sonuçlar çıkartmaya yöneltecek şekilde işlenip işlenmediği,

- n) Öğrencilerin kitaptan verimli şekilde yararlanmalarını sağlayacak unsurlara yer verilip verilmediği,

Eğitsel tasarım, program öğelerini ele aldığımızda bir kitapta olması gerekenleri açıklayalım.

1.Kazanımlar: Her dersin olduğu gibi Türkçe dersinin de kazanımları bulunmaktadır. Saptanan kazanımlarla, öğrenciye kazandırmak istediğimiz davranışları planlı eğitim etkinlikleriyle formal olarak kazandırmaya çalışırız. Türkçe dersinde formal eğitim yoluyla kazandırılmaya çalışacağımız amaçlardan bazılarını sıralayacak olursak (Tertemiz ve diğerleri, 2001,10);

- Öğrencinin bilgiye ulaşmasına olanak sağlaması,
- Öğrenci merkezli,
- Öğrenci açısından ifade edilmiş olması yanı sıra,

Yukarıdakilere ek olarak;

- Düşünme becerileri ve bilimsel becerileri geliştirmeye uygun,
- Açık ve ölçülebilir türden ifade edilmiş,
- Öğrenci düzeyine uygun olmasına özen gösterilmelidir.

2.İçerik: Ders kitabına baktığımızda ders kitabının en can alıcı ve en önemli bölümü içerik ögesidir. İçerik boyutunda belirlenen amaçlara ulaşmak için ne öğretim sorusuna cevap aranmaktadır. EARGET tarafından geliştirilen program geliştirme modelinde, içeriğin düzenlenmesi ünitelerin konuların ve alt başlıkların sıraya konması gereği belirtilirken içerik düzenlenirken (Tertemiz ve diğerleri, 200,11);

- Basitten karmaşığa,
- Ön şart niteliğindeki bilgilerin öne alınmasına,
- Kronolojik sıra izlenmesine (Geçmişten günümüze sıralama, günümüzden geçmişe)
- Kolaydan zora,
- Somuttan soyuta

- Olaylardan kavram ve genellemelere,
- Yakından uzağa gidilmesine özen gösterilmesi gereği belirtilmiştir.

Milli Eğitim Bakanlığı Ders Kitaplarının Nitelikleri ve Hazırlanması adlı yönetmeliğe göre içerik;

1. Dersin öğretim programını kapsayacak şekilde düzenlenir. Dersin kazanımlarının tümünün ise koşulup koşulmadığına dikkat edilir. Kazanımların ve yeterliklerin bire bir aynı ifadeyle kitapta yer alması beklenilmez. Kazanımlara dolaylı olarak yer verilmesi, tüm kitapların homojen bir yapıya bürünmemesi açısından önemlidir. Ancak Türkçe ders kitabının okuma metinlerinden oluşması esas olduğundan, bu hususlar öğretmen kılavuz kitabında yer almaz.
2. Konular ve üniteler, sınıf seviyesine göre günlük hayatla bağlantılı ve uygulamalı olarak ele alınır.
3. Konular ve üniteler; problemleri belirtme, inceleme ve gözlem yolu ile gerekli deneyleri yapma, deneylerden sonuç çıkarma ve bu sonuçları kontrol ederek bilimsel düşünme yöntemini güçlendirecek şekilde islenir.
4. Dersin özelliğine göre ünite, bölüm ve konular arasında hacim bakımından programında belirtildiği şekilde uygun bir denge kurulur.
5. Kazandırılacak bilgi, beceri, tavır ve tutumlar ile değerler sınıf seviyesine uygun kavram ve örneklerden hareket edilerek verilir.
6. Konuların işlenişinde, aynı sınıfta okutulan diğer derslerle olan ilişkisi göz önünde bulundurulur. Ayrıca bir önceki sınıfın konularıyla bilgi, kavram, ilke ve beceri bakımından bağlantısı kurulur ve bir üst sınıfla ilgili hazırlayıcı açıklamalara yer verilir.
7. Konular, öğretime yardımcı unsurlarla desteklenerek anlaşılır hâle getirilir.
8. Dersin özelliğine göre yeri geldiğinde deyimler, atasözleri, destanlar, türküler, resimler, fotoğraflar, minyatürler ve benzeri kaynaklar kültürümüzün gelişmesini ve devamlılığını sağlayacak şekilde işlenir.
9. Gereksiz bilgi ve ayrıntıya yer verilmez.

10. Konular öğrenciyi sorgulama, araştırma, inceleme ve başka kaynaklara yönlendirmeye teşvik edecek şekilde işlenir.
11. İstatistiki ve bilimsel bilgiler güncellenmiş olarak verilir.
12. Konuların işlenişinde, yakından uzağa, basitten karmaşığa, kolaydan zora ve somuttan soyuta giden bir yöntem izlenir.
13. Öğrencilerin, kitaptan verimli şekilde yararlanmalarını sağlayacak unsurlara yer verilir.
14. Metni açıklamak, pekiştirmek veya yorumlamak için kullanılan görsel unsurlar metinle uyumlu olacak biçimde verilir.

İçerik düzenlenirken yukarıdakilere ek olarak, belirli ilkelere uyulması gerekmektedir. Bu ilkeler (Tertemiz ve diğerleri, 200,11);

- Bilgi ve öğrenme teorilerinin ilkelerine uygun örgütlenmesi,
- Öğrencinin bilgi ve biliş yapısına uygun olması,
- İçeriğin örgütlenmesinde bireysel farklılıkların dikkate alınması,
- Öğrenme ve öğretme etkinliklerinin seçilmesinde ve örgütlenmesinde gelişim, öğrenme ve öğretme kuramlarının yol gösterici ilkelerinin dikkate alınmasına,
- Amaçlar, kazanımları ve davranışları gerçekleştirici nitelikte olmasına,
- Öğrenci hazır bulunuşluk düzeyine uygun olmasına (zeka, ilgi,tutum,önkoşul öğrenmeler vb.)
- Öğrencinin gelişim düzeyine uygun,
- Güncel, detaysız, objektif, ezbere dayalı değil, bireyi düşünmeye yöneltici, sosyo-kültürel problemleri saptama, problem çözme, yaratıcılık ve keşfetmeyi geliştirici, dil ve anlatım açısından güncelleştirmesine olanak vererek, kitaplardaki metinler öğrenme ilkelerine uygun hazırlanmalıdır.
- Konular günlük hayatla bağlantılı olarak bilimsel, doğal, sosyal, estetik, ekonomik ve sosyo-kültürel boyutlar içerisinde ele alınmalıdır.

- Sınıf veya dönem seviyelerine göre öğrencilerin ihtiyaçlarını karşılayacak ve onlara günlük hayatlarında uygulama imkanları sağlayacak konular veya üniteler şeklinde işlenmelidir.
- Kazandırılması amaçlanan davranış, bilgi ve beceriler, mümkün olduğu kadar sınıf veya dönem seviyelerine göre kavram ve güncel örneklerden hareket edilerek verilmelidir.
- Kitaplardaki konular, öğretime yardımcı unsurlarla beslenerek daha anlaşılır hale getirilmelidir.
- Konu içinde geçen anahtar kavramlar açıklanmalıdır.
- İçerik, gerektiğinde diğer disiplinlerin bilgi ve bulgularıyla desteklenmelidir.

3.Öğretme-Öğrenme Süreci Açısından : Bireyin öğrenmesi, onun davranışında nispeten kalıcı bir değişme olması anlamına geldiğine göre, öğretmede, bireyin davranışlarında böyle bir değişiklik meydana getirme işidir diyebiliriz. Ders programlarında ve programlar doğrultusunda hazırlanan kaynaklarda bireyin davranışlarında değişiklik yapmak için çeşitli yollardan yararlanılır. Öyle ki, eğitim sisteminde- öğretme ve öğrenme, aynı sürecin iki değişik noktadan görünüşleridir. Bunların ikisinde de söz konusu olan aynı süreçtir. Buna davranış değiştirme süreci de denilebilir. Davranışlarda meydana gelen değişme, bireyin kendi yaşantılarının bir ürünüdür. Bu nedenle öğretme, bireyin belli davranış değişiklikleri ile davranış, sonuçlarındaki yaşantıların geçilmesini sağlama eğilimi olarak ta söylenebilir. Bu sürece, davranış değişmesini sağlayan dış kaynaklar açısından bakıldığında olup biten şey öğretme ve öğretimdir. Aynı sürece davranış değişen birey açısından bakıldığında, olup biten şey ise öğrenmedir. Bu yüzden söz konusu sürece genellikle öğretme-öğrenme süreci de denilmektedir. Sürece sadece belli bir açıdan bakıldığında ise buna, yerine göre öğretim ya da öğrenim denilebilmektedir (Tertemiz ve diğerleri, 2001,12).

Bu doğrultuda öğretme-öğrenme sürecini oluşturan öğelerin, programın geliştirilmesi açısından her birinin büyük önemi vardır. Özellikle öğretim sürecinde planlı çalışmanın birçok yararı bulunmaktadır. Bunlardan bazılarını sıralayacak olursak (Tertemiz ve diğerleri, 2001,12);

- Öğretimin planlanması, öğretmenin, eğitim-öğretimde neyi,niçin ve nasıl okutacağını düşünmesini sağlayarak verimi artırır.

- Konuların ne zaman ve ne kadar süre içinde işleneceğinin zaman sırasına göre düzenlenmesini, ayrıca programların süresi içinde tamamlanmasını sağlar.
- Planlı çalışma öğretmen ve öğrencileri dağınık çalışmaktan kurtarır, onlara güven kazandırır.
- Planlama öğrencilerin ilgi, ihtiyaç ve yeteneklerine göre yetiştirilmesini sağlar. Eğitim faaliyetlerinde düşünceye açıklık kazandırır.

Öğretme - Öğrenme sürecine yönelik olarak ders kitaplarında yer alması gereken hususlar şöyle özetlenebilir.

Ders kitabında yer alan etkinlikler farklı öğrenme stilleri olan çocuklara hitap etmelidir. (Sözel, mantıksal matematiksel, bedensel/kinestetik, görsel/uzamsal, içsel, kişiler arası, ritmik) (Tertemiz ve diğerleri, 2001,12).

- Öğretme ve öğrenme etkinlikleri çocuğun yaşantılarına uygun olmalıdır.
- Öğrenme etkinlikleri sürekli ve tekrarlanır olmalıdır.
- Öğrenme etkinlikleri sürekli ve karmaşılaşmalıdır.
- Öğrenme etkinlikleri yatay olarak diğer dersleri desteklemelidir.
- Öğrenme etkinlikleri dikey olarak birbirini desteklemelidir.
- Öğrenme etkinlikleri bütünlük taşınmalıdır. (Konular bir tema etrafında işlenmelidir).
- Öğrenme etkinlikleri birden fazla davranışı gerçekleştirmeye hizmet etmelidir.
- Öğrenme etkinlikleri istenmeyen yan ürünler meydana gelmesini engeller nitelikte olmalıdır.
- Konunun sunuluşunda verilen ipuçları davranışı kazandırıcı nitelikte olmalıdır.
- Her ünite ve konuların başında öğrencinin konuyu daha iyi anlamasını sağlayacak ön örgütleyicilere yer verilmelidir.
- Her ünite veya konu, problemleri belirtilen, araştırma, inceleme ve gözlem yoluyla problemleri sıralama, gerekli deneyleri yapma, deneylerden sonuç çıkarma ve bu sonuçları kontrol ederek genelleme yapma şeklinde sıralanan bilimsel düşünme metodunu güçlendirecek şekilde istenmelidir.

- İçerik ğrencilerin akademik düzeyine, ilgi ve beklentilerine uygun bir şekilde düzenlenmelidir.
- İçerikte ğrenmeyi kolaylaştırıcı örnekler verilmelidir.
- Kitapta yer alan metinler çok sayıda konuyu açıklayıcı resim, grafik ve şemalarla desteklenmeli; okuyucunun dikkatini çekmesi için önemli yerler koyu (bold) yazılarak veya ereve içine alınarak belirtilmelidir.
- nitenin uzunluğuna göre ya belli konuların sonunda ara özetler ya da ünitenin sonunda son zet yapılmalıdır. zetler metnin ana ve yardımcı noktalarıyla uyumlu olmalıdır.
- Gereksiz, nemsiz, amaçsız ve metne uygun olmayan içerik; yüzeysel, n yargılı ve göz ardı edilen bilgilere yer verilmemelidir
- İçerik görsel ve teknik düzen yönünden ve dil özellikleri yönünden dikkatle incelenerek düzenlenmelidir.
- Kitap, organize öğrenme materyali sağlama, öğrencide kalıcı öğrenme izleri geliştirme, tekrar olanağı verme, görsel öğrenme ortamı sağlama, öğretmene zaman ve enerji tasarrufu olanağı verme, öğrenmede devamlılık ve eğitim hizmetlerini yaygınlaştırma gibi yönlerden öğrenme-öğretme süreçlerine katkıda bulunmalıdır.
- nitelerde proje konuları, gözlem, anket gibi etkinlikler olmalıdır.
- Gerçek yaşam problemleri ve üzüm nerileri yer almalıdır (ğrencilerin hazırladıkları örnekler verilebilir).
- Teknolojiden yararlanmaya özendirmelidir. (rneğin, verilen bir afiş çalışmasında bilgisayarlardan yararlanılabilir ya da ilimiz ve blgemizle ilgili transperantlar hazırlanabilir).
- Aile katılımını gerektirecek etkinlikler yer almalıdır.
- ğrenme etkinlikleri ve önerilen alıştırmalar öğretmenden destek almadan öğrenciler tarafından gerçekleştirilebilir türde olmalıdır.
- İçeriğin düzenlenme biçimi öğrenciyi öğrenmede bağımsız olmaya zendirmelidir.

- İçerik, gerektiğinde gazete gibi yayın organlarında çıkan haberlerle desteklenmelidir.

4. Değerlendirme Açısından: Program tasarısı, öğretme işinin sonunda öğrenmenin oluşup oluşmadığına karar vermek için ölçütler ortaya koymalı ve işlem yolları önermelidir. Öğrenci davranışlarında istendik yönde değişme olup olmadığı değerlendirme yoluyla anlaşılır. İlk aşamada öğrenci davranışlarında istenilen gelişmelerin gerçekleşme durumu gözlenmelidir. Sonuçlar programın nasıl iyileştirileceği konusunda bilgileri ortaya koymalıdır. Programın hangi öğelerinde nasıl bir değişme yapılacağı öğretme durumlarında kullanılan yöntemlerin etkinliğinin nasıl artırılabilirliği, hem öğrenci davranışının, hem de kullanılan süreçlerin etkililik derecesinin ölçülmesi ve değerlendirilmesi ile mümkün olabilir. Bu nedenle değerlendirme işlemi, programın ayrılmaz bir parçasıdır (Tertemiz ve diğerleri, 2001,17).

Ders Kitaplarının Hazırlanması ve İncelenmesi ile ilgili Esas ve Usuller adlı yönetmelik incelendiğinde hazırlık ve değerlendirme çalışmaları (MEB);

a) Ünite veya konu başlarında yer alan hazırlık çalışmalarında aşağıdaki kriterler göz önünde bulundurulur.

- Öğrencilerin yakın çevresi, ihtiyaçları ve günlük yaşantısı ile ilgili olup olmadığı,
- Öğrencide ünite veya konuyu öğrenmek için ilgi ve istek uyandırıp uyandırmadığı.
- Öğrencinin bilgi ve beceri birikimine uygun olup olmadığı,
- Öğrencileri seviyelerine uygun araştırma, inceleme, deney ve gözlem yapmaya teşvik edip etmediği,

b) Ünite veya konu sonlarındaki değerlendirme çalışmalarında; alıştırma test araştırma– inceleme, muhakeme etme, deney ve gözlem yapma hususlarına yer verilip verilmediği,

- İlgili bölüm ve ünite ile ilgili sorunların, öğrencilere kazandırılması amaçlanan bilgi, beceri, tutum, tavır, davranış ve iş alışkanlıklarının tamamını kapsayacak şekilde işlenip işlenmediği,

- Sorunların, öğrencinin kendi kendini değerlendirmesine imkân sağlayıp sağlamadığı,
- Soruların, öğrencileri henüz kazanamadıkları bilgi, beceri, tutum ve davranışları kazandırmaya teşvik edip etmediği,
- Araştırma, inceleme, deney ve gözlem konularının öğrencilerin farklı ilgi düzeyleri ve çevreleri dikkate alınarak belirlenip belirlenmediği,

Ünite veya konu başlarında yer alan hazırlık sorularıyla öğrencilerin hazır bulunuşluk düzeyleri harekete geçirilerek, öğrenci öğrenmeye motive edilmelidir. Konularla ilgili hazırlık çalışmaları, öğrencileri eleştirel düşünmeye, araştırma ve inceleme yapmaya yöneltecek nitelikte olmalıdır. Değerlendirme esasında sorulacak sorular (Tertemiz ve diğerleri, 2001,17);

- Öğrencilerin yakın çevresi, ihtiyaçları ve günlük yaşantısı ile ilgili olmalıdır.
- Öğrencide ünite veya konuyu öğretmek için ilgi ve istek uyandırmalıdır.
- Öğrencinin bilgi ve beceri birikimine uygun olmalıdır.
- Öğrencilerin düzeylerine uygun araştırma, inceleme, deney ve gözlemlere yer vermelidir.

Ünite veya konu sonlarındaki değerlendirme öğrencileri (Tertemiz ve diğerleri, 2001,17);

- Alıştırma, test, araştırma-inceleme, muhakeme etme, deney ve gözlem yapmaya teşvik etmelidir.
- İlgili bölüm ve ünite ile ilgili sorular, öğrencilere kazandırılması amaçlanan bilgi, beceri, tutum ve davranışlar kazandırmaya teşvik etmelidir.
- Araştırma, inceleme, deney ve gözlem konularının öğrencilerin farklı ilgili düzeyleri ve çevreleri dikkate alınarak belirlenmelidir.
- Sorular öğrencilerin kendi kendisini değerlendirmesine imkan sağlamalıdır.
- Alıştırma ve sorular çeşitlilik göstermelidir. (Tablo doldurma, grafik okuma, harita tamamlama vb.)

- Alıştırmalar öğrenmeyi değerlendirmeye hizmet etmelidir. Alıştırma ve sorular öğrencinin kendi ilerlemesini ve başarısını araştırıp doğrulayabileceği biçimde hazırlanmalıdır (cevap anahtarı kitabın sonunda verilebilir).

c.Ders Kitaplarının Görsel Tasarımı

Konuların işlenmesinde kullanılacak ders kitapları ve diğer, açıklayıcı, yönlendirici, tamamlayıcı, şekil, grafik ve resim gibi eğitici ve öğretici nitelikteki öğretim materyallerine yer vererek, öğretme-öğrenme sürecini daha canlı, ilgi çekici ve aktif hale getirilebilir. Onun için ders kitapları hazırlanırken görsel tasarıma da yeterli dikkat ve itina göstermek gerekir (Tertemiz ve diğerleri, 2001,19).Görsel tasarım açısından bir kitapta olması gereken ve Milli Eğitim Bakanlığı tarafından da kabul edilen özellikler (MEB);

- Konuların öğrenciler tarafından daha iyi öğrenilebilmesi için açıklayıcı, tamamlayıcı ve eğitici nitelikteki öğretime yardımcı unsurlara (Harita, kroki, fotoğraf, şema, grafik, resim vb.) yeterince yer verilip verilmediğine dikkat edilir.
- Bayrağın, “Türk Bayrağı Kanunu” ve “Türk Bayrağı Tüzüğüne” uygun olup olmadığı,
- Öğretime yardımcı unsurların, öğrencinin gelişim basamaklarına ve konulara uygun olup olmadığına dikkat edilir.
- Öğretime yardımcı unsurların, estetik yönden uygun, net ve temiz, baskılı olup olmadığı, istatistiksel verilerin en son bilgileri yansıtır yansıtmadığına dikkat edilir.
- Öğretime yardımcı unsurların, kitaba ilgi çekicilik katıp katmadığına dikkat edilir. (Renklerde gerçekçilik, estetik sayfa düzenleme., iyi algılama için büyüklük, ilişkisiz ayrıntılardan kaçınma),
- Haritaların incelenmesinde esas “Atlas, Harita, Ver Küre ve Benzeri Eğitim Araçlarının incelenmesine Ait Esaslara” uyulup uyulmadığına dikkat edilir.
- Sayfa tasarımlarında resim, fotoğraf, grafik, şema, plan, harita ve benzeri görsel unsurların yerleştirilmesinde görsel algının yanı sıra, bunların eğiticilik ve öğreticilik niteliğine de önem verilir.

- Görsel unsur, öğrencilerin gelişim basamaklarına uygun; görsel algı yönünden ise renk uyumuna dikkat edilerek açık, temiz ve net bir baskıyla hazırlanır.
- Her türlü yazı, resim, fotoğraf ve benzeri materyallerden telif hakları gözetilerek alıntı yapılabilir.
- Kitaplarda yer alan başlıklar sistematik biçimde düzenlenir ve ikonografik bir sistem oluşturulur.
- Kitap kapaklarında aşağıdaki hususlara yer verilir.

Ön kapakta; kitabın adı, okul türü, sınıfı, başvuru sahibinin adı, varsa pedagojik açıdan uygun bulunan amblemi ve dersin özelliğini yansıtan kapak düzeni,

İç kapağın ön yüzünde; kitabın adı, okul türü, sınıfı, yazarı /yazarların adı ve soyadı (varsa akademik unvanı), başvuru sahibinin adı veya adresi varsa pedagojik açıdan uygun bulunan amblemi,

İç kapağın arka yüzünde; yazar/yazarların dışındaki kitabı hazırlayanların adı ve soyadı, Arka kapakta sınıf seviyesi dikkate alınarak sağlık, beslenme, trafik ve çevre ile ilgili yazılı ve görsel tasarımlar yer alır.

İkinci yaprak ve devamında; ilköğretimin 1' inci, 2' nci ve 3' üncü sınıflarına ait kitaplarda, yaprağın ön yüzünde Türk bayrağı ile birlikte İstiklâl Marşı'nın ilk iki kıtası; yaprağın arka yüzünde Öğrenci Andı; üçüncü yaprağın ön yüzünde Atatürk'ün resmi ve resminin alt kısmında "Mustafa Kemal Atatürk" yazısı bulunur. İçindekiler (ilgili sınıf için ön görülen puntoda olup) en çok beş sayfayı geçmemelidir.

İlköğretimin 4' üncü, 5' inci, 6' ncı, 7' nci ve 8' inci sınıflar ile örgün ve yaygın eğitim kurumlarına ait kitaplarda; ikinci yaprağın ön yüzünde Türk bayrağı ile İstiklâl Marşı; yaprağın arka yüzünde Atatürk'ün Gençliğe Hitabesi, üçüncü yaprağın ön yüzünde, Atatürk resmi ve resminin alt kısmında "Mustafa Kemal Atatürk" yazısı bulunur. İçindekiler (ilgili sınıf için ön görülen puntoda olup) en çok beş sayfayı geçmemelidir.

Diğer yapraklarda metin kısımlarının başlıkları dışında kalan bölümlerinde (resim altı yazıları, dipnotlar ve benzeri kullanılan yazılar hariç) ilköğretim 1' inci sınıflar için (20), 2' nci sınıflar için (18), 3' üncü sınıflar için (14), 4' üncü sınıflar için (12), 5' inci sınıflar için (11), daha üst sınıflar için ise (10) puntodan daha küçük harfler kullanılmaz

Yaygın eğitim kurumları için yazılan kitaplarda punto büyüklükleri, yukarıdaki ölçüler ile kursiyerlerin eğitim ve yaş durumları dikkate alınarak belirlenir.

Metinlerin aralarında paragraf boşluğu bulunmayan 100 mm' lik kısmında, ilköğretim 1'inci sınıflar için (10), 2' nci sınıflar için (14), 3 üncü sınıflar için (18), 4 üncü ve 5 inci sınıflar için (20), altıncı ve daha üst sınıflar için (22) den fazla satır bulunmaz.

Yaygın eğitim kurumları için yazılan kitaplardaki satır aralıkları, yukarıdaki ölçüler ile kursiyerlerin eğitim ve yaş durumları dikkate alınarak belirlenir.

Dipnotlar bölüm veya ünite sonlarında verilir.

İlköğretim Türkçe, Ortaöğretim Dil ve Anlatım ile Türk Edebiyatı derslerinde; eserin hazırlanmasında kullanılan orijinal metinler, başvuru esnasında baskıya hazır nüsha ile Daire Başkanlığına teslim edilir.

Ders kitaplarının son bölümünde yer alan yapraklarda sözlük, kronoloji (Sosyal Bilgiler–Tarih kitaplarında) ve kaynakça yer alır.

Türk Edebiyatı kitabında edebiyat terimleri sözlüğü bulunur. Ancak öğrencilere sözlük kullanma alışkanlığı kazandırmak ve farklı sözlüklere yönlendirmek için Türkçe, Dil ve Anlatım ile Türk Edebiyatı ders kitaplarında sözlük bölümüne yer verilmez.

Sosyal Bilgiler, Hayat Bilgisi, Dil ve Anlatım, Türk Edebiyatı, Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük ile Tarih ve Coğrafya kitaplarında Türkiye haritası, Türkçe, Sosyal Bilgiler, Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük, Dil ve Anlatım, Türk Edebiyatı, Türk Lehçeleri, Tarih, Genel Türk Tarihi ve Osmanlı Tarihi kitaplarında Türk dünyası haritası yer alır.

Yabancı dil ders kitapları; dinleme becerisini kazandırmaya yönelik kaset, CD, VCD

gibi ek materyallerle birlikte takım hâlinde hazırlanır, incelenir ve değerlendirilir. Bu materyaller Yönergenin 27'nci maddesinde belirtilen esaslara göre incelenir. Takım hâlinde hazırlanması gereken diğer ders kitapları, ilgili dersin öğretim programına ait Kurul Kararında belirtilir.

d.Ders Kitaplarında Dil ve Anlatım

Okullardaki öğretimde yararlanılan basılı materyaller içerisinde en önemli yere sahip olan ders kitapları; ülkemizde de her yönden geliştirilmeye çalışılmaktadır. Şu an var olan kitaplardan birini seçmek için teknikler ya yeterince bilinmemekte ya da uygun

olanın hangisi olduğu konusundaki kararsızlık sürüp gitmektedir. Öğrencilerin kullanımına sunulan ders kitaplarının; okunaklılık anlaşılrlık, ilgi çekicilik, okumayı kolaylaştırıcılık, araştırmaya sevk edicilik, öğrenmeyi ölçücülük ve mekanik standartlar gibi pek çok yönden nitelikli olması gerekir. Ancak bu ders kitabının diğr yönlerden nitelikli olması için öncelikle okunaklı olması gerekmektedir (Tertemiz ve diğrleri, 2001,20). Milli Eğitim Bakanlığı'nın bir ders kitaplarında olması gereken dil ve anlatım özelliklerini incelediğimizde;

- Yaşayan Türkçe doğru, güzel ve etkili kullanılmalıdır.
- Türkçeleşmiş kelimeler, yaşayan Türkçenin bir parçası olarak değerlendirilir.
- Öğrencilerin seviyelerine uygun yeni kelimeleri öğrenmelerine fırsat veren zengin ve akıcı Türkçenin kullanılmasına özen gösterilir.
- Cümleler, öğrencinin zihnindeki bilgilerin yapılandırılmasına yönelik olarak kurulur.
- Paragraf düzenleme kurallarına uyulur ve paragraflar arasındaki anlam ve mantık ilişkisine dikkat edilir.
- Cümle uzunlukları, sınıf seviyesine uygun olarak düzenlenir.
- Türkçenin kullanımında, baskıya hazır nüshanın teslim tarihindeki Türk Dil Kurumunun son yayımladığı Türkçe Sözlük ve Yazım Kılavuzu esas alınır. Baskıya hazır nüshanın inceleme sürecinde Yazım Kılavuzu'nda yapılan değişiklikler eserin değerlendirilmesinde dikkate alınmaz. Ancak değişikliklerin yansıtılması başvuru sahibinden istenir.
- Konular işlenirken doğru, açık, anlaşılır bir dil ve anlatım kullanılır.
- Tertemiz ve diğrleri (2001,20)'nin kitabındaki kriterlere de yer verelim;
- Kitapta kullanılan dil ve anlatım, öğrencilerin gelişim basamakları ve kavrama düzeylerine uygun olmalıdır.
- Detaylı anlatımdan kaçınılmalıdır.
- Cümle uzunlukları standartlara uygun olmalıdır.
- Anlatım sade olmalıdır. (Gereksiz kelimeler kullanılmadan yalın anlatım kullanılmalı, anlatım yanlış anlamaya meydan vermemelidir.)

- Türkçe, özellikleri bozulmadan ve aşırılığa kaçmadan doğru olarak kullanılmalıdır.
- Kelimeler nüanslara dikkat edilerek titizlikle seçilmelidir.
- Kitapta kullanılan dil akıcı, mantık dokusu ve fikir bütünlüğü içinde olmalıdır.
- Kullanılan kelimeler ve cümle yapıları öğrenci düzeyine uygun olmalıdır.
- Aynen yazılması gereken yabancı kelimeler ve özel isimler orijinal şekilde yazılmalı ve bunların okunuşları parantez içinde gösterilmelidir.
- Cümle yapıları ve uzunlukları öğrencilerin öğrenme ve gelişim basamakları dikkate alınarak seviyelerine uygun dil ve ifadeler kullanılmalıdır.
- Bölümler arası sürekliliği sağlayıcı bağlantılara yer verilmelidir.
- Türkçe yazım kurallarına uygun olmalıdır.
- Dolaylı anlatımdan kaçınılmalıdır.
- Konuya özgü sözcükler (terminoloji) kullanılmalıdır.
- Metinde verilmek istenen mesaj açık ve anlaşılır olmalıdır.

2.1.7. Türkçe Ders Kitaplarında Kullanılan İlkeler

2.1.7.1. Çocuğa Görelik İlkesi

Çocuk yetişkinin küçük bir örneği (modeli) değildir. Ondan bir yetişkin gibi davranması beklenmez. Kendini özgüdür o.Kendine özgü bir dünyası vardır. Düşünme biçimi, algılamaları farklıdır. Dahası her çocuk tektir, ayrı bir bireydir, eşsizdir. Her çocuğun kendine göre gelişme hızı, biçimi vardır (Nas, 2003,299).MEB İlköğretim Kurumları Yönetmeliği'nde (md.48) de belirtildiği gibi çocuğun bedensel, bilişsel, duygusal, toplumsal yönleriyle bir bütün olarak yetiştirmek asıldır.

2.1.7.2. Somuttan Soyut

Çocuk somut düşünür, somut ve zengin yaşantılar yoluyla öğrenir. Öyleyse, çocuk, eşya ve olaylarla yüz yüze gelmeli, öğrenme sürecine olabildiğince fazla duygu oranlarıyla katılmalıdır. Öğretilecek bir nesneyse (eşya, varlık), olanaklara göre somuttan soyuta şu sıra izlenebilir (Nas, 2003,299);

- Kendisi
- Modeli ya da maketi
- Filmi
- Resmi

Öncelikle usamlama (akıl yürütme) yollarından tümevarımsal düşünme yolu kullanılmalıdır. Tümevarım yoluyla, çocuk, gözlemlerden, incelemelerden örneklerden, tek tek olgulardan yola çıkarak genellemelere, ilkelere ulaşacaktır. Böylece ezberleme (anlamadan belleme ve sorgulamadan kabul etme) yerine anlayarak öğreneceklerdir. Tanımdan başlayarak, tanıma varılacaktır (Nas, 2003,300).

2.1.7.3.Yakından Uzağa

Birey belli bir doğal ve toplumsal çevre içinde doğar, büyür. Öncelikle bireyi bu çevre için, bu çevre içinde eğitmek; çevreye etkin ve dengeli uyum sağlaması için gerekli özelliklerle donatmak gerekir. Birey yaşadığı çevreye yalnızca uyum sağlamakla kalmayacak, kendisiyle birlikte bu çevreyi de değiştirecektir. Bunun için, birey, çevrenin sorunlarını, gereksinimlerini bilmeli, çevreye eleştirel gözle bakabilmelidir (Nas, 2003,300).

Bu ilkenin gereği olarak, toplumun en küçük birimi olan aileden başlanarak okul, köy (ya da mahalle) işlenerek bu halkalar çocuk büyüdükçe genişletilmelidir. Yeryüzü şekilleri öğretilirken de yakın çevredekilere başlanmalıdır. Ne ki bu ilke yalnız yer (mekân) için değil zaman için de geçerlidir. Güncelleşen olaylardan (yerel kurtuluş günü vb.)yola çıkılarak onun oluştuğu zamana gidilmelidir (Nas, 2003,300).

2.1.7.4.Bilinenden Bilinmeyene

“Yakından uzağa” ilkesiyle ilişkilidir. Yakınındakiler çocuğun yabancıları değildir, bildiktir. Yakın doğal ve toplumsal çevresindekilerle çocuk çeşitli düzeylerde yaşantılar geçirmiştir. İşte çocuğun bu yaşantılarından yola çıkılacaktır. Hemen her öğrenme bir öncekine dayalı, bir sonrakine hazırlayıcı olduğuna, yeni bilgiler öncekiler üzerine kurulacağına göre; öğretmeye çocuğun önceki öğrenmelerinden başlamak gerekir. Öğretmeye başlangıç noktasını çocuğun bilişsel, duyuşsal, devinişsel hazır bulunuşluk düzeyini belirler. Sözelimi “Taşıtlar ve Trafik” ünitesi işlenirken, önce çocuğun

çevresindeki taşıtlardan, trafik koşullarının gerektirdiği (uyduğu ya da uyması gereken) kurallardan başlamak gerekir. Aynı durumlar ürünler için de geçerlidir (Nas, 2003,301).

2.1.7.5. Kolaydan Zora (Yalından Karmaşığa)

Bu ilke önceki dört ilkeyle de ilişkilidir. Çocuk için kolay olandan; somuttan, bilinenden, yakın olandan başlamak gerekir öğretmeye. Aslında bu ilke bütün öğrenmeler için geçerlidir. Kolay, yalın olandan başlamak, çocuk anlayıp kavradıkça zor olana, karmaşığa doğru gitmek gerekir. O zaman zor, çocuğa zor gelmeyecektir. Önce taslak (kroki), sonra plan, sonra da harita öğretilmesi gibi (Nas, 2003,301).

2.1.7.6.Yerellik (Mahallilik)

Çocuk yaşadığı çevrede, öncelikle o çevreye etkin ve dengeli uyum sağlasın diye eğitileceğine göre, uygun olan ünitelere çevresel bir nitelik kazandırılmalıdır. Yerel öğeler, renkler katılarak üniteler çevreselleştirilmelidir. Yakın çevrenin özellikleri, gereksinimleri, sorunları planlara yansıtılmalı, bu çevreden bir laboratuvar gibi yararlanılmalıdır. İçerik ve yıllık plan işlenirken bu ilke üzerinde durulmuştur (Nas, 2003,301).

2.1.7.7.Yaşamsallık (Hayatilik)

Çocuk dört duvar arasında değil, bir toplumsal çevre içinde eğitiyoruz; okul toplumdan, toplumsal yaşamdan kopuk değildir, olmaz. Çocuğu öncelikle yaşam için eğitiyoruz. Öyleyse okul, yaşamın bir kesiti olmalıdır. Yaşam için eğitim, yaşamın içinde olur. “Hayat Bilgisi”, yaşamın bilgisidir. Bu da yaşamdan, yaşamın içinde öğrenilir. Atatürk döneminin unutulmayan, hep saygıyla anılan Milli Eğitim Bakanı Mustafa Necati (1894-1929) şöyle diyor: “Hayat Bilgisi dersi vermek orunda olan bir öğretmenin, öğretim araçları adı altında, doğanın ve çocuğun doğal çevresinin dışında bir şey aramasını şaşırtıcı buluyorum.”Öğretme –öğrenme etkinliklerinde yaşamsallık esastır. Çocuğa kazandırılacak bilgiler, beceriler, alışkanlıklar yaşama dönük olduğu sürece yararlıdır, gereklidir (Nas, 2003,300).

2.1.8. Türkçe Ders Kitaplarında Ölçme Değerlendirme Yöntemleri

Hedefe varıp varmadığımızı ya da ne ölçüde vardığımız anlamak için, öğrenci becerilerinin ve davranışlarının değerlendirilmesi gerekir. Bundan dolayı ölçme ve değerlendirme, eğitim ve öğretimin çok önemli bir boyutudur. Değerlendirmesi yapılmayan bir öğretimin başarılı olup olmadığını, verim derecesini anlayamayız.

Bundan dolayı Türkçe derslerinde de çalışmaların sürekli olarak değerlendirilmesi çok önemlidir. Değerlendirmenin yararları:

- Öğrencilerin düzeylerini, amaçlanan davranışlara hangi ölçüde yaklaştıklarını belirlemeye yarar.
- Öğretmenin izlediği yolun, yaptığı öğretim çalışmalarının verimini ölçmeyi sağlar. Dolayısıyla yeni önlemler almaya, yeni yöntemler ve çalışmalar planlamaya götürür.
- Daha geniş ölçüde düşünüldüğü zaman, programların geliştirilmesinde yol gösterici olur (Kavcar; Oğuzkan; Sever, 2004,16).

2.1.8.1. Görüşme

Öğrencilerin duygu, düşüncelerini öğrenmek, öğrencilerin kazanımlara ulaşma düzeylerini belirlemek, öğrenme güçlüklerini tespit etmek ve bu sayede dersin işlenişine karar vermek amacıyla kullanılan bir yöntemdir. Ancak bu yöntemin samimi bir ortamda uygulanması ve öğrencilere direk soruların sorulmaması gerekmektedir. Bu yöntem sayesinde pek çok yetenek ortaya çıkarılabilmektedir. Yöntemin uygulanmasında dikkat edilmesi gereken nokta görüşüleceklerin önceden tasarlanmış olmasıdır (Çıkrık, 2001, 85).

2.1.8.2. Günlükler

Günlükler sayesinde öğrencilerin yazım gücü gelişirken, bir taraftan da sahip oldukları duygu ve düşünceleri de öğrenilebilir. Günlüklerde öğrencinin yaşantısı ile temel bilgileri arasındaki ilişki birlikte görülebilmektedir. Günlük yazımı için hiçbir zaman öğrenci zorlanmamalıdır. Ancak günlük yazımına teşvik edici davranışlarda bulunarak zamana bırakılmalıdır (İlbasmış Akın, 2007,24).

2.1.8.3. Çizimler ve Poster Oluşturma

Bu yöntemin amacı öğrencinin herhangi bir duygu, düşünce veya konuya yönelik çizimler ve posterler hazırlatmaktır. Bu sayede çocuklar istenilen bilgiyi uygulamalı bir şekilde yaparak-yaşayarak öğrenirler. Bu tür öğrenmelerin kalıcılığı da yüksektir. Bu ölçme yönteminde öğrencilere kesinlikle baskı uygulanmamalı ve istedikleri yönde çalışmalarına destek verilmelidir. Bu sayede öğrencilerin sahip oldukları yetenekleri keşfedilebilir. Bu yöntem ile öğrenci yaratıcılığını ortaya koyabilmeli ve özgürce

düşünebilmelidir. Yaptığı çalışma kesinlikle yargılanmamalıdır. Öğrencinin çalışmasının orijinalliğini, tasarımı, çalışmanın içeriği ve okunabilirlik düzeyi belirlemektedir ve değerlendirilmesi de bu kriterlere göre yapılmaktadır (Ünsal ve Güneş, 2002,118).

2.1.8.4. Açık Uçlu Sorular

Öğrenciye yönlendirilen açık uçlu sorular, onun kendine ait düşüncelerini açık bir şekilde ortaya koymasına olanak verirken sadece neler bildiğini değil, nasıl anladığını, nasıl öğrendiğini de anlamaya yardımcı olurlar. Bu tür sorular, öğrencileri bilgi kalıplarını ezberlemekten kurtarır. Öğrencinin gelişim düzeylerine uygun bir şekilde öğrenmelerine yardımcı olur (İlbasmış Akın, 2007,25).

2.1.8.5. Kavram Haritaları

Kavram haritaları eğitim literatürüne ilk defa 1980’li yılların başında Cornell Üniversitesi’nden J.D. Novak tarafından bir öğretim stratejisi ve materyali olarak kazandırılmıştır. Bu strateji David Ausubel’in anlamlı öğrenme teorisine dayalı olarak geliştirilmiştir. Ausubel, yeni kavramların öğrenilebilmesi için önceki kavramların önemine dikkat çekmektedir. Ausubel’e göre öğrenciye öğretilecek bilgilerin sistematik olarak sunulması ve her yeni öğrenilen bilginin daha önce öğrenilen bilgilerle bütünleştirilmesi gerekir. Novak, Ausubel’in anlamlı teorisinden çıkardığı “Anlamlı öğrenme bilişsel yapı içerisinde var olan açıklamalarla yeni bilgilerin özümsemesini kapsar,” temel açıklamasıyla kavram haritalarının oluşturulmasını sağlamıştır (Korkmaz, 2004,119).

Ders içeriğinin tam olarak anlaşılması ve öğrenilmesi amacıyla derslerin öğretim etkinliklerinde önemli bir yere sahip ölçme yöntemidir. Öğretmen grafik niteliğinde hazırladığı kavram haritaları sayesinde, öğrencilere kavramları bir bütün olarak görmelerine ve kavramlar arasındaki ilişkileri analiz edebilmelerine yardımcı olmaktadır. Karmaşık konuların öğretilmesinin kolaylaştırılmasında kavram haritaları önemli bir yer tutar. Ancak bu yöntemi uygulanmasında kavramların genelden özele doğru düzenlenmeleri gerekir. Öğrencilerin konu ile ilgili öğrenme düzeylerini belirlemek için kavram haritalarında belirli yerler boş bırakılır ve bu yerleri öğrencilerin tamamlamaları istenebilir (İlbasmış Akın, 2007,28).

2.1.8.6. Performans Değerlendirme Ölçekleri (Rubric)

Kriterler ölçeği; öğrenci performansını tanımlayan kriterleri ve farklı seviyelerdeki performansı bu kriterlerle birlikte puanlamaya yarayan rehberdir. Öğrencilerin sınavlarını, dosyalarını ve performanslarını notlandırmak için önceden belirlenmiş kriterler kümesidir. Kriterler, öğretmene ve öğrenciye yapılan çalışmaya ilişkin değerlendirme sonuçlarının önceden hazırlanan çizelgeye nasıl yerleştirilmesi gerektiğini açıklar (Korkmaz, 2004,123).

Rubric kendi başına kullanılabilen bir ölçme aracı değildir. Değişik ölçme araçlarından elde edilen ürünlerin değerlendirilmesidir. Değerlendirme ölçeklerinin hazırlanmasında hangi amaca yönelik kullanılacağı ve neyi ölçeceği iyi belirlenmelidir. Öncelikle çalışmaların değerlendirilmesinde önceden kriterleri belirlenir. Hangi kriterlerin baz alınacağı, nelere dikkat edileceği ve kaç puan verileceğine önceden karar verilmelidir. Bu ölçme yönteminde, üç ya da beş puanlı ölçekler en sık kullanılan türleridir. Her bir kriter için belirlenen derecelendirme azdan çoğa veya çoktan aza şeklinde yapılabilir (Titiz, 2005, 50-51).

2.1.8.7. Portfolyolar

Arter ve Spandell'e (1991) göre bireysel gelişim dosyası, öğrenciye ve başkalarına öğrencinin bir veya daha fazla alandaki başarılarını sunmak için amaçlı olarak öğrenci çalışmalarının toplanmasından oluşmuş bir koleksiyondur. Stiggins (1994) bireysel gelişim dosyalarını öğrencilerin gelişimini ya da başarılarını göstermek için bir araya getirilen öğrenci çalışmalarının bir koleksiyonu olarak tanımlar. Ayrıca Stiggins (1994)'e göre, bireysel gelişim dosyaları bir değerlendirme tekniği değildir, öğrencilerin gelişimi ve başarıları hakkında bilgi veren araçlardır (Korkmaz 2004). Bireysel gelişim dosyaları (portfolyolar); süreç içerisindeki gelişimi ve değişimi en gerçekçi şekilde gösterir. İlk öğrenme ürünü ve son öğrenme ürünü gibi hangi çalışmanın ne zaman yapıldığını göstererek gelişimi net olarak tanımlar. Öğrencilere kendi gelişimlerinin ve öğrenme yaşantılarının değerlendiricileri olmalarını öğretir. Öğrencilerin, kendi başarılarının ve sorumluluklarının bilincinde olmalarını sağlar. Öğrencilere ilerideki başarıları için amaçlar geliştirmelerini öğretir. Öğrencilerin öz değerlendirme becerilerini geliştirir.

3. BÖLÜM

3. ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ

Bu bölümde araştırma modeli, çalışma evreni ve örnek verilerin toplanması, çözümlenmesi, veri toplamada kullanılan değerlendirme ölçeğinde izlenen yol anlatılarak, toplanan verilerin yorumlanmasına ilişkin bilgiler verilmektedir.

Araştırmanın Modeli

Bu çalışma İlköğretim 1. kademe Türkçe ders kitaplarının biçim ve içerik açısından uygunluk derecesini saptamayı amaçlamaktadır. Bu çalışmada ilişkisel türde tarama modelinden yararlanılmıştır. Tarama modeli, geçmişte ve halen var olan durumu varolduğu şekilde betimlemeyi amaçlayan bir araştırma yaklaşımıdır.

Araştırmada kitaplar değerlendirilirken, Milli Eğitim Bakanlığı İlköğretim Okulu Türkçe Ders Programları, Talim ve Terbiye Kurulu Ders Kitabı Ölçütleri, Ders kitabı standartları, TSE ders kitabı ölçütleri ve araştırmacı tarafından yapılan literatür taraması sonucu araştırılan bir takım ders kitabı ölçütleri dikkate alınmıştır.

Araştırmanın Evreni ve Örneklem

Araştırmanın evrenini 2008-2009 öğretim yılı için Talim ve Terbiye Kurulu'nca kabul edilen ilköğretim 1.,2.,3.,4. ve 5. sınıf Türkçe ders kitapları, araştırmanın örneklerini ise bu kitap listesinden bilinçli olarak seçilmiş, aşağıda listesi verilmiş olan her sınıf düzeyi için Milli Eğitim Bakanlığı komisyonunca hazırlanmış 1'er kitap olmak üzere toplam 5 adet kitap oluşturmaktadır.

Bilinçli olarak belirlenmiş ve değerlendirmeye alınmış olan kitapların listesi aşağıdadır:

1. Sınıf Türkçe Ders Kitabı:

İlköğretim Türkçe 1- Dr. Abdullah Erol- Melek Özger Bingöl- Sibel Ç. Yalçın- Remzi Demiroğlu- Ali Irmak- Murat Ceylan

Milli Eğitim Yayınları- İstanbul 2008

2. Sınıf Türkçe Ders Kitabı:

İlköğretim Türkçe 2- Osman Coşkun- Memiş Emecen- Mihriban Yurt- Süheyla Dedeoğlu Okuyucu- Serdar Arhan

Milli Eğitim Yayınları- İstanbul 2008

3. Sınıf Türkçe Ders Kitabı:

İlköğretim Türkçe 3- Kebira Ardanuç- Aysel Çökmez- Bahar Küçüktepe- Güler Toprak

Milli Eğitim Yayınları- İstanbul 2008

4. Sınıf Türkçe Ders Kitabı:

İlköğretim Türkçe 4- Hurşit Çanakcı- Songül Özaykut- Kadriye Taşdemir- Semiha Yardımcı- E. Banu Yetimoğlu

Milli Eğitim Yayınları- İstanbul 2008

5. Sınıf Türkçe Ders Kitabı:

İlköğretim Türkçe 5- Nalan Gören- Zuhale Yener- Aysun İlideniz- Sıtkı Hulus Aksal- Nuray Sarıöz

Milli Eğitim Yayınları- İstanbul 2008

Veri Toplama Araçları ve Uygulama

Araştırma için gerekli olan veriler, araştırmanın amacına uygun olarak geliştirilmiş olan kitap değerlendirme ölçeği ile elde edilmiştir. Bu değerlendirme ölçeği geliştirilirken, Milli Eğitim Bakanlığı İlköğretim Okulu Türkçe ders programları, Talim ve Terbiye Kurulu'nun kitap değerlendirme ölçütleri, TSE kitap değerlendirme ölçütleri ve bu konuda yapılmış diğer araştırmalar dikkate alınmıştır.

Verilerin Analizi

Türkçe ders kitaplarının eldeki ölçeğe göre değerlendirilmesi sonucunda elde edilen yüzde verileri, aşağıdaki ölçekle değerlendirmeye alınmış ve kitapların uygunluk düzeyi bu şekilde belirtilmiştir:

Uygun Değil: 0-2 arasındaki değerler

Kısmen Uygun: 2-4 arasındaki değerler

Orta Düzeyde Uygun: 4-6 arasındaki değerler

Oldukça Uygun: 6-8 arasındaki değerler

Tamamen Uygun: 8-10 arasındaki değerler

4. BÖLÜM

BULGULAR VE YORUMLAR

Bu bölümde elde edilen verilere dayalı olarak bulgular ve yorumlara yer verilmiştir. İlköğretim 2008-2009 öğretim yılında okutulan 1.,2.,3.,4. ve 5. sınıf Türkçe ders kitaplarının, Biçim ve İçerik Açısından Değerlendirme Ölçeği hesaplamalarında her kitabın tek tek değerlendirilmesiyle elde edilen sonuçlar verilmiş, daha sonra da incelenen kitaplar sınıf düzeyleri ele alınarak değerlendirilmiştir.

4.1. BİRİNCİ SINIF TÜRKÇE DERS KİTABI

Tablo 4.1. Birinci Sınıf Türkçe Ders Kitabının İçerik Açısından İncelenmesi

	İÇERİK	ALDIĞI PUAN
TÜRKÇE 1 - MİLLİ EĞİTİM YAYINLARI	1. İçindekiler	9
	2. Kitaptan verimli şekilde yararlanmayı sağlayacak unsurlar	5
	3. Tema ve metinler	5
	4. Bilimsel hata	7
	5. Sınıf düzeyine uygunluk	5
	6. Kitaplar arasında ilişkilendirme	5.5
	7. Hacim ve süre	7
	8. İlişkilendirme	6
	9. Güncellik	8
	10. Sözlük	0
	11. Kaynakça	8
	12. Reklam unsurları	10

Yukarıda bulunan tablodaki bulgular incelendiğinde, Türkçe 1. sınıf ders kitabının içindekiler kısmı incelenmiş ve 9 puan ile tamamen uygun olarak bulunmuştur. İçindekiler bölümü, içerikteki bilgilere kolay ulaşılabilir biçimde düzenlenmiştir. Bunun yanında içindekiler bölümünde belirtilen sayfa numaraları ile içerik sayfa numaraları birbiriyle tutarlı bir şekilde hazırlanmıştır. Ayrıca, içindekiler bölümünde belirtilen başlık ve alt başlıklar ile içerikte verilen başlıklar arasında birlik sağlandığından bahsetmek mümkündür.

Bu ders kitabından verimli şekilde yararlanmayı sağlayacak unsurlar bakımından bir inceleme yapılmış olup 5 puan verilerek orta düzeyde uygunluğu saptanmıştır. Kitaptan verimli şekilde yararlanmayı sağlayacak kullanımı kolaylaştırıcı organizasyon şeması (kitap sayfası örnek alınarak üzerindeki unsurların açıklaması), kitap genelinde yer alan ve kitabın kullanımına rehberlik eden açıklamalarla desteklenmiş semboller, logolar vb. düzenlemelere çok sık rastlanmamıştır. Sadece her tema sayfasının başında o tema içerisindeki metinlerin sembolüne yer verildiği görülmektedir.

Türkçe 1. sınıf ders kitabı tema ve metinler açısından incelendiğinde, “Hayal Gücü” temasında “Şemsiye, Güneş Nereye Gidiyor, Gökkuşağı ve Ayla’nın Bulut Oyunu” adlı dört metin bulunmaktadır. “Eğitsel ve Sosyal Etkinlikler” temasında “Bora’nın Telefonu, Deniz Kızı Okulda, Kamp Arkadaşları ve Palyaço” adlı dört metin yer almaktadır. “Değerlerimiz” temasında, Keloğlan ve Çocuk Bayramı, Kırmızının Sevinci, İki Arkadaş ve Bayram Sevinci” adlı dört metin yer almaktadır. En son tema olan “Oyun ve Spor” temasında ise, “ Futbolcu Fil, Mızıkçı, Oynuyorum ve Kitap Sevgisi” adlı dört metin bulunmaktadır. Bu dört temada bir öyküleyici, bir bilgilendirici metin, bir şiir, bir de bu türlerin herhangi birinden olmak üzere dört metnin yer aldığı görülmektedir. Metinlerin temaları tam olarak desteklediği söylenemez. Metinlerin öğretim programındaki kazanımlarla birebir uyuşmadığı gözlenmektedir. Her tema sonundaki etkinlikler ve sorular, metin ve temayla az uyumlu bulunmuştur. Bu bulgular doğrultusunda, tema ve metinlerin 5 puanla orta düzeyde uygun olduğundan söz edilebilir.

Bu kitapta bilimsel hata yönünden, kavram, tanım, açıklama, eğitim ve öğretimde kullanılan yöntem ve teknikler ilgili bilgiler hakkında eksikliklere rastlanmaktadır. Ancak genel anlamda bilgi yanlışlığı bulunmamaktadır.

Türkçe 1. sınıf ders kitabı, sınıf düzeyine uygunluğu açısından incelendiğinde, orta düzeyde açıklama ve sınırlılıklara uygun olduğu görülmüştür. Kitapta yer alan

metinlerin içerik bakımından öğrencinin günlük yaşantısı, bilgi, beceri, anlayış ve tutumları dikkate alınarak sınıf düzeyine uygun olarak hazırlanmadığı gözlenmiştir. Metinlerin içerik ve konu bakımından öğrenci seviyelerinin altında olduğu söylenebilir. Kitaplar arasında ilişkilendirme özelliği bakımından; öğretmen kılavuz kitabı ve çalışma kitapları arasında konularla ilgili bağlantıların eksik yapıldığı görülmüştür. Ayrıca tema ve metinlerin işlenişlerinin sıralanışı bakımından kitaplar arasında yakın paralellik yoktur. Bu özelliklerden dolayı bu kriterin 5.5 puanla orta düzeyde uygun olduğu gözlenmiştir.

Hacim, süre, ilişkilendirme ve güncellik, sözlük, kaynakça ve reklam unsuru bakımından elde edilen bulgular ise şunlardır; temalara ayrılan sayfa sayıları arasında oransızlık bulunduğu tespit edilmiştir. Ders içi-dışı ilişkilendirmelerin dolaylı olarak yer aldığı ortaya çıkmıştır. Ayrıca Atatürkçülükle ilgili ilişkilendirmelerin eksik olduğu, sadece bir metinde yer verildiği gözlenmiştir. Ancak kitap içindeki her türlü bilgilerin ve metinlerin güncel olduğu görülmüştür. Kitap sonunda sözlük olmayışı büyük bir eksiklik olarak görülmüştür. Kitabın sonunda kaynakları içeren kaynakça bölümü yer almaktadır ve bu bölüm alfabetik sıraya uygun olarak düzenlenmiş, kendi içinde birlik sağlamıştır. Birkaç metin sonunda yer alan internet adreslerinin de resmi sitelere ait olduğu gözlenmektedir. Kitapta hiçbir reklam unsurunun yer almadığı ortaya çıkmıştır.

Tablo 4.2. Birinci Sınıf Türkçe Ders Kitabının Öğrenme-Öğretme-Ölçme ve Değerlendirme Açısından İncelenmesi

	ÖĞRENME – ÖĞRETME – ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME	ALDIĞI PUAN
TÜRKÇE 1 - MİLLİ EĞİTİM YAYINLARI	1. Yardımcı unsurlar	2
	2. Bireysel farklılıklar	2
	3. Ölçme - değerlendirme	5

Yukarıdaki tabloda yer alan bulgular doğrultusunda, Türkçe 1. sınıf ders kitabında CD, VCD gibi materyaller ve programda öngörülen yardımcı unsurlara yer verilmediği saptanmıştır. Ayrıca, metinlerin işlenişinde öğrencilerin motivasyon, ilgi, beceri, yetenek, zeka, öğrenme stilleri gibi bireysel farklılıkları dikkate alınarak planlanmamıştır. Yani bireysel farklılıkları gözeterek alternatif etkinliklere (proje, drama, çoklu zeka vb.) yönelik metinlerin eksikliği göze çarpmaktadır. Bu kitap ölçme-değerlendirme kriterleri açısından incelendiğinde; hazırlık ve değerlendirme çalışmaları olarak, içindekiler, tema kapağı, metinler ve kaynakçadan oluşmaktadır. Temaya hazırlık ve tema sonu değerlendirme çalışmalarının yer almaması gerekirken, her temanın sonunda “Neler Biliyorum?” etkinliği doğrultusunda değerlendirme yapıldığı görülmektedir. Fakat tema sonu etkinlikleri de yeterli düzeyde değildir.

Tablo 4.3. Birinci Sınıf Türkçe Ders Kitabının Dil ve Anlatım Açısından İncelenmesi

	DİL VE ANLATIM	ALDIĞI PUAN
TÜRKÇE 1 - MİLLÎ EĞİTİM YAYINLARI	1. Yazım ve noktalama	6
	2. Dil seçimi	7
	3. Dil bilgisi kurallarına uygunluk	8
	4. Paragraf içinde ve paragraflar arasında anlam bütünlüğünün sağlanması	9

Dil ve anlatım yönünden yukarıdaki tablodaki bulgular ele alındığında; yazım ve noktalama bakımından bazı metinlerde noktalama hataları göze çarpmaktadır. Birkaç metinde gereksiz noktalama işaretlerinin kullanıldığı görülmüştür. Ancak genel olarak yazım ve noktalama kurallarına uygunluğunun orta düzeyde olduğu tespit edilmiştir. Dil seçimi açısından incelendiğinde, kitapta yazı diline uygun nitelikte ve estetikte bir dil kullanılmış olup, kullanılan dil nitelik, nicelik bakımından öğrenci düzeyine uygundur.

Fakat kitapta yer alan metinlerin çoğu uzunluk açısından öğrenci seviyesine uygun değildir. Bu durum 1. sınıf öğrencilerinin üzerinde olumsuz etki yaratarak okumadan sıkılmalarına neden olabilir. Tablodan elde edilen veriler ışığında incelenen ders kitabının dil bilgisi kurallarına uygunluk ile ilgili sonuçlarına gelince; kitapta kullanılan dil akıcı ve sade, seçilen kelimeler öğrenci seviyesine uygun ve gerçek hayatta kullanılan dil olduğu sonucuna varılmıştır. Kelime ve cümle grubu düzeyinde herhangi bir anlatım bozukluğuna rastlanmamıştır. Bu bulgular Çakır'ın "Türkçe kitaplarında kullanılan üslup, öğrenci ve öğretmenin anlayabileceği nitelikleri taşımaktadır" bulgusu ile paralellik göstermektedir (Çakır, 1997, 79). Kitap, paragraf içinde ve paragraflar arasında anlam bütünlüğünün sağlanması açısından ele alındığında; incelenen metinler doğrultusunda her paragrafın bir konu etrafında toplandığı görülmüştür. Paragraftaki cümleler arasında kip, çatı ve kişi uyumu sağlanmıştır. Cümleler arasında uygun geçişler vardır. Aynı zamanda paragraflar arasında da uygun geçiş ifadelerine rastlanmaktadır. Paragraflarda gereksiz kelime ve cümle tekrarı bulunmamaktadır. Yani genel olarak paragraf bütünlüğü uygun düzeydedir.

Tablo 4.4. Birinci Sınıf Türkçe Ders Kitaplarının Teknik Tasarım ve Düzenleme Açısından İncelenmesi

	TEKNİK TASARIM VE DÜZENLEME	ALDIĞI PUAN
TÜRKÇE 1 - MİLLİ EĞİTİM YAYINLARI	1. Görsel tasarım	7

Birinci Sınıf Türkçe ders kitabı, görsel tasarım açısından ele alındığında; Türk Bayrağının "Türk Bayrağı Kanun ve Tüzüğü"ne uygun özellikte verildiği gözlenmiştir. Yani kitabın 2. sayfasında ay- yıldızlı Türk Bayrağı ve altında da İstiklal Marşı yer almaktadır. 3. sayfasında ise andımız kuralına uygun yazılmıştır. Andımızın yanındaki sayfada Atatürk görseli orijinaline uygun, nitelikli ve temiz baskı ile verilmiştir. Kitapta görsel öğeler, kişi, zümre, kurum ve kuruluşları küçük düşürücü özellikte verilmemiştir. Görsel öğeler net ve temiz baskılıdır. Metinlerdeki görsel öğeleri incelerken, resimlerdeki renklerde ilgi çekicilik mevcuttur. Gereksiz ayrıntıdan kaçınılmıştır. Fakat

yazı ve görsel öge dengesi birbiriyle uyuşmamaktadır. Bazı sayfalarda aşırı görsel öğeye yer verilirken, bazı sayfalarda ise aşırı yazı oranı bulunmaktadır. Yani sayfada aşırı yoğunluk ve aşırı boşluk dengesi sağlanamamıştır. Kitap içerisindeki görsel tasarımların reklam unsuru içermeyecek şekilde düzenlendiği saptanmıştır. Görsel materyallerin ve tasarımların öğrencilerin pedagojik gelişimine, seviyesine, gelişim basamaklarına uygun, çevresinden örneklerle düzenlendiği gözlenmiştir. Görsel öğede, figürler doğal ve estetik görünümde çizim ve renklendirme ile üslup bütünlüğü içinde verilmiştir. Metin yazıları ve öğretime yardımcı unsurlarda kullanılan yazılar karakter, renk ve boyut olarak kolay okunabilir ve sistematik olarak yer almıştır. Kitapta öğrencilere resim yapma etkinliği için ayrılan bölümlerin en az yarım sayfa olması da öğrenci seviyesine uygun olduğunun bir göstergesidir. Genel olarak birinci sınıf Türkçe ders kitabı görsel tasarım bakımından oldukça uygun düzeydedir.

4.2. İKİNCİ SINIF TÜRKÇE DERS KİTABI

Tablo 4.5. İkinci Sınıf Türkçe Ders Kitabının İçerik Açısından İncelenmesi

	İÇERİK	ALDIĞI PUAN
TÜRKÇE 2 - MİLLİ EĞİTİM YAYINLARI	1. İçindekiler	9
	2. Kitaptan verimli şekilde yararlanmayı sağlayacak unsurlar	9
	3. Tema ve metinler	9
	4. Bilimsel hata	7
	5. Sınıf düzeyine uygunluk	8
	6. Kitaplar arasında ilişkilendirme	6
	7. Hacim ve süre	7
	8. İlişkilendirme	8
	9. Güncellik	8
	10. Sözlük	0
	11. Kaynakça	10
	12. Reklam unsurları	10

Yukarıdaki tablodaki bulgular ışığında 2. sınıf Türkçe ders kitabını içerik bakımından incelediğimizde; içindekiler bölümünün içerikteki bilgilere kolay ulaşılabilir biçimde

düzenlenmiş olduğu gözlenmiştir. Ayrıca içindekiler bölümünde belirtilen sayfa numaraları ile içerik sayfa numaraları birbiriyle uyuşmaktadır. Bunun yanında içindekiler bölümünde belirtilen başlık ve alt başlıklar ile içerikte verilen başlıklar arasında birlik sağlandığı görülmüştür.

MEB Yayınlarına bağlı 2. sınıf Türkçe ders kitabından verimli şekilde yararlanmak için kullanılan unsurlar incelendiğinde; kitaptan verimli şekilde yararlanmayı sağlayacak organizasyon şeması olarak kitabın ilk sayfalarında tanıtım şemasına yer verilmiştir. Kitap genelinde yer alan ve kitabın kullanımına rehberlik eden açıklamalarla desteklenmiş tanıtım şemasında oklarla ve sembollerle düzenlemeler bulunmaktadır. Ayrıca her tema başında o temaya ait metinleri anlatan görseller ve “Neler Düşünüyorsunuz?” adı altında hazırlık soruları bulunduğu tespit edilmiştir. Sonuç olarak kitaptan verimli şekilde yararlanmak için yeterli unsurlara yer verildiği söylenebilir.

İkinci Sınıf Türkçe ders kitabı tema ve metinler açısından incelendiğinde; kitapta 8 tema olduğu görülmektedir. 1. tema “Birey ve Toplum” teması adı altında “ Ben Kimim?, Benim Güzel Okulum, Top Tavşan, Ağabeyim ve Ben” olmak üzere 4 metin türü bulunmaktadır. 2. tema “ Atatürk” teması adı altında “Atatürk’ün Hayatı, Atatürk Çocuk Olmuş, Atatürk Hasta Bebeğime Doktor Getirmişti, Atatürk’ü Sevmek” adlı 4 metin türü yer almaktadır. 3. tema “ Üretim, Tüketim ve Verimlilik” teması adı altında “ Giysilerimiz, Sihirli Pasta, Meslekler, Babamla Pazara Gittik” adlı 4 metin türü vardır. 4. tema “ Sağlık ve Çevre” teması adı altında “ Kedi, Doktor Şekeri, Mevsimler, Uzaylıların Gördükleri Dünya” adlı 4 metin türüne rastlanmaktadır. 5. tema “ Hayal Gücü” teması adı altında “ Büyük Nedir? Küçük Nedir?, Büyülü Bir Atım Olsa, Kitap Perisi, Kalem” adı altında yine 4 metin yer almaktadır. 6. tema “ Oyun ve Spor” teması adı altında “ “Mikro Hüseyin, Çocuk ve Oyun, Bizim Hikayemiz, Küçük Dev Adam” adlı 4 metin türü bulunmaktadır. 7. tema “ Değerlerimiz” teması adı altında “ Atabarı’nın Öyküsü, Nasrettin Hoca, Kuyruksuz Demokrasi Olmaz, Karagöz-Hacivat” adlı 4 metin bulunmaktadır. 8. tema “ Eğitsel ve Sosyal Etkinlikler” teması adı altında “ Kuşları Besleyelim, Anlayışlı Olmalı, Kuklalar ve Biz, Bir Tatil Gezisi” adlı 4 metin türüne rastlanmaktadır. Her temada bir öyküleyici, bir bilgilendirici metin, bir şiir, bir de bu türlerin herhangi birinden olmak üzere 4 metin bulunması inceleme ölçütleri açısından oldukça uygundur. Her temanın sonunda “ Neler Biliyorum?” başlığı altında değerlendirmeye yönelik etkinlikler de yer almaktadır. Temada dinleme metni dahil

olmak üzere aynı türden ikiden fazla metin yer almamaktadır. Bu durumda inceleme ölçütlerine uymaktadır. Temaların ve metinlerin isimlerinden de anlaşılacağı üzere, metinler temayı destekler niteliktedir. Metinlerin öğrencilerde olumlu tutum geliştirmeye yönelik mesajlar içerdiği göze çarpmaktadır.

Bu kitap, bilimsel hata yönünden incelendiğinde kavram, tanım, açıklamalar hakkında göze çarpan bilgilere rastlanmamaktadır. Fakat genel olarak bilgi yanlışlığı bulunmamaktadır.

İkinci Sınıf Türkçe ders kitabı sınıf düzeyine uygunluk bakımından ele alındığında, kitabın sınıf düzeyi ile ilgili açıklama ve sınırlılıklar bakımından uygun düzeyde olduğu saptanmıştır. Metinler içerik bakımından öğrencinin günlük yaşantısı, bilgi, beceri, anlayış ve tutumları dikkate alınarak sınıf düzeyine uygun olarak seçilmiştir.

Kitaplar arasında ilişkilendirme bakımından inceleme yapıldığında; bu ders kitabı ile öğretmen kılavuz kitabı ve çalışma kitabı arasında gerekli yönlendirmeleri sağlayacak bağlantıların yetersiz olduğu görülmektedir. Fakat tema ve metinlerin işlenişlerinin sıralanışı bakımından kitaplar arasında paralellik kurulduğu saptanmıştır.

İkinci Sınıf Türkçe ders kitabı hacim ve süre, ilişkilendirme, güncellik, sözlük, kaynakça ve reklam unsurları bakımından ele alındığında; tema ve metinlerin programda belirtilen süreye uygun planlanmış olduğunu öğretmen kılavuz kitabından edindiğimiz bilgiler doğrultusunda dile getirebiliriz. Ders kitabında programın öngördüğü ilişkilendirmeler yapılmıştır. Örneğin; kitapta tarihi oyunlarımızın, Karagöz-Hacivat, Nasrettin Hoca gibi geleneksel değerlerimizin yer alması ders içi-dışı ilişkilendirme yapıldığının bir kanıtıdır. “Atatürk” teması ve bu temayla ilgili 4 metin türünün yer alması Atatürkçülükle ilgili ilişkilendirme yapıldığının bir göstergesidir. “Eğitsel ve Sosyal Etkinlikler” temasında yer alan metinler öğrencinin güncel hayatta karşılaştığı bilgilerle uyularak güncellik kriterine uygun hazırlandığını göstermektedir.

1.sınıf Türkçe ders kitabında olduğu gibi bu kitapta da sonunda sözlük bölümünün bulunmayışı büyük bir eksiklik olarak göze çarpmaktadır. Kaynakça kısmına gelindiğinde; kitabın yazımında yararlanılan kaynakları içeren kaynakça bölümü kitabın sonunda yer almaktadır ve bu bölüm alfabetik kurallara uygun olarak düzenlenmiş olup kendi içinde birlik sağlamaktadır. Ayrıca kaynakça bölümünde yer alan internet adreslerinin de resmi sitelere ait olması kriterlere uygun olarak hazırlandığının bir kanıtıdır. Dinleme metinlerinin kaynakçaları açık ve tam olarak verilmiştir. En son

olarak da kitapta hiçbir reklam unsurunun bulunmayışı da 2. sınıf Türkçe ders kitabının kriterlere uygun hazırlandığının göstergesidir.

Tablo 4.6. İkinci Sınıf Türkçe Ders Kitabının Öğrenme-Öğretme-Ölçme ve Değerlendirme Açısından İncelenmesi

	ÖĞRENME – ÖĞRETME – ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME	ALDIĞI PUAN
TÜRKÇE 2 - MİLLİ EĞİTİM YAYINLARI	1. Yardımcı unsurlar	2
	2. Bireysel farklılıklar	2
	3. Ölçme - değerlendirme	5

Yukarıdaki tablodan elde edilen bulgular ışığında; MEB’in hazırlamış olduğu 2. sınıf Türkçe ders kitabında ek olarak dinleme metinlerinin doğru, güzel ve etkili Türkçe ile seslendirildiği kaset, VCD, CD gibi materyallere rastlanmamıştır. Yani ders kitabı yanında çeşitli yardımcı unsurlar bulunmamaktadır. Bunun yanında metinlerin işlenişi, öğrencilerin motivasyon, ilgi, beceri, yetenek, zeka, öğrenme stilleri gibi bireysel farklılıklarını dikkate alarak planlanmamıştır. Yani tema süresince, temayı destekleyen, bireysel farklılıkları göze alan proje, drama, çoklu zeka gibi alternatif etkinliklerin bulunmayışı bir eksiklik olarak belirlenmiştir. Ders kitabı ölçme-değerlendirme kriteri açısından incelendiğinde; 1. sınıf Türkçe ders kitabında görülen eksikliklerin bu kitapta da bulunduğu göze çarpmaktadır. Yani, ders kitabında hazırlık ve değerlendirme çalışmaları olarak; içindekiler, tema kapağı, metinler ve kaynakçadan oluştuğu görülmektedir. Kitapta temaya hazırlık ve tema sonu değerlendirme çalışmalarının bulunmaması gerekirken, her temanın başında hazırlık soruları ve her temanın sonunda “Neler Biliyorum?” başlığı altında değerlendirme çalışması yer almaktadır.

Tablo 4.7. İkinci Sınıf Türkçe Ders Kitabının Dil ve Anlatım Açısından İncelenmesi

	DİL VE ANLATIM	ALDIĞI PUAN
TÜRKÇE 2 - MİLLİ EĞİTİM YAYINLARI	1. Yazım ve noktalama	5
	2. Dil seçimi	8
	3. Dil bilgisi kurallarına uygunluk	6
	4. Paragraf içinde ve paragraflar arasında anlam bütünlüğünün sağlanması	6

İkinci Sınıf Türkçe ders kitabı dil ve anlatım yönünden incelendiğinde; kitaptaki metinler içinde noktalama hatasının, noktalama eksikliğinin bulunmadığı, gereksiz noktalama işaretlerinin kullanılmadığı belirlenmiştir. Fakat, metinlerdeki punto sayısının öğrenci seviyesine göre fazla olması da uygun değildir. Kitaptaki metinlerin dil seçimi açısından uygun olduğu, kitapta kullanılan dilin gerçek hayatta kullanılan dil yapısıyla paralellik gösterdiği, cümlelerin açık ve anlaşılır olmasına özen gösterildiği görülmüştür. İncelemelere göre kullanılan dil, nitelik ve nicelik bakımından yani kelime seçimi, cümle yapıları, cümle ve metin uzunluğunun öğrenci düzeyine göre uygun olduğu saptanmıştır. Kitapta yer alan terimlerin program diline benzer olduğu tespit edilmiştir. Ancak metinler arasında yer yer fikir bütünlüğünün bozulduğu gözden kaçmamıştır. Bu bulgular ışığında, incelenen ders kitabının kelime ve cümle yapısı istenen düzeye göre oldukça uygun bulunmuştur. Kitaptaki paragraf yapıları ele alındığında; metinlerdeki her bir paragrafın bir konu etrafında toplandığı gözlenmiştir. Fakat paragrafların ana fikri desteklediği söylenemez. Çünkü, her paragraf birbirinden bağımsızdır ve paragraflar arasında uygun geçişler görülmemiştir. Ayrıca paragraflarda cümleler arasında kip ve çatı uyumsuzluğuna yer yer rastlanmıştır.

Tablo 4.8. İkinci Sınıf Türkçe Ders Kitabının Teknik Tasarım ve Düzenleme Açısından İncelenmesi

	TEKNİK TASARIM VE DÜZENLEME	ALDIĞI PUAN
TÜRKÇE 2 - MİLLİ EĞİTİM YAYINLARI	1. Görsel tasarım	7

MEB Yayınlarının hazırladığı 2. sınıf Türkçe ders kitabı görsel tasarım açısından incelendiğinde elde edilen bulgular şunlardır:

Kitapta Türk Bayrağı “ Türk Bayrağı Kanun ve Tüzüğü”ne göre uygun nitelikte verilmiştir. Yani, kitabın 3. sayfasında üstte Türk Bayrağı ve altında İstiklal Marşı yer almaktadır. Kitabın 5. sayfasında yer alan Atatürk görseli orijinaline uygun nitelikte ve temiz baskı ile tüm sayfaya yansıtılmıştır. Kitaptaki görsel öğeler net ve temiz baskı ile öğrencilerin düzeyine uygun olarak verilmiştir. Görsel öğelerin renkleri öğrencilerin ilgisini çekecek nitelikte sunulmuştur. Sayfadaki estetik düzen eksikliği ise göze çarpmaktadır. Çünkü çoğu sayfadaki metinlerin görselleri ve yazıları arasında dengesizlik görülmüştür. Yani bazı sayfalarda yazı yoğunluğu fazla iken görsel öğe yoğunluğu az, bazı sayfalarda ise görsel öğe unsuru fazla iken, yazı unsurunun az olması dikkat çekmektedir. Kitaptaki temsili resimler, sanat eserleri ve tarihi fotoğraflar kaynakçaları ile verilmiş, reklam unsuru taşıyacak özellikte sunulmamıştır. Fakat görsel materyaller ve temsili resimler 2. sınıf öğrencisinin pedagojik gelişimine uygun olarak tasarlanmamıştır. Bu duruma örnek verecek olursak; “Değerlerimiz” temasındaki Artvin yöresine ait Atabarı’nın hikayesini anlatan metin 2. sınıf öğrenci düzeyinin üstündedir. Tema sonundaki değerlendirme etkinliklerinde öğrencilere resim yapmaları için ayrılan bölümler, ilköğretim seviyesinde en az yarım sayfa olacak nitelikte düzenlenmiştir. Bu bulgular ışığında, kitaptaki görsel tasarımların uygun düzeyde olduğu kanısına varılmıştır.

4.3. ÜÇÜNCÜ SINIF TÜRKÇE DERS KİTABI

Tablo 4.9. Üçüncü Sınıf Türkçe Ders Kitabının İçerik Açısından İncelenmesi

	İÇERİK	ALDIĞI PUAN
TÜRKÇE 3 - MİLLİ EĞİTİM YAYINLARI	1. İçindekiler	10
	2. Kitaptan verimli şekilde yararlanmayı sağlayacak unsurlar	8
	3. Tema ve metinler	7
	4. Bilimsel hata	10
	5. Sınıf düzeyine uygunluk	6
	6. Kitaplar arasında ilişkilendirme	8
	7. Hacim ve süre	9
	8. İlişkilendirme	9
	9. Güncellik	7
	10. Sözlük	0
	11. Kaynakça	10
	12. Reklam unsurları	10

MEB Yayınlarının hazırladığı 3. sınıf Türkçe ders kitabı içerik açısından ele alındığında; kitabın içindekiler bölümünün içerikteki bilgilere kolay ulaşılabilir biçimde düzenlenmiş olduğu, içindekiler bölümünde belirtilen sayfa numaraları ile içerik sayfa numaralarının birbirine paralel olduğu, içindekiler bölümünde verilen belirtilen başlık ve alt başlıklar ile içerikte verilen başlıklar arasında birlik sağlandığı sonucuna ulaşılmıştır. Kitaptan verimli şekilde yararlanmayı sağlayacak kullanımı kolaylaştırıcı organizasyon şeması da kitabın ilk sayfalarında yer almaktadır. Bu organizasyon şemasında örnek tema, temada işlenecek metinlerin isimleri, temaya hazırlık soruları, temada okunacak metnin adı, metnin görseli ve temadaki konularla ilgili bilgilerin değerlendirileceği sayfalar şeklinde açıklamalara rastlanmaktadır. Ayrıca her tema başında temaların içeriği ile ilgili görsel unsurlar da dikkat çekmektedir. Ancak kitaptan verimli şekilde yararlanmayı sağlamak için kullanılan unsurlar yetersiz görülmektedir. Kitap içeriğinde daha fazla sembol ve logolara yer verilmesi gerekmektedir.

3.sınıf Türkçe ders kitabı, tema ve metinler açısından incelendiğinde, kitapta toplam sekiz tema bulunmaktadır. Her temada bir öyküleyici, bir bilgilendirici metin, bir şiir ve bir de bu türlerin herhangi birinden olmak üzere dört metin yer almaktadır. 1. tema “Birey ve Toplum” teması dahilinde “Ödev, Sihirli Sözler, Yaşasın Demokrasi, Türkçe Ana Dilimiz” olmak üzere 4 metin yer almaktadır. 2. tema olarak “Atatürk” teması içinde “ Atatürk’ün Resmî, Atatürk’ün Çocuk Sevgisi, Atatürk’ün Planlı Çalışması, Cansu’nun Günlüğü” isimli 4 metin bulunmaktadır. 3. tema “Dünyamız ve Uzak” temasında “ Aylar, Gece Gökyüzü, Kar Tanesinin Öyküsü, Uzayda Dostluk Bayramı” olmak üzere 4 metne rastlanmaktadır. 4. tema olan “ Sağlık ve Çevre” temasında “ Faydalı Hayvanlar, Alican’ın Dişleri, Süt, Mektup” adlı 4 metin bulunmaktadır. 5.tema olarak “Üretim, Tüketim ve Verimlilik” temasında “ Tasarruf Ne Güzeldir, Zamanı İyi Kullanmak, Bilinçli Tüketici, Ağustos Böceği ile Karınca” olmak üzere 4 metin yer almaktadır. “ Hayal Gücü” teması olan 6. temada ise "Arzu, Küçük Beyaz Bulut, Arıcan ve Güneşin Gücü” adlı 4 metin vardır. 7. temada yani “Değerlerimiz” temasında “Dünya Çocuk Bayramı, Nasrettin Hoca, Karagöz ve Hacivat, Apartmanda Yaşıyoruz” olmak üzere 4 metin bulunmaktadır. Son temada ise yani “Oyun ve Spor” temasında “ Ben Daha Küçüküm, Cengiz’in Yeni Arkadaşları, Oyunsuz Nasıl Büyürüm ve Canı Sıkılan İkizler” isimli 4 metine rastlanmaktadır. Temalarda dinleme metni dahil olmak üzere aynı türden ikiden fazla metin yer almamaktadır. Metinler temaları destekleyici niteliktedir. Temalar farklı konulardaki metinlerle ele alınmaktadır.. Metinler incelendiğinde genel olarak metin başlıkları ile metin içerikleri birbiriyle bağlantılıdır. Fakat “Mektup” isimli metinde metnin içeriği ve konusu metnin başlığı ile doğru orantılı görülmemektedir. Tema ve metinler açısından ele alınan değerlendirme sonucu, genel olarak metinler, öğrencilerde olumlu tutum geliştirmeye yönelik mesajlar içermektedir.

Kitap, bilimsel hata yönünden incelendiğinde, kavram, tanım, açıklama, yöntem ve teknikler ile ilgili bilgiler, tarih vb. unsurlar hakkında bilgi yanlışlığı bulunmadığı görülmektedir. Sınıf düzeyine uygunluğu yönünden değerlendirildiğinde, kitabın programın açıklama ve sınırlılıklarına pek uygun olmadığı gözlenmektedir. Ayrıca metinlerin bazılarında içerik bakımından öğrencinin günlük yaşantısı, bilgi, beceri, anlayış ve tutumları dikkate alınmadan hazırlandığı belirlenmiştir. Örneğin; “Uzayda Dostluk Bayramı” metni ve “Hayal Gücü” isimli temadaki metinler öğrencinin günlük

yaşantısına uygun olmayan metin türleridir. Kısacası, metinlerin bir kısmının öğrenci seviyesine ve sınıf düzeyine uygun seçilmediği göze çarpmaktadır.

Bu kitap, kitaplar arasında ilişkilendirme, hacim ve süre, ilişkilendirme, güncellik, sözlük, kaynakça ve reklam unsurları açısından ele alındığında; kitapta metin içerisinde duraklamaları gösteren numaralar (1,2 vb.) bulunmamaktadır. Ayrıca öğretmen kılavuz kitabı ve çalışma kitabı ile ders kitabı arasında tema ve metinlerin işleniş bakımından paralellik kurulmuştur. Ders ve çalışma kitaplarındaki tüm sayfalar öğretmen kılavuz kitabında da yer almaktadır. Hacim ve süre bakımından da temalara ayrılan sayfa sayısı, öğretim programında belirtilen oranlara uygun bulunmuştur. Kitapta ders içi-ders dışı ilişkilendirmeler gözlenmektedir. Örneğin; değerlerimizi yansıtan Nasrettin Hoca, Karagöz ve Hacivat, Dünya Çocuk Bayramı ile ilgili metinlere rastlanmıştır. Ayrıca kitapta “Atatürk” temasına yer verilerek Atatürkçülükle ilgili ilişkilendirmeler de yapılmıştır. Bu kitap güncellik yönünden incelendiğinde; bazı metinler öğrencinin güncel yaşamından tamamen uzak olarak tasarlanmıştır. Örneğin; “Hayla Gücü” temasında yer alan metinlerde bu durumu görebiliriz. Fakat genel olarak tema ve metinler 3. sınıf öğrencisinin günlük hayatına uygun olan bilgileri içermektedir. Bu kitapta sonunda sözlük bölümüne yer verilmemesi de büyük bir eksiklik olarak göze çarpmaktadır. Kitabın sonunda kaynakça bölümü alfabetik sıraya uygun olarak yazılmıştır. Kitapta yer verilen internet adresleri resmi sitelere ait olarak kaynakçaya aktarılmıştır ve metinlerin kaynakçaları da açık ve tam olarak verilmiştir. Ayrıca kitapta reklam unsurunu içeren herhangi bir bilgiye rastlanmamıştır.

Tablo 4.10. Üçüncü Sınıf Türkçe Ders Kitabının Öğrenme-Öğretme-Ölçme ve Değerlendirme Açısından İncelenmesi

	ÖĞRENME – ÖĞRETME – ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME	ALDIĞI PUAN
TÜRKÇE 3 - MİLLİ EĞİTİM YAYINLARI	1. Yardımcı unsurlar	2
	2. Bireysel farklılıklar	3
	3. Ölçme - değerlendirme	5

MEB Yayınlarının hazırladığı 3. sınıf Türkçe ders kitabı kullanılan yardımcı unsurlar yönünden ele alındığında; dinleme metnlerinin doğru, güzel ve etkili Türkçe ile seslendirilmesi için ek materyallerden yararlanılmadığı dikkat çekmektedir. Ayrıca, kitaptaki metinlerin öğrencilerin motivasyonu, ilgi, beceri, yetenek, zeka, öğrenme stilleri gibi bireysel farklılıklarını göze alarak hazırlanmadığı da saptanmıştır. Öğrencilerin bireysel farklılıklarını gözeterek alternatif etkinlikleri (proje, drama, çoklu zeka, oyun vb.) içeren metinler yetersiz görülmektedir. Kitap, ölçme-değerlendirme açısından incelendiğinde; hazırlık ve değerlendirme çalışmaları olarak içindekiler, tema kapağı, metinler ve kaynakçadan oluşmaktadır. Ancak her temanın başında temaya hazırlık soruları ve her temanın sonunda değerlendirme çalışması olarak “Neler Biliyorum?” bölümü yer almaktadır. Tema öncesi ve sonrası çalışmaların bulunması, ders kitabı için uygun olmayan bir durumdur.

Tablo 4.11. Üçüncü Sınıf Türkçe Ders Kitabının Dil ve Anlatım Açısından İncelenmesi

	DİL VE ANLATIM	ALDIĞI PUAN
TÜRKÇE 3- MİLLİ EĞİTİM YAYINLARI	1. Yazım ve noktalama	7
	2. Dil seçimi	8
	3. Dil bilgisi kurallarına uygunluk	7
	4. Paragraf içinde ve paragraflar arasında anlam bütünlüğünün sağlanması	9

MEB Yayınlarının hazırladığı üçüncü sınıf Türkçe ders kitabı, yazım ve noktalama bakımından ele alındığında; bazı metinlerde yazım ve noktalama hatasının bulunduğu görülmektedir. Birkaç metinde de gereksiz noktalama işaretlerinin kullanıldığı göze çarpmaktadır. Ancak genel olarak kitap, yazım ve noktalama yönünden uygun

bulunmuştur. Dil seçimi bakımından ise; vurgulamalara dikkat edildiği, kullanılan dilin nitelik ve nicelik bakımından yani kelime seçimi, cümle yapısı, cümle ve metinlerin uzunluğu yönünden öğrenci düzeyine uygun olduğu, açık ve anlaşılır bir dil kullanıldığı görülmektedir. Kitapta kullanılan terimlerin program diline uygun olduğu, tarih, istatistiki bilgiler gibi rakamsal ifadeler kullanılırken sınıf seviyesinin gözetildiği görülmektedir. Dil bilgisi kurallarına uygunluğu açısından ele alındığında, noktalama işaretlerinin gereksiz kullanıldığı metinlerde cümle düzeyinde anlatım bozukluğu ile karşılaşmaktadır. Genel olarak kelime düzeyinde anlatım bozukluğu bulunmamaktadır. Bu bulgular ışığında incelenen ders kitabının kelime ve cümle yapısının orta düzeyde uygun olduğu tespit edilmiştir. Paragraf içinde ve paragraflar arasında anlam bütünlüğünün sağlanması açısından incelendiğinde; her paragrafın bir konu etrafında toplandığı, paragrafların metnin ana fikrini desteklediği, paragraflarda gereksiz kelime ve cümle tekrarının bulunmadığı, paragraftaki cümleler arasında kip, çatı ve kişi uyumunun sağlandığı ve paragraflar arasında uygun geçiş ifadelerinin bulunduğu görülmektedir.

Tablo 4.12. Üçüncü Sınıf Türkçe Ders Kitabının Teknik Tasarım ve Düzenleme Açısından İncelenmesi

	TEKNİK TASARIM VE DÜZENLEME	ALDIĞI PUAN
TÜRKÇE 3- MİLLİ EĞİTİM YAYINLARI	1. Görsel tasarım	8

Kitap, görsel tasarım bakımından değerlendirildiğinde; Türk Bayrağının “Türk Bayrağı Kanun ve Tüzüğü”ne uygun nitelikleri taşıdığı görülmektedir. Atatürk görselinin de kitabın ilk sayfalarında tam baskı halinde orijinaline uygun, nitelikli ve temiz baskı ile yansıtıldığı anlaşılmaktadır. Görsel öğelerin tekrarı, tema hariç başka bölümlerde yer almamaktadır. Ayrıca her temanın görsel öğelerinin renk düzenlerinin birbirinden farklı olması da kitaba ayrı bir estetik özellik katmaktadır. Görsel öğe ve yazı dengesi bazı metinlerde birbirinden kopmuş durumdadır. Yani sayfalarda aşırı görsel yoğunluk ya da

aşırı yazı yoğunluğu bulunmaktadır. Bu durum ister istemez öğrencilerde dikkat dağınıklığına neden olabilmektedir. “Atatürk” temasındaki temsili resimler kaynakçaları ile verilmiştir. Metin yazılarının renk ve boyut olarak kolay okunabilir ve sistematik olduğu, görsel öğelerde kullanılan figürlerin, desenlerin, renklendirmelerin doğal üslup içinde verildiği sonucuna ulaşılmıştır. Bu bulgular ışığında, görsel tasarımların öğrencilerin pedagojik gelişimine, seviyesine, gelişim basamaklarına uygun, çevresinden örneklerle düzenlendiği kanısına varılmıştır.

4.4. DÖRDÜNCÜ SINIF TÜRKÇE DERS KİTABI

Tablo 4.13. Dördüncü Sınıf Türkçe Ders Kitabının İçerik Açısından İncelenmesi

	İÇERİK	ALDIĞI PUAN
TÜRKÇE 4 - MİLLİ EĞİTİM YAYINLARI	1. İçindekiler	10
	2. Kitaptan verimli şekilde yararlanmayı sağlayacak unsurlar	5
	3. Tema ve metinler	8
	4. Bilimsel hata	10
	5. Sınıf düzeyine uygunluk	7
	6. Kitaplar arasında ilişkilendirme	8
	7. Hacim ve süre	9
	8. İlişkilendirme	8
	9. Güncellik	7
	10. Sözlük	0
	11. Kaynakça	10
	12. Reklam unsurları	10

MEB Yayınlarının hazırladığı 4. sınıf Türkçe ders kitabı “İçindekiler” bölümü yönünden değerlendirildiğinde; içerikteki bilgilere kolay ulaşılabilir biçimde düzenlenmiş olduğu, içindekiler bölümünde belirtilen sayfa numaraları ile içerik sayfa numaralarının birbiriyle tutarlı olduğu ve içindekiler bölümünde belirtilen başlık ve alt başlıklar ile içerikte verilen başlıklar arasında birlik sağlandığı sonucuna varılmıştır.

Kitaptan verimli şekilde yararlanmayı sağlayacak unsurlar açısından ele alındığında; kitabın ilk sayfalarında verilmesi gereken kullanımı kolaylaştırıcı kitap sayfası örnek

alınarak üzerindeki unsurları açıklayıcı organizasyon şeması bulunmamaktadır. Ayrıca her tema başında, o temaya ait metinleri tanıtıcı unsurlar yetersiz görülmektedir.

Bu kitap tema ve metinler yönünden incelendiğinde; bu kitapta da toplam sekiz tema bulunmaktadır. Her temada bir öyküleyici, bir bilgilendirici, bir şiir, bir de bu türlerin herhangi birinden olmak üzere dört metin yer almaktadır. 1. tema olarak “Birey ve Toplum” temasında “ Kendine İnandığın Kadarsın, Kazların Uçuşu, Hoşgörü ve Ödül” adlı dört metin bulunmaktadır. “Atatürk” adlı 2. tema ise, “ Bir Haber, Ben Mustafa Kemal, Atatürk Anadolu’da, Atatürk ve Sanat” metinlerini içermektedir. 3. tema olan “Sağlık ve Çevre” temasında “ Koku, Vücudumuzun Davetsiz Misafirleri, Renkler Olmasaydı ve Çevreni Temiz Tut” isimli dört metin yer almaktadır. 4. tema “ Üretim, Tüketim ve Verimlilik” temasında “Neyi Seviyorsanız O, Yerli Besinlerimiz, Tüketici Ailesi ve Bulduk” adlı dört metin bulunmaktadır. 5. tema olan “ Yenilikler ve Gelişmeler” temasında “Haberleşme, Teknolojinin Hayatımızdaki Yeri, Hayalimdeki Robot, Çocuklar Doğuştan Bilim Adamıdır” olmak üzere dört metin vardır. “ Güzel Sanatlar” isimli 6. temada “ Tiyatro, Ebru, Flüt Çalıyoruz, Resim” isimli dört metin yer almaktadır. “Değerlerimiz” adlı 7. tema “Bayram Heyecanı, Türkçemiz, Para, Mektup Örneği” olmak üzere dört metin içermektedir. “ Güzel Ülkem Türkiye” isimli son temada ise “Türkiye’ m, Benim Anadolu’ m, Müze, Kaybolan Çocuklar” isimli dört metin yer almaktadır. Her temada dinleme metni dahil olmak üzere aynı türden ikiden fazla metin bulunmayıp, metin türlerinin kitap geneline dağılımında denge sağlanmıştır. Ayrıca metinler temaları destekleyici nitelikte olup, öğretim programının kazanımlarıyla da bağlantılıdır. İncelenen bu bulgulara göre, metinler ve temalar öğrencilerde olumlu tutum geliştirmeye yönelik mesajlar içermektedir.

Bu kitap bilimsel hata yönünden incelendiğinde; kavram, tanım, açıklama, yöntem ve tekniklerle ilgili bilgiler, istatistiki veriler ve tarihler hakkında bilgi yanlışlığı bulunmadığı tespit edilmiştir.

MEB yayınlarının hazırladığı Dördüncü Sınıf Türkçe ders kitabı, sınıf düzeyine uygunluk bakımından ele alındığında kitabın, program kitabında verilen sınıf düzeyi ile ilgili açıklama ve sınırlılıklara orta derecede uyum sağladığı gözlenmiştir. Yani, bazı metinlerin içerik bakımından öğrencinin günlük yaşantısı, bilgi, beceri, anlayış ve tutumları dikkate alınmadan hazırlandığı saptanmıştır. Örneğin, “Yenilikler ve Gelişmeler” teması ile “Güzel Ülkem Türkiye” temasındaki bazı metinlerin öğrencinin günlük yaşantısından uzak olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Kitaplar arasındaki ilişkilendirme açısından incelendiğinde, metin içerisinde duraklamaları gösteren numaraların (1,2 vb.) bulunmadığı, tema ve metin işlenişlerinin sıralanışı bakımından ders kitabı ile öğretmen kılavuz kitabı ve çalışma kitapları arasında paralellik sağlandığı, kazanım tablosunda verilen kazanımların eksiksiz yer aldığı görülmektedir.

Bu kitap; hacim ve süre, ilişkilendirme, güncellik, sözlük, kaynakça ve reklam unsurları kriterleri yönünden incelendiğinde; temalara ayrılan sayfa sayısının programda belirtilen oranlara uygun olduğu belirlenmiştir. Bu yüzden hacim ve süre açısından tamamen uygun olduğu sonucuna varılmıştır. Ders içi ve ders dışı ilişkilendirmeler doğrudan yağılmış olup Atatürkçülük ile ilgili temaya da yer verilmiştir. Örneğin; “Atatürk” isimlik ikinci temada “Bir Haber, Ben Mustafa Kemal, Atatürk Anadolu da, Atatürk ve Sanat” isimli dört metin yer almaktadır. Ayrıca “Değerlerimiz” temasındaki “Para” metninde Mustafa Kemal Atatürk ile ilgili bilgilere yer verilmiştir. Kitap güncellik açısından değerlendirildiğinde metinlerin türü ve metnin içinde yer aldığı tema dikkate alınarak içerikte bulunan bilgi ve verilerin öğrencinin güncel hayatına orta düzeyde uygun olduğu kanısına varılmıştır. Diğer kitaplarda olduğu gibi bu kitap sonunda da sözlük bölümünün yer almaması büyük bir eksiklik ve hata payı olarak göze çarpmaktadır. Fakat kitabın sonunda, kitabın yazımında yararlanılan kaynakları içeren kaynakça bölümü bulunmaktadır. Bu bölüm alfabetik kurallara uygun olarak yazılmış ve kendi içinde bütünlük sağlamıştır. Ayrıca, kitapta yer verilen internet adresleri resmi sitelere ait olup metinlerin kaynakçaları da açık ve tam verilmiştir. Bu kitapta herhangi bir reklam içeren unsurların bulunmaması da artı bir husus olarak değerlendirilmiştir.

Tablo 4.14. Dördüncü Sınıf Türkçe Ders Kitabının Öğrenme – Öğretme – Ölçme ve Değerlendirme Açısından İncelenmesi:

	ÖĞRENME – ÖĞRETME – ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME	ALDIĞI PUAN
TÜRKÇE 4 - MİLLİ EĞİTİM YAYINLARI	1. Yardımcı unsurlar	2
	2. Bireysel farklılıklar	7
	3. Ölçme - değerlendirme	9

MEB yayınlarının hazırladığı Dördüncü Sınıf Türkçe Ders Kitabı yardım unsurlar bakımından incelendiğinde, dinleme metnlerinin doğru, güzel ve etkili Türkçe ile seslendirilmesine yardım edecek unsurların (Kaset, CD, VCD vb. materyaller) bulunmadığı tespit edilmiştir. Bireysel farklılıklar bakımından ise kitaptaki bazı metinlerin işlenişi öğrencilerin motivasyonu, ilgi, beceri, yetenek, zekâ, öğrenme stilleri gibi bireysel farklılıkları dikkate alarak planlanmış olduğu gözlenmiştir. Tema süresince temayı destekleyen, bireysel farklılıkları gözetten alternatif etkinliklere (Proje, drama, çoklu zeka, oyun vb.) yer verilmiştir. Örneğin, “Güzel Sanatlar” temasındaki “Tiyatro, Ebru, Flüt Çalışıyoruz, Resim” metinlerde öğrencilerin çoklu zekâlarını ortaya çıkarıcı etkinliklere yer verildiği gözlemlenmiştir. Ders kitabı hazırlık ve değerlendirme çalışmalara açısından incelendiğinde; kitap içindekiler, tema kapağı ve kaynakçadan oluşmaktadır. Birinci, ikinci ve üçüncü sınıf Türkçe kitabından farklı olarak bu kitapta temaya hazırlık ve tema sonu değerlendirme çalışmalarının yer almaması da olumlu görülen bir noktadır.

Tablo 4.15. Dördüncü Sınıf Türkçe Ders Kitabının Dil ve Anlatım Açısından İncelenmesi

	DİL VE ANLATIM	ALDIĞI PUAN
TÜRKÇE 4- MİLLİ EĞİTİM YAYINLARI	1. Yazım ve noktalama	6
	2. Dil seçimi	6
	3. Dil bilgisi kurallarına uygunluk	7
	4. Paragraf içinde ve paragraflar arasında anlam bütünlüğünün sağlanması	7

MEB yayınlarının hazırladığı Dördüncü Sınıf Türkçe Ders kitabı, yazım ve noktalama kurallarına uygunluğu açısından incelendiğinde bazı metinlerde yazım hatası bulunduğu göze çarpmaktadır. Ayrıca, “Ben Mustafa Kemal” metnindeki özel isimlerin sonuna gelen ekler (Harp Akademisine, Türkiye Büyük Millet Meclisinden, Türk Dil Kurumunu, Türk Tarih Kurumunu vb.) ayrılmamıştır. Bu durum, kitaptaki noktalama hatalarına birer örnek teşkil etmektedir. Kitap kullanılan dil açısından değerlendirildiğinde, yazı diline uygun nitelikte ve estetikte bir dil kullanılmıştır. Kitapta kullanılan terimler program diline uygun olup her türlü kavram terim ve adlandırmada kitaplar arasında birlik sağlanmıştır. Fakat kitapta kullanılan dil nitelik ve nicelik bakımından öğrenci düzeyine çok uygun değildir. Çünkü çoğu metinlerin uzunluğu dördüncü sınıf öğrenci seviyesinin üzerindedir. Bu durum, öğrencilerin metinlerden sıkılmalarına sebep olabilmektedir. Bu ders kitabının kelime ve cümle yapısının incelenmesi sonucu kitapta kullanılan dilin gerçek hayatta kullanılan dili yansıttığı, kelime ve cümle düzeyinde anlatım bozukluklarına nadir rastlandığı görülmektedir. Kitap, paragraf içinde ve paragraflar arasında anlam bütünlüğünün sağlanması açısından incelendiğinde; her paragrafın bir konu etrafında toplandığı, paragrafların metnin ana fikrini desteklediği, paragraflarda gereksiz kelime ve cümle tekrarının bulunmadığı, ancak, paragraftaki cümleler arasında kip, çatı ve kişi uyumunun tam olarak sağlanmadığı görülmüştür. Bu bulgular ışığında dördüncü sınıf ders kitabının dil ve anlatım yönünden orta düzeyde uygun olduğu saptanmıştır.

Tablo 4.16. Dördüncü Sınıf Türkçe Ders Kitabının Teknik Tasarım ve Düzenleme Açısından İncelenmesi

	TEKNİK TASARIM VE DÜZENLEME	ALDIĞI PUAN
TÜRKÇE 4- MİLLİ EĞİTİM YAYINLARI	1. Görsel tasarım	8

Kitap, görsel tasarım bakımından değerlendirildiğinde; Türk Bayrağının “Türk Bayrağı Kanun ve Tüzüğü”ne uygun nitelikleri taşıdığı görülmektedir. Atatürk görselinin de kitabın ilk sayfalarında tam baskı halinde orijinaline uygun, nitelikli ve temiz baskı ile yansıtıldığı anlaşılmaktadır. Görsel öğelerin tekrarı, tema hariç başka bölümlerde yer almamaktadır. Fakat her temanın girişindeki tanıtım görsellerinin şeması ve renk düzeni kitaptaki çekiciliği en aza indirmektedir. Metin içindeki görsel öğelerin renkleri kitaba farklı bir estetik yapı katmaktadır. Görsel öğeler açısından kitapta gereksiz ayrıntılardan kaçınılmıştır. Diğer kitaplarda olduğu gibi bu kitapta da yazı ve görsel öge dengesizliği bulunmaktadır. Yani bazı sayfalarda aşırı görsel yoğunluk ya da aşırı yazı yoğunluğu göze çarpmaktadır. Görsel öğedeki figürler doğal ve estetik görünümde çizim ve renklendirme ile üslup bütünü içerisinde verilmiştir. “Yenilikler ve Gelişmeler” temasındaki görsel materyaller metinle bütünlük oluşturmuş ve metne uygun yerde verilmiştir. Bu bulgular ışığında, görsel tasarımların öğrencilerin pedagojik gelişimine, seviyesine, gelişim basamaklarına uygun, çevresinden örneklerle düzenlendiği kanısına varılmıştır.

4.5. BEŞİNCİ SINIF TÜRKÇE DERS KİTABI

Tablo 4.17. Beşinci Sınıf Türkçe Ders Kitabının İçerik Açısından İncelenmesi

	İÇERİK	ALDIĞI PUAN
TÜRKÇE 5 - MİLLİ EĞİTİM YAYINLARI	1. İçindekiler	10
	2. Kitaptan verimli şekilde yararlanmayı sağlayacak unsurlar	6
	3. Tema ve metinler	7
	4. Bilimsel hata	10
	5. Sınıf düzeyine uygunluk	7
	6. Kitaplar arasında ilişkilendirme	8
	7. Hacim ve süre	9
	8. İlişkilendirme	8
	9. Güncellik	7
	10. Sözlük	0
	11. Kaynakça	10
	12. Reklam unsurları	10

MEB Yayınlarının hazırladığı Beşinci Sınıf Türkçe ders kitabı “İçindekiler” bölümü yönünden değerlendirildiğinde; içerikteki bilgilere kolay ulaşılabilir biçimde düzenlenmiş olduğu, içindekiler bölümünde belirtilen sayfa numaraları ile içerik sayfa numaralarının birbiriyle tutarlı olduğu ve içindekiler bölümünde belirtilen başlık ve alt başlıklar ile içerikte verilen başlıklar arasında birlik sağlandığı sonucuna varılmıştır.

Kitaptan verimli şekilde yararlanmayı sağlayacak unsurlar açısından ele alındığında; kitabın ilk sayfalarında verilmesi gereken kullanımı kolaylaştırıcı kitap sayfası örnek alınarak üzerindeki unsurları açıklayıcı organizasyon şeması bulunmamaktadır. Fakat her temanın başında o temadaki metinleri tanıtıcı görsel öğeler farklı renk üslubu içinde verilmiştir. Kitabın genelinde, kitabın kullanımına rehberlik eden açıklamalarla desteklenmiş semboller, logolar vb. yetersiz görülmektedir.

Bu kitap tema ve metinler yönünden incelendiğinde; bu kitapta da toplam sekiz tema bulunmaktadır. Her temada bir öyküleyici, bir bilgilendirici, bir şiir, bir de bu türlerin herhangi birinden olmak üzere dört metin yer almaktadır. 1. tema olarak “Birey ve Toplum” temasında “ Bir İnsan Kazanmak, Okulum, Yeni Çantalarda Eskir ve Balon ”

adlı dört metin bulunmaktadır. “Atatürk” adlı ikinci tema ise, “ Atatürk’le Doğuş, Merhaba Asker, Atatürk’ün Çalışmaları ve Kadının Seçme ve Seçilme Hakkı” metinlerini içermektedir. Üçüncü tema olan “Sağlık ve Çevre” temasında “ Yeşil Örtü, Yeşille Mavinin Ölümü, Kalbimizin Sesi ve Bizden Sonraki Çocuklar İçin” isimli dört metin yer almaktadır. Dördüncü tema olan “ Yenilikler ve Gelişmeler” temasında “Mucit Çocuk, Uygarlık Yolu, Dünya’dan Uzakta ve Siz de Buluş Yapabilirsiniz” adlı dört metin bulunmaktadır. Beşinci tema olan “Güzel Sanatlar” temasında “Günaydın Çocuklar, En İyiye En Güzele Ulaşmak, Miniatürk ve Pantomima ve Beden Dilimiz” olmak üzere dört metin vardır. “ Değerlerimiz” isimli altıncı temada “Bayrağın Sesi, Nasrettin Hoca’nın Güneş Gözlüğü, Fikir ve Gönül Adamı ve İki Sevgi” isimli dört metin yer almaktadır. “Doğal Afetler” adlı yedinci tema “Yangın, Fayların Hareketi, Güvenli Yaşam ve Dağın Tepesindeki Bulutlar ” olmak üzere dört metin içermektedir. “Oyun ve Spor” isimli son temada ise “Bir Başarının Örnek Hikayesi, Hangisine Başlasam?, Yeni Kırmızı Topum ve Balkonlardaki Çocuklar” isimli dört metin yer almaktadır. Her temada dinleme metni dahil olmak üzere aynı türden ikiden fazla metin bulunmayıp, metin türlerinin kitap geneline dağılımında denge sağlanmıştır. Ayrıca metinler temaları destekleyici nitelikte olup, öğretim programının kazanımlarıyla da bağlantılıdır. Fakat metinlerde farklı anlatım teknikleri ve düşüncüyü geliştirme yolları tam olarak yansıtılamamıştır. Dolayısıyla, metinler ve temaların öğrencilerde beklenen düzeyde olumlu tutum geliştirmeye yönelik mesajlar içerdiğinden bahsedilemez.

Bu kitap bilimsel hata yönünden incelendiğinde; kavram, tanım, açıklama, yöntem ve tekniklerle ilgili bilgiler, istatistiki veriler ve tarihler hakkında bilgi yanlışlığı bulunmadığı tespit edilmiştir.

MEB yayınlarının hazırladığı Beşinci Sınıf Türkçe ders kitabı, sınıf düzeyine uygunluk bakımından ele alındığında kitabın, program kitabında verilen sınıf düzeyi ile ilgili açıklama ve sınırlılıklara orta derecede uyum sağladığı gözlenmiştir. Yani, bazı metinlerin içerik bakımından öğrencinin günlük yaşantısı, bilgi, beceri, anlayış ve tutumları dikkate alınmadan hazırlandığı, dolayısıyla beşinci sınıf düzeyine uygun olmayan bazı metinlerin yer aldığı gözden kaçmamaktadır. Örneğin; “Oyun ve Spor” temasındaki “ Yeni Kırmızı Topum ve Balkonlardaki Çocuklar” isimli metinler, beşinci sınıf düzeyindeki öğrencinin alt bilgisi seviyesindedir.

Kitaplar arasındaki ilişkilendirme açısından incelendiğinde, metin içerisinde duraklamaları gösteren numaraların (1,2 vb.) bulunmadığı, tema ve metin işlenişlerinin

sıralanışı bakımından ders kitabı ile öğretmen kılavuz kitabı ve çalışma kitapları arasında paralellik sağlandığı görülmektedir. Ayrıca ders ve çalışma kitaplarındaki sayfalar, öğretmen kılavuz kitabında da yer almaktadır. Ancak öğretmen kılavuz kitabı ile ders ve çalışma kitapları arasında kazanımların gerçekleşmesini sağlayacak gerekli yönlendirmeler ve bağlantılar yapılmamıştır.

Bu kitap; hacim ve süre, ilişkilendirme, güncellik, sözlük, kaynakça ve reklam unsurları kriterleri yönünden incelendiğinde; temalara ayrılan sayfa sayısının programda belirtilen oranlara uygun olduğu belirlenmiştir. Bu yüzden hacim ve süre açısından tamamen uygun olduğu sonucuna varılmıştır. Ders içi ve ders dışı ilişkilendirmeler doğrudan yapılmış olup Atatürkçülük ile ilgili temaya da yer verilmiştir. Örneğin; “Atatürk” isimlik ikinci temada “Atatürk’le Doğuş, Merhaba Asker, Atatürk’ün Çalışmaları ve Kadının Seçme ve Seçilme Hakkı” isimli dört metin yer almaktadır. Ders içi ilişkilendirmeler olarak, “Miniatürk” metni ve “Doğal Afetler” temasındaki metinler aracılığıyla Sosyal Bilgiler dersi ile, ders dışı ilişkilendirmeler olarak da “Oyun ve Spor” teması ve “Birey ve Toplum” temasındaki metinler aracılığıyla öğrencinin günlük yaşantısı ile ilişkilendirmeler yapılmıştır. Kitap güncellik açısından değerlendirildiğinde metinlerin türü ve metnin içinde yer aldığı tema dikkate alınarak içerikte bulunan bilgi ve verilerin öğrencinin güncel hayatına orta düzeyde uygun olduğu kanısına varılmıştır. Diğer kitaplarda olduğu gibi bu kitap sonunda da sözlük bölümünün yer almaması büyük bir eksiklik ve hata payı olarak göze çarpmaktadır. Fakat kitabın sonunda, kitabın yazımında yararlanılan kaynakları içeren kaynakça bölümü bulunmaktadır. Bu bölüm alfabetik kurallara uygun olarak yazılmış ve kendi içinde bütünlük sağlamıştır. Ayrıca, kitapta yer verilen internet adresleri resmi sitelere ait olup metinlerin kaynakçaları da açık ve tam verilmiştir. Bu kitapta herhangi bir reklam içeren unsurların bulunmaması da artı bir husus olarak değerlendirilmiştir.

Tablo 4.18. Beşinci Sınıf Türkçe Ders Kitabının Öğrenme – Öğretme – Ölçme ve Değerlendirme Açısından İncelenmesi:

	ÖĞRENME – ÖĞRETME – ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME	ALDIĞI PUAN
TÜRKÇE 5 - MİLLİ EĞİTİM YAYINLARI	1. Yardımcı unsurlar	2
	2. Bireysel farklılıklar	8
	3. Ölçme - değerlendirme	7

MEB yayınlarının hazırladığı Beşinci Sınıf Türkçe Ders Kitabı yardımcı unsurlar bakımından incelendiğinde, dinleme metinlerinin doğru, güzel ve etkili Türkçe ile seslendirilmesine yardım edecek unsurların (Kaset, CD, VCD vb. materyaller) bulunmadığı tespit edilmiştir. Bireysel farklılıklar bakımından ise kitaptaki bazı metinlerin işleniş öğrencilerin motivasyonu, ilgi, beceri, yetenek, zekâ, öğrenme stilleri gibi bireysel farklılıkları dikkate alarak planlanmış olduğu gözlenmiştir. Tema süresince temayı destekleyen, bireysel farklılıkları gözeterek alternatif etkinliklere (Proje, drama, çoklu zeka, oyun vb.) yer verilmiştir. Örneğin, “Güzel Sanatlar” temasındaki “Pantomima, Miniatürk, En İyiye ve En Güzele Ulaşmak” metinlerinde öğrencilerin çoklu zekâlarını ortaya çıkarıcı etkinliklere yer verildiği gözlemlenmiştir. Ders kitabı hazırlık ve değerlendirme çalışmaları açısından incelendiğinde; kitap içindekiler, tema kapağı ve kaynakçadan oluşmaktadır. Her temanın başında temaya hazırlık soruları yer almamaktadır, fakat ölçme ve değerlendirme başlığı altında tema sonu değerlendirme çalışmaları bulunmaktadır. Tema sonu değerlendirme çalışmalarının yer alması ise, Talim ve Terbiye Kurulu tarafından birer hata payı olarak kabul edilmektedir.

Tablo 4.19. Beşinci Sınıf Türkçe Ders Kitabının Dil ve Anlatım Açısından İncelenmesi

	DİL VE ANLATIM	ALDIĞI PUAN
TÜRKÇE 5- MİLLİ EĞİTİM YAYINLARI	1. Yazım ve noktalama	7
	2. Dil seçimi	8
	3. Dil bilgisi kurallarına uygunluk	8
	4. Paragraf içinde ve paragraflar arasında anlam bütünlüğünün sağlanması	7

MEB yayınlarının hazırladığı Beşinci Sınıf Türkçe Ders kitabı, yazım ve noktalama kurallarına uygunluğu açısından incelendiğinde bazı metinlerde yazım hatası bulunduğu göze çarpmaktadır. Yer yer noktalama hatalarına ve gereksiz noktalama işaretleri kullanımına da rastlanmaktadır. Kitap kullanılan dil açısından değerlendirildiğinde, yazı diline uygun nitelikte ve estetikte bir dil kullanılmıştır. Kitapta kullanılan terimler program diline uygun olup her türlü kavram terim ve adlandırmada kitaplar arasında birlik sağlanmıştır. Beşinci sınıfa yönelik bir kitap olduğu için, diğer sınıflardan farklı olarak punto sayısının daha fazla olması da dikkat çekmektedir. Kitapta, vurgulamalara özen gösterildiği, yanlış hece bölmelerinden kaçınıldığı ve cümlelerin açık, öz ve anlaşılır olmasına dikkat edildiği gözlenmiştir. Kitap, paragraf içinde ve paragraflar arasında anlam bütünlüğünün sağlanması açısından incelendiğinde; her paragrafın bir konu etrafında toplandığı, paragraflarda gereksiz kelime ve cümle tekrarının bulunmadığı, ancak, paragraftaki cümleler arasında kip, çatı ve kişi uyumunun tam olarak sağlanmadığı ve paragrafların metnin ana fikrini desteklemediği görülmüştür. Bu bulgular ışığında beşinci sınıf ders kitabının dil ve anlatım yönünden orta düzeyde uygun olduğu saptanmıştır.

Tablo 4.20. Beşinci Sınıf Türkçe Ders Kitabının Teknik Tasarım ve Düzenleme Açısından İncelenmesi

	TEKNİK TASARIM VE DÜZENLEME	ALDIĞI PUAN
TÜRKÇE 5- MİLLÎ EĞİTİM YAYINLARI	1. Görsel tasarım	8

Kitap, görsel tasarım bakımından değerlendirildiğinde; Türk Bayrağının “Türk Bayrağı Kanun ve Tüzüğü”ne uygun nitelikleri taşıdığı görülmektedir. Atatürk görselinin de kitabın ilk sayfalarında tam baskı halinde orijinaline uygun, nitelikli ve temiz baskı ile yansıtıldığı anlaşılmaktadır. Görsel öğelerin tekrarı, tema hariç başka bölümlerde yer almamaktadır. Her temanın girişindeki görsel öğelerin renk düzeni dördüncü sınıf kitabındaki renk düzenine göre daha canlıdır. Metin içindeki görsel öğelerin renkleri kitaba farklı bir estetik yapı katmaktadır. Görsel öğeler açısından kitapta gereksiz ayrıntılardan kaçınılmıştır. Görsel öğeler, kişi, zümre, kurum ve kuruluşları küçük düşürücü özellikte verilememiştir. Diğer kitaplarda olduğu gibi bu kitapta da yazı ve görsel öğe dengesizliği bulunmaktadır. Yani bazı sayfalarda aşırı görsel yoğunluk ya da aşırı yazı yoğunluğu göze çarpmaktadır. Görsel öğedeki figürler doğal ve estetik görünümde çizim ve renklendirme ile üslup bütünlüğü içerisinde verilmiştir. Bu bulgular ışığında, görsel tasarımların öğrencilerin pedagojik gelişimine, seviyesine, gelişim basamaklarına uygun, çevresinden örneklerle düzenlendiği kanısına varılmıştır.

5. SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu bölümde araştırmanın bulgularına dayalı olarak aşağıdaki sonuçlar belirlenmiş ve bu sonuçlar ışığında bazı önerilerde bulunulmuştur.

5.1. SONUÇLAR

İlköğretim okullarında kullanılan Türkçe ders kitapları Milli Eğitim Bakanlığı Talim ve Terbiye Kurulunun belirlemiş olduğu ders kitapları yönetmeliğine göre hazırlanmaktadır. Ancak MEB Yayınlarının hazırladığı Türkçe ders kitaplarını incelediğimiz bu çalışmada mevcut durumlarının genel olarak aranılan standartların altında olduğu görülmüştür.

2008-2009 Eğitim-Öğretim Yılı İlköğretim 1. kademe Türkçe ders kitabı üzerinde yapılan bu çalışmada aşağıda belirtilen sonuçlar elde edilmiştir.

Araştırma Sonucunda Elde Edilen Olumlu Sonuçlar:

- Kitaplarda yer alan metinlerin, gereksiz bilgi ve ayrıntıları içermediği sonucuna varılmıştır.
- Kitaplarda imla ve noktalama yönünden çok az hata olduğu ve yanlış hece bölmelerinden kaçınıldığı sonucuna varılmıştır.
- Kitaplarda kullanılan dilin; bulunduğu sınıf seviyesine uygun, açık, sade ve gerçek hayatta kullanılan dil olduğu sonucuna varılmıştır.
- Kitaplarda kullanılan yöntem ve tekniklerin öğrencileri öğrenmeye kısmen hazırladığı sonucuna varılmıştır.
- Kitaplarda alfabetik kaynakçanın yeterli düzeyde olduğu sonucuna varılmıştır.
- Kitaplarda bulunan görsel öğelerin öğrencilerin dikkatini çektiği sonucuna varılmıştır.
- Kitaplardaki konuların öğrencilerin ön öğrenmeleri ile kısmen ilişkilendirilmiş oldukları sonucuna varılmıştır.

Araştırma Sonucunda Elde Edilen Olumsuz Sonuçlar:

- Kitaplarda yer alan görsel unsurların özellikleriyle ilgili aksaklıklar olduğu gözlenmiştir. Görsel unsurlarda dikkat edilmesi gereken renk-büyüklik ve fon ilişkisinin göz ardı edildiği gözlenmiştir.
- Kitap sayfalarında görsel öge ve yazı dengesizliği olduğu sonucuna varılmıştır. Yani sayfalarda aşırı yoğunluk ya da aşırı boşluk göze çarpmaktadır.
- Kitaplarda Atatürkçülükle ilgili konulara çok az yer verildiği, her kitapta sadece bir temanın Atatürkçülükle ilgili bilgiler içerdiği gözlenmiştir.
- Temalar, öğrencinin ilgisini çekebilecek niteliği yeterli düzeyde taşımamaktadır. Temaların, öğrencide yaratıcılığın geliştirilmesine olanak sağlayacak nitelikte olmadığı belirlenmiştir.
- Kitaptan verimli şekilde yararlanmak için semboller, logolar, organizasyon şeması gibi unsurlar yeterli yer verilmemiştir.
- Tema ve metinlerden çıkarılan ana fikir, öğrencilerin sınıf düzeyinde bulunmamıştır.
- Kitaplarda, ders içi ve ders dışı ilişkilendirmeler yeterli düzeyde değildir. Sosyal Bilgiler, Fen Bilgisi, Matematik vb. derslerle ilişkilendirmeler yapılmamıştır.
- Konuların programda belirtilen amaçlara göre işlendiği ancak kavramların öğrenilmesi için örneklerden yeterince yararlanılmadığı sonucuna varılmıştır.
- Kitaplarda yer alan öğrenme-öğretme etkinlikleri, öğrencilerin fiziksel, zihinsel ve duygusal gelişim özelliklerine yeterince uygun nitelikte değildir.
- Kitaplarda sınama durumları ve ölçme-değerlendirmeye yönelik tam bir yeterlilik görülmemektedir.
- Kitaplarda temalara hazırlık sorularının bulunmaması gerekirken, her tema girişinde hazırlık çalışmaları göze çarpmaktadır.
- Tema sonu değerlendirme çalışmalarında yer alan soruların öğrenciyi değerlendirebilecek nitelikte olmadığı sonucuna varılmıştır.

- Kitapların sonunda öğrencilerin yararlanması için gerekli olan sözlük bölümünün bulunmadığı, yabancı sözcüklerin açıklamalarına dikkat edilmediği görülmüştür.
- Kitaplardaki tema ve metinlerin işlenişinde öğrencilerin bireysel farklılıklarının dikkate alınmadığı, bireysel farklılıkları gözeten etkinliklere metinlerde çok az yer verildiği sonucuna ulaşılmıştır.
- Kitaplarda, yazım ve noktalama hatalarına çok sık rastlandığı, bazı metinlerde gereksiz noktalama işaretlerinin kullanıldığı sonucuna varılmıştır.
- Kitaplardaki metinlerin öğrenci seviyesine göre çok uzun yazıldığı gözlenmiştir.
- Metinlerde yer yer kelime ve cümle düzeyinde anlatım bozukluğunun olduğu görülmüştür.
- Paragraflardaki cümleler arasında uygun geçişlerin sağlanmadığı, kip, çatı ve kişi uyumsuzluğunun olduğu gözlenmiştir.

5.2. ÖNERİLER

Araştırmada yürürlükte olan öğretim programına göre yazılmış 1. kademe Türkçe Ders kitaplarının biçim ve içerik açısından değerlendirmesi yapılmış olup, bu konu ile ilgili araştırma yapacakların, kitap yazacakların aşağıdaki önerileri göz önünde bulundurmaları kitapların kalitesini ve etkinliğini artırabilir.

Bu araştırmada elde edilen sonuçlara dayalı olarak İlköğretim 1. kademe Türkçe Ders kitaplarına ilişkin aşağıdaki öneriler geliştirilmiştir:

a) Kapsamsal Yönden

- Ders kitapları, tüm öğrencilerin gereksinimlerine cevap verebilecek içerik ve kapsamda (uzunluk-kısalık) hazırlanmalıdır.
- Ders kitapları, bütün öğretim düzeyleri arasında uyumlu olacak şekilde yapılandırılmalı ve birbirini bütünlemelidir.
- Ders kitapları, eğitimin genel ve özel amaçlarını yansıtabilmelidir.
- Ders kitabının kapsamı hazırlanırken öğrencilerin ilgileri ve ihtiyaçları kesinlikle göz ardı edilmemelidir.

- Ders kitabında yer alan bilgiler bilimsel, doğru, güncel olmalı ve gerçek hayatın içinden gelmelidir.
- Ders kitapları belirli ideolojilerin etkisi altında olmamalıdır.
- Komisyona içerik, dil, anlatım ve üslup, öğrenme, öğretme ölçme ve değerlendirme alanlarında olumlu puan alan kitaplar ayrıca teknik, tasarım ve düzenleme açısından da alan uzmanlarınca düzenlenmelidir.
- Kitapların görsel ve bilimsel açıdan çağdaş seviyelerde hazırlanabilmeleri için konuyla ilgili bağımsız bilim kurulları oluşturulmalıdır.
- Talim ve Terbiye Kurulu bünyesinde bilimsel araştırmaları izleyecek bir “İzleme Komisyonu” oluşturulmalıdır. Ders kitaplarının taşınması gereken özelliklere sahip olup olmadığı ilgili komisyonlarca titizlikle incelenmelidir.
- Talim ve Terbiye Kurulu, ders kitabı yazımı için tek bir yazar yerine çeşitli dal uzmanlarından oluşan komisyonlarla çalışmaya başlamış olmasına rağmen bu çalışmaların tam olarak uygulanabildiği söylenemez. Bu yüzden oluşturulan uzman komisyonları aktif halde çalışır hale getirmelidir.

b)Yöntemsel Yönden

- Ders kitaplarında yer alan kazanımlarda, hem disiplin içi hem de disiplinler arası ilişkilendirmelere olabildiğince yer verilmelidir. Konular mantık zinciri halinde betimlenmelidir.
- İlköğretim 1-5’inci sınıflarda ders kitaplarında yer alan konularda soyut kavramlar yerine somut kavramlara yer verilmelidir. Ayrıca konular tümevarım yöntemiyle islenmelidir.
- İlköğretim 1. kademe öğrencilerinin gelişim basamakları dikkate alınarak ders kitabında bilmece, bulmaca, masal, karikatür, değerlendirme etkinliklerine yer verilmelidir.
- Ders kitapları öğrencilerin yeni öğrendikleri bilgileri, önceki öğrenmelerinin üzerine inşa etmelerine olanak vermelidir. Kitaplar öğrencilerin yorum yapmasına ve kendi kendilerini değerlendirmelerine olanak sağlamalıdır.

- Öğrencilerin öğrenme – öğretme sürecinde araştırma, inceleme, keşfetme, problem çözme, yaratıcı düşünme süreçlerine katılımlarını sağlayıcı etkinliklere ağırlık verilmelidir.
- Ders kitabının içeriğinin belirlenmesinde, öğrenciler bilişsel düzeyleri, hazır bulunuşluk düzeyleri ve istenilen amaçlar göz önünde bulundurulmalıdır. Kitapların içeriği düzenli aralıklarla güncellenmelidir.
- Kazanımların gerçek yaşamla etkileşim içerisinde öğrenci tarafından edinilmesine özen gösterilmeli, yaparak – yaşayarak öğrenme dersin her bölümünde ön planda tutulmalıdır. Ders kitabında yer alan bilgiler öğrenme ilkelerine uygun olmalıdır.
- Ders kitabında yer alan değerlendirme yöntem ve tekniklerinin öğrenci davranışlarını ölçebilecek niteliğe kavuşturulması gereklidir.
- Öğretme – öğrenme sürecinde değerlendirme tekniklerinde çeşitliliğe önem verilmelidir. Ayrıca bu teknikler öğrencilerin bilişsel, duyuşsal ve psiko-motor gelişim düzeylerine uygun hale getirilmelidir.
- Kitapların dili, kelime ve cümle yapısı öğrencinin gelişim seviyesi dikkate alınarak gözden geçirilmeli ve iyileştirilmelidir.
- Kitaplarda konuların özet ve tekrar bölümleri etkin hale getirilmelidir.
- Kitaplarda sözlük kısmına ve anlaşılabilir içindikiler kısmına mutlaka yer verilmelidir.

c) Eğitimsel Yönden

- Ders kitapları albenili olmalıdır.
- Ders kitaplarında yer alan görsel unsurların metin ile tutarlılığına, zenginliğine ve öğrenci ihtiyaçlarına cevap vermesine önem verilmelidir. Kuru anlatımdan kaçınılmalıdır.
- Ders kitaplarının kapak tasarımları ve sayfa tasarımları bu konuda uzmanlaşmış tasarımcılar tarafından yapılmalıdır.
- Dizgisinde; a) 6-7 yaş için 24 punto, b) 7-8 yaş için 18 punto, c) 8-9 yaş için 12 punto büyüklüğünde harf karakterleri kullanılmalıdır.

- Ders yapıtlarındaki konuların, ünitelerin ve bölümlerin kapsamaları önceden saptanmalıdır. Kitabın hacmi (sayfa sayısı) belirlenirken sınıf düzeyi de göz önüne alınmalıdır.

d) Teknik Yönden

- Kitapların baskı kalitesi iyi olmalıdır.
- Satırları seyrek olmalıdır.
- Ders kitapları ciltli, plastik kaplı ve üç yıl kullanılabilecek sağlamlıkta olmalıdır.

KAYNAKÇA

- Açıkgöz,** **K. Ü. (2005);** Etkili Öğrenme ve Öğretme, Eğitim Dünyası Yayınları, İzmir
- Akın İlbasmış, Bilgen; (2007),** 2005-2006 Öğretim Yılı İlköğretim Okulları Hayat Bilgisi Ders Kitaplarının Pedagojik Açıdan Değerlendirilmesi, Yüksek Lisans Tezi, Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Arter,** **J. , Spandel; (1991),** V. Using Portfolios of Student Work in Instruction and Assessment. Portland, OR: Northwest Regional Educational Laboratory.
- Başaran,** **İbrahim Ethem; (1996),** Türkiye Eğitim Sistemi, Gül Yayınevi, Ankara.
- Berke,** **Vardar; (1988),** Yönetiminde, Açıklamalı Dilbilim Terimleri Sözlüğü, ABC Tanıtım Basımevi, İstanbul.
- Celilova,** **Vefa; (2006),** Genel Liselerin İkinci Sınıflarında Okutulan Türk Edebiyatı Ders Kitaplarındaki Metin Altı Soruları Üzerine Bir İnceleme, Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi.
- Christison,** **M. A. (1990),** “ Cooperative Learning in the EFL Classroom.” *English Language Teaching Forum*.Volume II., pp.17-24.
- Çalışkan,** **H. ve Yıldız M. (2008),** 1998 ve 2004 Programlarına Göre Hazırlanan İlköğretim 4. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitaplarındaki Ünite Değerlendirme Sorularının Analizi TSA / Yıl: 12, S: 1, Nisan.
- Çelebi Durmuş, Mustafa; (2006),** “Türkiye’de Anadili Eğitimi ve Yabancı Dil Öğretimi” , *Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Cilt, II., Sayı 21, , s.285-307.
- Çelikten,** **Mustafa; (2008),** Yapılandırmacı Yaklaşımına Göre Sınıf Yönetimi, Anı Yayıncılık, Ankara.
- Çıkrık,** **Oktay; (2001),** İlköğretim Okulu Hayat Bilgisi Ders İçeriğinin Öğretmen, Yönetici ve Müfettiş Görüşleri Doğrultusunda

- Değerlendirilmesi, Yüksek Lisans Tezi, Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Demirel, Özcan; (2003),** Kuramdan Uygulamaya Eğitimde Program Geliştirme, PegemA Yayıncılık, Ankara.
- Demirel, Özcan; (2004),** Türkçe ve Sınıf Öğretmenleri İçin Türkçe Öğretimi, PegemA Yayıncılık, Ankara.
- Demirkol, Selmi; (2007),** İlköğretim 6, 7 ve 8. Sınıf Türkçe Ders Kitaplarındaki Dilbilgisi Terimleri Üzerine Bir İnceleme, Yüksek Lisans Tezi, Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Fidan, Nurettin ve Erden Münire; (1987),** Eğitime Giriş Alkım Yayınları, Ankara.
- Gümüş, E. (2004);** “Ortaöğretim Coğrafya Ders Kitaplarına Bir Bakış” İstanbul: *Hasan Ali Yücel Eğitim Fakültesi Dergisi*, Sayı:1 s.83-91.
- Gündoğdu, Gülsüm; (2006),** Lise Hazırlık Sınıfları Türkçe Dersi ve Ders Kitapları Üzerine Bir İnceleme, Yüksek Lisans Tezi, Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- İlköğretim, Türkçe Öğretim Programı ve Kılavuzu; (2005),** 1-5. Sınıflar, MEB, Ankara.
- Kabadayı, Halil İbrahim; (2006),** İlköğretim Okullarında Okutulan 5. Sınıf Türkçe Ders Kitaplarındaki Metinlerin 1981-2004 Türkçe Öğretim Programlarına Uygunluğunun İncelenmesi, Yüksek Lisans Tezi, Zonguldak Karaelmas Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Karababa, Canan Z; (2005),** “Avrupa’da Anadili Öğretimi Türkçe ve İngilizce Anadili Ders Kitaplarının İncelenmesi ve Karşılaştırılması (Kuzey İrlanda, İskoçya ve İngiltere Örneği)” *Milli Eğitim Üç Aylık Eğitim ve Sosyal Bilimler Dergisi*, Sayı 167.
- Kavcar, C., (2004),** Ferhan Oğuzkan; Sedat Sever; Türkçe Öğretimi, Engin Yayıncılık, Ankara.

- Kaya,** **Güldönü;** (2005), 2003-2004; Eğitim-Öğretim Yılında İlköğretim 7. Sınıflarda Okutulacak Türkçe Ders Kitaplarındaki Hazırlık Çalışmaları ve Metni Anlama Sorularının İncelenmesi, Yüksek Lisans Tezi, Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Kızılçaoğlu,** **A. (2003),** “Orta Öğretim Coğrafya Ders Kitapları Değerlendirme Ölçütleri” İstanbul : *Marmara Coğrafya Dergisi*, Sayı:8,
- Korkmaz,** **Hünkar;** (2004), Fen ve Teknoloji Eğitiminde Alternatif Değerlendirme Yaklaşımları, Yeryüzü Yayınevi, Ankara.
- Lattuca,** **R. L. ; (2006),** “The Constructivist Pedagogy We’re Looking For. Journalism and Mass Communication Educator.” Association for Education in Journalism and Mass Communication.
- Milli Eğitim Temel Kanunu; (1973),** MEB, Ankara.
- Milli Eğitim Bakanlığı Ders Kitapları ve Eğitim Araçlarını İnceleme Yönetmeliği; (1999)** MEB, Ankara.
- Nas,** **Recep;** (2003), Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler Öğretimi, Ezgi Kitapevi Yayınları Bursa.
- Özdemir,** **A.Ş., Pasmaz A.;** (2007), “İlköğretim İkinci Kademe Ders Kitaplarının Çağdaş Eğitim Ölçütlerine Uygunluğunun İncelenmesi” *Yeditepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, EDU 7 2. cilt 2. sayı İstanbul.
- Sağır,** **Mukim;** (2007), “Ana Dil mi, Ana Dili mi?”, *Turkish Studies Türkoloji Araştırmaları Dergisi*, Sayı 2, Nisan.
- Sever,** **Sedat;** (2004), Türkçe Öğretimi ve Tam Öğrenme, Anı Yayıncılık, Ankara.
- Stiggins,** **R. J. (1994),** Student-Centered Classroom Assessment, New York: Merrill Publishing Co.
- Tertemiz,** **Neşe, Ercan Leyla, Kayabaşı Yücel;** (2001), Konu Alanı Ders Kitabı İnceleme Kılavuzu Nobel Yayıncılık, 1. Basım Ankara.
- Titiz,** **O. ; (2005),** Yeni Öğretim Sistemi, Zambak Yayıncılık, İstanbul.

- Toklucu,** **Mustafa; (2005),** 7. Sınıflarda Oran, Orantı ve Yüzdelere Ünitesinin Kitap İnceleme Kriterlerine Göre Hazırlanmış Yazılı Materyalle İşlenen Dersin Öğrenci Başarısına Etkisi, Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi.
- Topbaş,** **Seyhun; (1998),** Türkçe Öğretimi, Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi Yayınları No:587, Eskişehir.
- Topgül,** **Sevim; (2004),** İlköğretim 8. Sınıf Türkçe Ders Kitaplarındaki Uygulama Çalışmaları Üzerine Bir İnceleme, Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- T. S. E.,** **(1992),** T. S. 10220 Nolu Standart.
- Türkçe Sözlük,** **(2005),** TDK Yayınları, Ankara.
- Uslu,** **Kemal; (2007),** Genel Liselerin İkinci Sınıflarında Okutulan Edebiyat Ders Kitaplarının Semantik Boyutu Üzerine Bir İnceleme, Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Ünal,** **Ebru; (2006),** Öykülerin Türkçe Öğretimindeki İşlevi ve 6.,7.8. Sınıf Türkçe Ders Kitaplarındaki Yerinin İncelenmesi, Yüksek Lisans Tezi, Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Ünsal,** **Y. ve Güneş B.; (2003),** “Bir Kitap İnceleme Çalışması Olarak MEB İlköğretim 8. Sınıf Fen Bilgisi Ders Kitabına Fizik Konuları Yönünden Eleştirel Bir Bakış” *Kastamonu Eğitim Dergisi*, Ekim, Cilt: 11 No: 2, s.387-394.
- Yangın,** **Banu; (1999),** İlköğretimde Türkçe Öğretimi (İlköğretimde Etkili Öğretme ve Öğrenme Öğretmen El Kitabı), Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları, Ankara.
- Yıldırım,** **Aysun; (2006),** Yeni İlköğretim Programına Göre Hazırlanmış Hayat Bilgisi Ders Kitaplarına İlişkin Öğretmen Görüşlerinin İncelenmesi (Elazığ İli Örneği), Yüksek Lisans Tezi, Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

EKLER

- EK-1** Milli Eğitim Bakanlığı Ders Kitapları Yönetmeliği
- EK-2** Türk Standartları- Ders Kitapları
- EK-3** Ders Kitaplarının Hazırlanması ve İncelenmesi İle İlgili Esas ve Usuller
- EK-4** Milli Eğitim Bakanlığı Ders Kitapları ve Eğitim Araçlarının İncelenmesi ve Değerlendirilmesine İlişkin Yönerge
- EK-5** İlköğretim 1. kademe Türkçe Ders Kitaplarını Ders Kitabı Özelliklerine Uygunluk Açısından Değerlendirme Ölçeği

EK-1**MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI DERS KİTAPLARI YÖNETMELİĞİ****BİRİNCİ BÖLÜM**

Amaç, Kapsam, Dayanak ve Tanımlar

Amaç

Madde 1 – (Değişik: 17.3.2004/25405 RG) Bu Yönetmeliğin amacı, Millî Eğitim Bakanlığına bağlı örgün ve yaygın eğitim kurumlarında kullanılacak ders kitabı, temel ders kitabı, öğrenci çalışma kitabı, öğretmen kılavuz kitabı, bilgi iş ve işlem yaprakları ile diğer kitap ve eğitim araçlarının Türk Millî Eğitiminin genel amaç ve temel ilkelerine uygun olarak hazırlanması, incelenmesi, değerlendirilmesi, kabulü, ilânı, seçimi, yayımlanması, dağıtımı ve ders kitabı/kitapları üreten başvuru sahiplerinde ⁽²⁾ aranacak şartlarla ilgili esas ve usulleri düzenlemektir.

Kapsam

Madde 2 – (Değişik: 17.3.2004/25405 RG) Bu Yönetmelik, Millî Eğitim Bakanlığına bağlı örgün ve yaygın eğitim kurumlarında kullanılacak ders kitabı, temel ders kitabı, öğrenci çalışma kitabı, öğretmen kılavuz kitabı, bilgi iş ve işlem yaprakları ile diğer kitap ve eğitim araçlarının niteliklerinin belirlenmesi, hazırlanması, incelenmesi, değerlendirilmesi, kabulü, ilânı, seçimi, yayımlanması, dağıtımı ve ders kitabı/kitapları üreten yayın evlerinde aranacak şartlarla ilgili hususları kapsar.

Dayanak

Madde 3 – (Değişik: 17.3.2004/25405 RG) Bu Yönetmelik, 1739 sayılı Millî Eğitim Temel Kanunu ile 3797 sayılı Millî Eğitim Bakanlığının Teşkilât ve Görevleri Hakkında Kanuna dayanılarak hazırlanmıştır.

Tanımlar

Madde 4 –

Bakanlık: Millî Eğitim Bakanlığını,

Başbakanlık: Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığını,

Kurul: Talim ve Terbiye Kurulunu,

Daire Başkanlığı: Yayınlar Dairesi Başkanlığını,

Birim: (Ek : 3.3.2007/26451 RG) Örgün ve yaygın eğitim kurumlarında okutulan derslere ait öğretim programlarına bağlı olarak ders kitabı, eğitim aracı ve benzerini hazırlayan hizmet birimlerini,

Kitap: Ders kitabı, temel ders kitabı, bilgi ⁽³⁾ iş ve işlem yaprakları ile öğretmen kılavuz kitaplarını,

Ders Kitabı: (Değişik : 1.9.2006/26276 RG) Örgün ve yaygın eğitim kurumlarında kullanılmak üzere, içeriği öğretim programları doğrultusunda hazırlanmış, gerektiğinde fasikül hâlinde de üretilen basılı eseri,

Temel Ders Kitabı: Genellikle meslekî ve teknik öğretim okul ve kurumlarında, alanın gerektirdiği bilgilerin tamamını kapsayan ve program değişikliklerinden kısa sürede etkilenmeyen basılı eseri,

Bilgi İş ve İşlem Yaprakları ⁽³⁾: Meslekî ve teknik öğretim okullarının atölye ve laboratuvar derslerinde veya uygulamalarında kullanılmak, meslekî bilgi ve becerileri pekiştirmek amacıyla hazırlanan yayınları,

Öğretmen Kılavuz Kitabı: (Değişik : 17.3.2004/25405 RG) İlgili öğretim programlarında yer alan hedef ve açıklamalar doğrultusunda ders kitabının daha etkili kullanımını sağlayacak çeşitli örnek, alıştırmalar; işlenen ünitelerle ilgili internet adresleri, okuma kaynakları ve diğer etkinlikleri kapsayan, öğretmenlerin yararlanması için hazırlanan basılı eseri,

Başvuru Sahibi: (Ek: 3.3.2007/26451 RG) Ders kitabı veya eğitim aracı üreten gerçek ve/veya tüzel kişileri,

İnceleme Merkezi: (Ek: 3.3.2007/26451 RG) Öğretim Materyallerini Geliştirme İnceleme Merkezi ve Akşam Sanat Okulu Müdürlüğünü,

Baskıya Hazır Nüsha: (Değişik : 1.9.2006/26276 RG) Çizgisiz beyaz kağıda daktilo, bilgisayar veya benzeri araçlarla sınıf seviyesine uygun punto ve standartta yazılmış, resim, fotoğraf, tablo, grafik, şema, plan, harita ve benzeri, öğretime yardımcı unsurları, metinlerin uygun yerlerine yerleştirilmiş, basılmamış, ciltlenmiş baskıya hazır eseri,

Basılmış Kitap: Ders kitabı, temel ders kitabı, bilgi ⁽³⁾ iş ve işlem yaprakları, öğretmen kılavuz kitabı gibi basılı eserleri,

Eğitim Aracı: (Ek:17.3.2004/25405 RG) (Değişik : 2.8.2006/26247 RG) Programın alanının gerektirdiği standart donanım kapsamında okul ve kurumların atölye ve laboratuvarlarında yer alması gereken makine, teçhizat, eğitim deney seti ve benzeri ekipmanın; sıra, masa, tahta, tv , bilgisayar, tepegöz, dijital ölçüm aletleri, deney tüpü,

yoğaltım malzemeleri ve benzerleri dışında kalan, öğretim programlarını destekleyen ve derslerin öğreniminde yararlanılan basılı eserler ile film, slayt, video kaseti, resim, fotoğraf, tablo, ses kaseti, disket, CD, yer küre, harita, atlas ve benzeri araçları,

Öğrenci Çalışma Kitabı: (Değişik : 1.9.2006/26276 RG) İlgili öğretim programlarında yer alan amaç ve açıklamalar doğrultusunda dersin öğrenilmesini kolaylaştıracak ve öğrencilerin yeteneklerinin geliştirilmesine yardımcı olacak çeşitli örnek, alıştırmalar, işlenen ünitelerle ilgili internet adresleri, okuma kaynakları ve diğer etkinlikleri kapsayan yaprakları ayrı ayrı da kullanılabilen basılı eser ile üniteleri görsel ve işitsel yönden destekleyen CD, DVD, VCD gibi ek materyalleri kapsayan seti,

Yayın evi: Yürürlükten kaldırıldı. (3.3.2007/26451 RG)

Editör: (Ek: 17.3.2004/25405 RG) Kitabın yazıldığı alanda en az lisans düzeyinde öğrenim görmüş ve eserin üretim sürecinin koordinasyonunu sağlayan kişiyi,

Dil Uzmanı: (Ek: 17.3.2004/25405 RG) Türkçe veya Türk Dili ve Edebiyatı alanında lisans veya lisans üstü öğrenim görmüş kişiyi,

Görsel Tasarımcı: (Ek: 17.3.2004/25405 RG) Resim veya grafik alanında lisans veya lisans üstü düzeyde öğrenim görmüş ya da en az beş yıl ders kitabı ile diğer kitap ve eğitim araçlarını resimlediğini belgelendiren kişiyi,

Alan Uzmanı: (Ek: 17.3.2004/25405 RG) (Değişik: 10.6.2004/25488 RG) Kitabı ile ilgili alanda bir yüksek öğretim kurumundan mezun olmuş veya bu alanda daha önce yayımlanmış ders kitabı olan kişiyi,

Program Geliştirme Uzmanı: (Ek: 17.3.2004/25405 RG) Program geliştirme alanında lisans veya lisans üstü öğrenim görmüş kişiyi,

Ölçme ve Değerlendirme Uzmanı: (Ek: 17.3.2004/25405 RG) Ölçme ve değerlendirme alanında lisans veya lisans üstü öğrenim görmüş kişiyi,

Rehberlik veya Gelişim Uzmanı: (Ek: 17.3.2004/25405 RG) Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık, Çocuk Gelişimi veya Gelişim Psikolojisi alanında lisans veya lisans üstü öğrenim görmüş kişiyi,

Eğitim Teknolojisi Uzmanı: (Ek:17.3.2004/25405 RG) Eğitim teknolojisi alanında lisans veya lisans üstü öğrenim görmüş kişiyi ifade eder.

İKİNCİ BÖLÜM

Ders Kitaplarının Nitelikleri ve İncelenmesi ile Yayın Evlerinde Aranacak Şartlar, Ders Kitaplarının Hazırlanması, İncelenmesi ve Değerlendirilmesi ⁽⁴⁾

Ders Kitaplarının Nitelikleri ve İncelenmesi ile Başvuru Sahibinde Aranacak Şartlar ⁽⁵⁾

Madde 5 – (Değişik : 3.3.2007/26451 RG) Ders kitapları;

- a) Anayasaya ve kanunlara aykırı hususları içeremez.
- b) 1739 sayılı Millî Eğitim Temel Kanununda yer alan Türk Millî Eğitiminin Genel Amaçlarında belirtilen "Atatürk İnkılâp ve İlkelerine ve Anayasada ifadesini bulan Atatürk Milliyetçiliğine bağlı; Türk Milletinin millî, ahlâkî, insanî, manevî ve kültürel değerlerini benimseyen, koruyan ve geliştiren; ailesini, vatanını, milletini seven ve daima yüceltmeye çalışan; insan haklarına ve Anayasanın başlangıcındaki temel ilkelere dayanan demokratik, lâik ve sosyal bir hukuk devleti olan Türkiye Cumhuriyetine karşı görev ve sorumluluklarını bilen ve bunları davranış hâline getirmiş yurttaşlar olarak yetiştirmek" hükmüne ve Türk Millî Eğitiminin Temel İlkelerine uygun olarak hazırlanır.
- c) Temel insan haklarına aykırılık taşıyamaz. Cinsiyet, ırk, din, dil, renk, siyasî düşünce, felsefî inanç, mezhep ve benzeri ayrımcılık içeremez.
- ç) Bilimsel ilke ve yöntemlere uygun olarak hazırlanır.
- d) Reklâm niteliğinde öğeleri içeremez.

Ders kitapları, ilgili Yönergede belirtilen hükümlere uygun olarak hazırlanır.

Başvuru sahiplerinde aranacak şartlar şunlardır:

- a) İlgili birimler ile başvuru sahiplerince hazırlanan ve incelenmesi için başvurusu yapılan baskıya hazır nüshalar; alanlarındaki yükseköğretim kurumundan mezun olmuş veya bu alanda daha önce yayımlanmış ders kitabı olan yazar/yazarlarla birlikte editör, dil uzmanı, görsel tasarımcı, ölçme ve değerlendirme uzmanı, program geliştirme uzmanı ve rehberlik veya gelişim uzmanı tarafından hazırlanır.
- b) Yüz kısaltıcı bir suçtan veya telif hakları ile ilgili kanuna aykırı iş ve işlemlerden hüküm giymiş olanların ders kitabı başvuruları kabul edilmez. Bunlar, bu Yönetmeliğin 4 üncü maddesinde yer alan uzmanlık alanlarında görev alamaz ve hazırladıkları baskıya hazır nüshalar uygun bulunmuş olsa bile iptal edilir.
- c) Başvuru sahiplerinin başvurusunda verilen herhangi bir belgenin veya yazılı beyanının gerçek dışı olduğunun idari ve/veya adli makamlarca tespit edilmesi hâlinde,

belgenin/beyanın ait olduğu baskıya hazır nüsha veya nüshalara ait Kurul Kararı iptal edilir. Başvuru sahibinin iki yıl süreyle yeni başvurusu kabul edilmez.

Kitapların Hazırlanması ve Hizmete Sunulması

Madde 6- Kitaplar aşağıdaki usullere göre hazırlanır ve hizmete sunulur.

a) Yarışma: (Değişik : 17.3.2004/25405 RG)

İhtiyaç duyulan alanlarda Bakanlıkça ders kitabı hazırlanmasıyla ilgili olarak ödüllü veya ödüksüz yarışma açılabilir. ⁽⁶⁾

Bu yarışmanın başvuru şekli, yarışma şartları, yarışmada derece alanlara verilecek ödülün miktarı, ödemeye ilişkin usul ve esaslar, düzenlenecek şartname ile belirlenir.

Kurulca hazırlanan şartname, Tebliğler Dergisinde ilân edilir.

- 1) (Değişik alt bend: 3.3.2007/26451 RG) Yarışmaya, başvuru sahiplerinde aranan şartları taşıyanlar katılır.
- 2) Yarışmaya katılacak eserler, Yönergede belirtilen esaslara göre hazırlanır.
- 3) Eserlerin incelenmesi ve değerlendirilmesi, Bakanlığımız ve diğer resmî kurumlardan katılacak uzmanlardan oluşturulacak Özel İhtisas Komisyonlarınca yapılır.
- 4) İnceleme ve değerlendirme sonuçları, Kurulda görüşülür ve alınan karar Tebliğler Dergisinde yayımlanır.

b) Sipariş

- 1) Sipariş usulü ile yazdırılacak kitapların şartnamesi, ilgili birimce hazırlanıp Başkanlığa sunulur. Kurulca uygun görülen şartname, hazırlayan birime gönderilir.
- 2) Söz konusu birim, kişi veya komisyona şartname hükümlerine göre kitap yazdırır.
- 3) (Değişik alt bend: 3.3.2007/26451 RG) İlgili birim baskıya hazır nüshaları, incelenmesi için Başkanlığa gönderir. İnceleme sonunda düzenlenen raporlar ile baskıya hazır nüsha veya nüshalar Kurula sunulur ve Kurulda alınan karar, Daire Başkanlığına ve ilgili birime bildirilir.

c) Satın alma

- 1) Okutulmasına ihtiyaç duyulması hâlinde, yurt içinde veya dışında yazılmış ya da tercüme edilmiş olan kitapların incelenmesi, ilgili birimce yaptırılır ve raporlarıyla birlikte Başkanlığa sunulur.

- 2) Kurulca kitabın veya telif hakkının satın alınmasına karar verilmesi hâlinde, bu durum, gereği için Daire Başkanlığına bildirilir. İlgili birime de bilgi verilir.

d) Yazdırma

Bakanlık, teşkilâtında görevli elemanlara veya bunlardan kuracağı bir komisyona kitap hazırlatabilir. Bu durumda da sipariş usulündeki yol izlenir.

e) Özel Kesimce Hazırlama (Değişik: 5.4.2005/25777 RG)

- 1) (Değişik alt bend: 3.3.2007/26451 RG) Baskıya hazır nüshanın üç adedi, öğrenci çalışma kitabı ve öğretmen kılavuz kitapları ile birlikte takım hâlinde her yıl incelenmek üzere Ocak, Şubat, Mart aylarında Başkanlığa teslim edilir. Hangi ders kitaplarının öğrenci çalışma kitabı ve öğretmen kılavuz kitabı ile birlikte takım hâlinde verileceği ilgili dersin öğretim programının Kurul kararında belirtilir.
- 2) Aralık ayının üçüncü haftasının son iş gününe kadar Kurulca kabul edilen, okutulma süresi devam eden ve süresi uzatılan ders kitaplarının listesi, Tebliğler Dergisinde yayımlanmak üzere Aralık ayının sonuna kadar Daire Başkanlığına gönderilir.
- 3) (Değişik alt bend: 3.3.2007/26451 RG) Azınlık okulları, kendi dillerinde okutulmak üzere hazırlattıkları kitapları, yeminli mütercimlerce tercüme edilmiş nüshası ile birlikte incelenmek üzere Başkanlığa teslim ederler.
- 4) Yürürlükten kaldırıldı. (1.9.2006/26276 RG)
- 5) İnceleme ve değerlendirme sonuçları, inceleme raporları ve puanları ile birlikte ilgisine gönderilir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

Kitapların Değerlendirilmesi ve İnceleme Ücretinin Tespitine Ait Esas ve Usuller

İnceleme Esas ve Usulleri

Madde 7- (Değişik : 1.9.2006/26276 RG) Ders kitaplarının incelenmesinde, puanlamaya esas olacak kriterler Kurulca belirlenerek duyurulur.

Ön İnceleme Komisyonu

Madde 8- (Değişik: 17.3.2004/25405 RG) Başkanlıkça ⁽¹³⁾ üç kişiden oluşturulan ön inceleme komisyonu /komisyonları kurulur. Komisyon, başvuruları Yönerge hükümlerine göre değerlendirir. Ön incelemede uygun görülenler incelemeye alınır, uygun görülmeyenler iade edilir.

İnceleme Ücreti

Madde 9- Özel kesimce hazırlanan eserler ücret karşılığında incelenir. Bu ücret; eserin sayfa sayısı üzerinden hesaplanır ve her bir forması için 1000 (bin) gösterge rakamının, ücretin yatırıldığı tarihteki devlet memurları aylık kat sayısı ile çarpılması suretiyle bulunur. Forma sayısı ise sayfa sayısının on altıya bölünmesiyle tespit edilir.

İncelenmesi istenen eserin, inceleme ücretinin tamamı, Başkanlıkça ⁽¹³⁾ belirlenen Döner Sermaye işletmesi hesabına makbuz karşılığında yatırılır.

Eserin incelenmesi için Döner Sermaye işletmesi hesabına yatırılan ücretin bir kısmı, Başkanlıkça ⁽¹³⁾ hazırlanan yönergede belirlenen esas ve usuller çerçevesinde, ön inceleme ve inceleme hizmetlerinde görev alanlara ödenir.

Dördüncü fıkra; (a), (b) ve (c) bentleri ile birlikte yürürlükten kaldırılmıştır (10.4.2003/25075 RG).

(Ek fıkra: 3.3.2007/26451 RG) Başvuru sahibi, inceleme ve değerlendirme sonucunda iade edilen baskıya hazır nüshayla ilgili olarak bir defaya mahsus olmak üzere gerekçesiyle birlikte Döner Sermaye hesabına ilk başvuruda olduğu gibi o döneme ait katsayı esasına göre inceleme ücretini yatırarak itirazda bulunabilir. İtiraz; Başkanlıkça oluşturulacak komisyonca incelenir, Kurulda görüşülür ve Kurulda alınan karar doğrultusunda işlem yapılır.

Bakanlıkça Sağlanan Eserlerin Değerlendirilmesi

Madde 10-Yürürlükten kaldırıldı. (1.9.2006/26276 RG)

Eserlerin incelenmesi ve değerlendirilmesi ⁽⁷⁾

Madde 11- (Değişik:3.3.2007/26451 RG) Bakanlıkça yarışma, sipariş, satın alma ve yazdırma usulleriyle temin edilen eserler ile özel kesimce hazırlanan baskıya hazır

nüshaların incelenmesi ve değerlendirilmesi için, inceleme komisyonu ve değerlendirme komisyonu oluşturulur. İnceleme komisyonu, dersin özelliği ve sınıf seviyesi dikkate alınarak en az iki alan uzmanı, bir dil uzmanı ve görsel tasarımcı ile gerekli görülmesi hâlinde ölçme-değerlendirme, program geliştirme, rehberlik, çocuk gelişimi ve/veya eğitim teknolojileri uzmanlarının da yer aldığı en az dört, en fazla dokuz uzman/öğretmenden oluşturulur. Ancak inceleme komisyonunda zorunlu olarak bulundurulması gereken dil uzmanı ve görsel tasarımcının alanlarına giren incelemelerde komisyon, en az üç kişiden oluşabilir. Başkanlıkça ihtiyaç duyulması hâlinde inceleme ve değerlendirme komisyonlarına, üniversitelerin ilgili ana bilim dallarında görevli öğretim elemanları ile diğer kamu kurum ve kuruluşları veya özel kuruluşlardan da üye alınabilir.

Yabancı dil ders kitaplarında, dil uzmanı bulundurulması zorunlu değildir.

Baskıya hazır nüshaların incelenmesi ve değerlendirilmesi sonucunda, inceleme komisyonunca rapor düzenlenir ve baskıya hazır nüsha, 100 tam puan üzerinden değerlendirilir. Aynı şekilde takım hâlinde başvurusu yapılan baskıya hazır nüshalar da birlikte incelenerek 100 tam puan üzerinden değerlendirilir.

İnceleme sonucunda;

- a) 80'in altında puan alan baskıya hazır nüshalar reddedilmiş sayılır, işaretlenmemiş nüshalar inceleme raporu ile birlikte ilgili başvuru sahibine iade edilir.
- b) İnceleme komisyonlarınca 80-89,99 (dâhil) arasında puanla değerlendirilen baskıya hazır nüshalar ve raporları, İnceleme Merkezinden Projeler ve İnceleme Dairesi Başkanlığına gönderilir. Projeler ve İnceleme Dairesi Başkanlığı bünyesinde kurulacak olan en az bir alan, bir dil ve bir görsel uzmanından oluşan üç kişilik değerlendirme komisyonu/komisyonlarınca baskıya hazır nüshanın raporu, eserle birlikte incelenerek inceleme komisyonunun tespitlerinin yerinde olup olmadığı değerlendirilir. Bu değerlendirme sonucunda yapılan incelemenin uygun bulunmadığına karar verilmesi hâlinde baskıya hazır nüshalar, değerlendirme komisyonunun gerekçeli kararı ile birlikte Kurula sunulur. Kurulda alınan karar doğrultusunda işlem yapılır. Kurul, baskıya hazır nüshanın yeniden incelenmesini isteyebilir, baskıya hazır nüshayı reddedebilir veya baskıya hazır nüshanın 30 gün içinde düzeltilmesini isteyebilir.

Değerlendirme komisyonunun, inceleme komisyonu raporunu uygun bulması hâlinde işaretlenmemiş baskıya hazır nüsha düzeltilmek üzere raporuyla birlikte başvuru

sahibine gönderilir. 30 gün içinde tekrar incelenmek üzere Başkanlığa başvurusu yapılmayan baskıya hazır nüshalar reddedilmiş sayılır.

Düzeltilerek başvurusu yapılan baskıya hazır nüshalar, Başkanlıkta ön incelemesi yapılarak İnceleme Merkezine gönderilir. Bu inceleme sonucunda komisyonca tespit edilen hataların giderilip giderilmediği, inceleme sırasına bakılmaksızın incelenir ve yeniden değerlendirilen baskıya hazır nüshalar, düzenlenecek bir raporla birlikte değerlendirme komisyonu/komisyonlarına gönderilir.

İnceleme komisyonunca baskıya hazır nüshalardan 90'dan aşağı puanla değerlendirilenlerin, değerlendirme komisyonu tarafından da aynı şekilde değerlendirilmesi hâlinde yapılan başvuru reddedilir. Baskıya hazır nüshalardan 90 ve üzeri puan alanlarla; değerlendirme komisyonunun inceleme komisyonunun görüşüne katılmadıkları durumlarda baskıya hazır nüshalar, gerekçeli bir rapor ile, Kurula sunulur ve Kurulda alınan karar doğrultusunda işlem yapılır.

c) İlk incelemede baskıya hazır nüsha, inceleme komisyonunca 90 ve üzeri puanla değerlendirilmiş ise inceleme komisyonunun raporu ile birlikte değerlendirme komisyon/komisyonlarına gönderilir. Değerlendirme komisyonu/komisyonları, inceleme komisyonları tarafından 90 ve üzerinde puanla değerlendirilen baskıya hazır nüshanın raporlarını inceler ve kendi raporunu hazırlar. Baskıya hazır nüsha, Projeler ve İnceleme Dairesi Başkanlığınca inceleme ve değerlendirme komisyonu raporları ile birlikte Kurula sunulur. Baskıya hazır nüsha Kurulda uygun bulunur, düzeltilmek üzere başvuru sahibine gönderilir veya uygun bulunmaz. Düzeltilmek üzere başvuru sahibine gönderilen baskıya hazır nüsha ile ilgili tespit edilen hataların 10 gün içinde düzeltilmesi istenir. Süresi içinde başvurusu yapılmayan bu baskıya hazır nüshalar reddedilmiş sayılır. Süresi içinde başvuruları yapılan baskıya hazır nüshalar, inceleme sırasına bakılmaksızın incelemeye alınır.

ç) Kurulca belirlenen tespitlerin yerine getirilmesi şartıyla kabul edilen baskıya hazır nüshalar, ilgili başvuru sahibine gönderilir ve en geç 7 gün içinde tespitlerin baskıya hazır nüshaya yansıtılması istenir. Bu tespitlerin oranı ilgili Yönergede belirtilir. Yapılan tespitlerle ilgili düzeltmeler, ilgili komisyona incelettirilerek rapora bağlanır. Tespitlerin belirtilen sürede yerine getirilmemesi durumunda baskıya hazır nüsha reddedilmiş sayılır. Kurulca reddedilen baskıya hazır nüshalar başvuru sahibine gönderilir.

d) Anayasanın temel ilkeleriyle Millî Eğitimin genel amaç ve temel ilkelerini dikkate almadan inceleme yaptığı, inceleme esas ve usullerine uymadığı, Kurulu veya Başkanlığı yanlış bilgilendirdiği, objektif değerlendirme yapmadığı tespit edilen komisyon başkanı ve üyelerinin komisyondaki görevlerine son verilerek haklarında yasal işlem yapılır.

e) Başkanlıkça/Kurulca baskıya hazır nüshanın incelenmesinde, inceleme usul ve esaslarına uyulmadığının tespit edilmesi veya gerekli görülmesi hâlinde baskıya hazır nüsha, bir kez daha ayrı bir komisyona incelettirilerek değerlendirilebilir. Değerlendirme sonuçlarının, baskıya hazır nüshanın ders kitabı olma vasfını etkileyecek biçimde farklı olması hâlinde, üniversitelerin ilgili ana bilim dalı öğretim üyelerinden görüş alınabilir. Projeler ve İnceleme Dairesi Başkanlığı, eseri inceleme ve değerlendirme raporları ile alınan görüşü birlikte Kurula sunar. Kurulca alınan karar doğrultusunda işlem yapılır.

f) İnceleme Merkezinden 80 ve üzeri puan almış baskıya hazır nüshaların Projeler ve İnceleme Dairesi Başkanlığına gönderilmesi, ders kitaplarının görüşüleceği son Kurul toplantısından 10 gün önce durdurulur.

Başkanlıkça, inceleme ve değerlendirme süreçleriyle ilgili uygulamalar konusunda tereddüde düşülmesi halinde konu, Kurula rapor şeklinde sunulur ve Kurulca alınan karar doğrultusunda işlem yapılır.

Kurul Üyelerinin Rehberliği

Madde 12- (Değişik:3.3.2007/26451 RG) İlgili Kurul üyesi/üyeleri, inceleme ve değerlendirme komisyonu/komisyonları çalışmalarına, itirazlı incelemelere, baskıya hazır nüsha hakkında verilecek karar safhalarına rehberlik eder; tespit ve görüşlerini açık bir biçimde belirtir.

Okutulma Süresi

Madde 13- (Değişik: 17.3.2004/25405 RG) Kitapların okutulma süresi, ilk kabul edildiği öğretim yılından itibaren 5 (beş) öğretim yılıdır.

Okutulma Süresinin Uzatılması

Madde 14- (Değişik:3.3.2007/26451 RG) Okutulma süresi sona eren ders kitaplarının süreleri uzatılmaz. Ancak alanında ders kitabı bulunmayan veya bir kitap bulunan ders kitaplarının birer yıl süreyle uzatılıp uzatılmamasına; ilgili birimlerin veya başvuru sahiplerinin Başkanlığa başvurusu sonucunda Kurulca karar verilir. Bu durumdaki

kitaplar için süre uzatımı, en fazla iki defa yapılabilir. Bakanlık kitaplarının güncelleştirilmesinden ve yenilenmesinden ilgili birim sorumludur.

Okutulma Süresi İçerisinde Kitaplarda Değişiklik Yapılması

Madde 15- (Değişik: 17.3.2004/25405 RG) Ders kitaplarının yeniden yazımını gerektirmeyen öğretim programı değişikliklerinde;

- a) Ders kitabının yeniden yazılmasını gerektirmeyen kısmî değişikliklerin ders kitaplarına yansıtılması, yayın evlerinden/ilgili birimden istenir. Başkanlıkça belirlenen süre içinde gerekli düzeltmelerin yapılmadığı tespit edilen ders kitabına ait Kurul Kararı, kabulündeki yöntemle iptal edilir.
- b) Başvurusu yapılmış ve inceleme sürecinde bekleyen eserler, başvuru sahibine ⁽¹⁴⁾ iade edilir. Bu durumdaki eserlerin başvurusu, Başkanlıkça belirlenen süre içinde yapılabilir.
- c) Ders kitabının yeniden yazımını gerektiren program değişikliklerinde:
 - 1) Uygunluk kararı devam eden ders kitaplarının uygunluk süresi sona erer.
 - 2) Başvurusu yapılmış olmakla birlikte Kurul Kararına bağlanmamış eserler başvuru sahibine ⁽¹⁴⁾ iade edilir.

Yazarların veya Yayın evlerinin Uyması Gereken Hususlar

Madde 16-Yazarlar veya yayın evleri kitap hazırlarken ilgili öğretim programında ve varsa şartnamelerinde belirtilen esaslar ile Bakanlıkça istenilen diğer hususlara aynen uymak zorundadırlar.

Yayımlanan Kitapların Kontrolü

Madde 17- (Değişik : 1.9.2006/26276 RG) Başkanlıkça kabul edilen ders kitapları için Daire Başkanlığından fiyat tespiti istenir. Ancak, yazar veya yayınevi, kitabı bastıramayacaksa durumu yazılı olarak Daire Başkanlığına bildirir. Bu durumda kitap, ders kitapları listesinde yayımlanmaz ve okutulma süresinde de herhangi bir değişiklik yapılmaz. Yayımlanan kitapların ilk ve müteakip baskılarından, basıldığı tarihten itibaren üç ay içinde, 5'er adedi Başkanlığa ve ilgili birime, 1 adedi de Daire Başkanlığına gönderilir. Bu süre içinde gönderilmeyen eserlere ait Kurul Kararı iptal edilir. Yazar veya yayınevi bu baskı örnekleriyle birlikte, güncelleştirme veya yeni düzenlemelerine ait örnek sayfaları Başkanlığa gönderebilir. Başkanlık, bu kitapları karara bağlanmış nüshalarıyla, Daire Başkanlığı da fiyat verilen örneği ile karşılaştırır. Bu karşılaştırmada asıl nüshalara uymadığı tespit edilen eserlerin kabulüne dair Kurul Kararı, kitabın kabulündeki yöntemle yürürlükten kaldırılır ve Tebliğler Dergisinde

yayımlanır. Ancak, güncelleştirme ve yeni düzenleme gerektiren tespitler Kurulca da uygun bulunduğu takdirde kitap, Başkanlıkça belirtilen süre içinde düzeltilmek üzere yazar veya yayınevine gönderilir.

Yeni baskılar ilgili birim tarafından da incelenir, varsa belirlenen hatalar Başkanlığa bildirilir.

Baskı ve Dağıtım

Madde 18-Bakanlıkça yayımlanacak kitapların baskı adedi, Daire Başkanlığınca ilgili birimle iş birliği yapılarak ihtiyaca göre belirlenir. Baskı, satış ve dağıtım işlemleri de Daire Başkanlığınca yapılır.

Kayıtların Tutulması ve Bilgilendirme

Madde 19- Daire Başkanlığı, Bakanlık ve özel kesimce hazırlanan kitapların yayım, dağıtım ve satış durumlarını izler. Konu ile ilgili istatistikî verileri Başkanlığa sunar.

Telif Ücreti

Madde 20- Bakanlıkça yayımlanan kitapların yazarlarına Millî Eğitim Bakanlığınca "Kamu Kurum ve Kuruluşlarınca Ödenecek Telif ve İşlenme Ücretleri Hakkında Yönetmelik" hükümlerine göre ücret ödenir.

Fiyatların Belirlenmesi

Madde 21- Fiyatların belirlenmesi amacıyla, Daire Başkanının başkanlığında, Başkanlığın ders kitaplarıyla ilgili Daire Başkanı, Daire Başkanlığından ilgili şube müdürü, ilgili birim yetkilisi, Devlet Kitapları Mütedavil Sermayesi Müdürü, Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği'nden bir temsilci, Millî Eğitim Basımevi Müdürü ve Yayıncılar Birliği temsilcisinden bir komisyon oluşturulur. Komisyon, gerekli gördüğü takdirde, kitap yayınlayan kamu kurumlarının, özel kuruluşların veya uzmanların görüşlerini de alabilir. Ancak, kesin karar komisyona aittir.

Ders kitaplarının satışlarında uygulanacak birim fiyatları; kullanılan kağıdın cinsine, ebadına, cildinin karton veya bez oluşuna göre komisyon tarafından belirlenir.

Kitaplara, komisyonca uygun forma birim fiyatlarının üzerinde fiyat verilemez. Komisyonun belirleyeceği fiyatlar Bakanlık Makamı'nca onaylandıktan sonra yürürlüğe girer.

Fiyat almadan satışı yapılan ve belirlenen fiyatın üstünde bir fiyatla satışı yapıldığı Daire Başkanlığınca tespit edilen kitabın kabulüne dair Kurul Kararı iptal edilir ve ders kitapları listesinden çıkarılır.

Okullara Duyuru

Madde 22- (Değişik : 4.7.2006/26218 RG) Başvuru sahipleri ⁽⁸⁾;

- a) İçinde bulunulan yılın Aralık ayından önce Kurulca kabul edilen veya okutulma süresi devam eden ders kitaplarının fiyatlarının belirlenmesi için, Aralık ayının ilk haftasının son iş gününe kadar,
- b) Aralık ayının 15 inci iş gününe kadar Kurulca kabul edilen ders kitaplarının fiyatlarının belirlenmesi için, Aralık ayının son iş gününe kadar,

Daire Başkanlığına başvuruda bulunurlar.

Kabul edilen ders kitaplarının adları, yazarı/yazarları, varsa yayınevi adları ve fiyatları ile birlikte en geç takip eden yılın Ocak ayının ilk on günü içinde Tebliğler Dergisinde yayımlanır.

Kitapların Seçimi,

Madde 23- (Değişik: 12.8.1998/23431 RG) Örgün ve yaygın eğitim kurumlarında okutulacak ders kitaplarının seçiminde aşağıdaki yol izlenir.

- a) Kurulca kabul edilen ders kitaplarının yayımlandığı Tebliğler Dergisinin her öğretmen tarafından incelenmesi okul yönetimince sağlanır.
- b) İlköğretim ve ortaöğretim kurumlarında okutulacak ders kitapları, ilgili sınıf ve branş öğretmeni tarafından seçilir.

Sınıf öğretmeni ve branş öğretmeni, seçtikleri kitapların seçme gerekçeleri konusunda zümre öğretmenler kuruluna bilgi verirler. Bu toplantıya okul-aile birliği başkanı ya da uygun göreceği üyelerin katılması sağlanır.

Sınıf ve branş öğretmeni, seçtiği kitap listesini gereği için okul müdürüne sunar.

- c) Okul yönetimleri, Talim ve Terbiye Kurulunca kabul edilen ders kitapları çeşitlerinin okul ve sınıf kitaplıklarında bulundurulmasına özen gösterirler.

- d) (Ek: 17.3.2004/25405 RG) Bakanlık, resmî ilköğretim ve ortaöğretim kurumları ⁽¹⁰⁾ öğrencileri için belirleyeceği derslerin kitaplarını satın alabilir. Bu ders kitaplarının seçiminde, Yönetmeliğin kitapların seçimine ilişkin hükümleri uygulanmaz.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

Çeşitli Hükümler

Hazırlama Esas ve Usullerine Uyma

Madde 24- Sipariş usulü ile yazdırılacak kitapların şartnamesinde belirtilen hususlar yerine getirilmediği takdirde hazırlayanlara ödeme yapılmaz.

Yazar veya Yayınevi Değişikliği

Madde 25- Baskıya hazır nüsha Kurul kararına bağlandıktan sonra kitabın üzerinde bulunan yazar veya yazarların isimleri ile yayınevi adı, tarafların karşılıklı rızalarına dair noter sözleşmesi, ihtilaf durumunda ise esasa ilişkin kesinleşmiş mahkeme kararı olmaksızın değiştirilemez. (Ek : 1.9.2006/26276 RG) Bu durumlarda konu belgeleri ile birlikte Kurula sunulur ve Kurulca belirlenen görüş doğrultusunda işlem yapılır.

Komisyonu Alınacak Elemanlar

Madde 26- Yürürlükten kaldırıldı. (1.9.2006/26276 RG)

Kitaplarla İlgili Olarak Başkanlıkça da Yapılabilecek İşlemler

Madde 27- Bu Yönetmelikte sözü edilen kitapların hazırlanarak ilgililere sunulmasına ilişkin iş ve işlemler, ilgili birimlere bilgi verilmek suretiyle Kurul Kararı ile Başkanlıkça da yapılabilir.

Öğrencilere Aldırılmayacak Kitaplar

Madde 28- Tebliğler Dergisinde yayımlanan ders kitaplarından başka hiçbir eser ders kitabı olarak öğrencilere aldırılmaz.

(Değişik son fıkra: 17.3.2004/25405 RG) Ders kitabı bulunmaması hâlinde ders kitabı yerine kullanılacak eğitim araçlarının başvurusu, incelenmesi, değerlendirilmesi ile ilgili hususlar Yönergede belirlenir.

Diğer Bakanlıkların Meslekî Ders Kitapları

Madde 29- Diğer Bakanlıklara bağlı okulların meslekî ders kitapları, kendi bünyelerinde branş elemanlarından oluşturulacak en az 3 kişilik bir komisyona incelettirilerek tanzim edilen raporla birlikte Başkanlığa gönderilir.

Uygunluk Kararının İptali

Madde 30-Duyurusu yapılan kitapların bu kararı aşağıdaki durumlarda iptal edilir ve bu kitapların yazar veya yayınevine ait diğer kitaplar da iki (2) yıl süre ile incelemeye alınmaz.

- a) Ders kitabı olarak kabul edildiğine dair Kurul Kararı olmadığı halde, bu karar varmış gibi yanlış veya yanıltıcı beyanda bulunduğu tespit edilenler,

- b) Bu Yönetmelikte belirtilen hususlara ve Bakanlıkça belirlenen esas ve usullere uymadığı sonradan tespit edilenler.

Ders Kitapları Dışındaki Kitaplar ile Eğitim Araçlarının İncelenmesi, Seçimi ve Kullanımı⁽¹¹⁾

Madde 31- (Değişik: 17.3.2004/25405 RG) Ders kitabı dışındaki diğer kitap ve eğitim araçlarının incelenmesi, değerlendirilmesi, seçimi ile kullanımında aşağıdaki hususlara uyulur.

a) Eğitim araçlarından;

- 1) Yürürlükten kaldırıldı. (4.4.2007/26483 RG)
- 2) Türk ve dünya klâsikleri,
- 3) Anayasa, kanun, tüzük, yönetmelik ve yönergeler veya bunların birleştirilmesiyle meydana getirilen eserler,
- 4) Okul kütüphanesinde ilgili mevzuat hükümlerine göre bulundurulmuş eserler,
- 5) Bilgisayar kullanımı için gerekli olan yazılım programları,
- 6) Derslerin işlenişinde kısa süreli kullanılan yazılım programları,
- 7) Öğretmenlerin sınıflarda yararlanmak için hazırladıkları ve kendi derslerinde kullandıkları dersle ilgili bireysel çalışmaları sonucu ortaya çıkan materyaller herhangi bir değerlendirme veya seçime gerek görülmeden okullarda kullanılabilir.

b) Yukarıda sayılan eğitim araçları dışında kalan ve bir öğretim yılı boyunca okullarda kullanılacak her türlü eğitim aracının belirlenmesi ve seçimi, dersin öğretmeni tarafından yapılır.

Ders kitabı dışında kullanılacak eğitim araçlarının; Anayasaya, yasalara ve Millî Eğitimin Temel Amaçlarına ters düşmemesi esastır. Aksi durumda sorumluluk, eğitim aracının seçimini yapan öğretmenlere aittir.

Bu belirlemede eğitim aracının resmî/özel kişi, kurum ve kuruluşların tavsiye kararı, uygunluk veya kalite belgesi olup olmadığına bakılmaksızın:

Eğitim Aracının;

- 1) 1739 sayılı Millî Eğitim Temel Kanununda yer alan Türk Millî Eğitiminin Genel Amaçlarında belirtilen “Atatürk İnkılâp ve İlkelerine ve Anayasada ifadesini bulan Atatürk Milliyetçiliğine bağlı; Türk Milletinin millî, ahlâkî, insanî, manevî ve kültürel değerlerini benimseyen, koruyan ve geliştiren; ailesini, vatanını, milletini seven ve daima yüceltmeye çalışan; insan haklarına ve

Anayasanın başlangıcındaki temel ilkelere dayanan demokratik, lâik ve sosyal bir hukuk devleti olan Türkiye Cumhuriyetine karşı görev ve sorumluluklarını bilen ve bunları davranış hâline getirmiş yurttaşlar olarak yetiştirmek” hükmüne ve Türk Millî Eğitiminin Temel İlkelerine uygun olması,

- 2) Bilimsel hata bulunmaması,
 - 3) Türkçe'nin özelliklerinin bozulmadan ve doğru olarak kullanılmış olması,
 - 4) Kişi ve kuruluşları yıpratıcı nitelikte olmaması,
 - 5) Temel insan haklarına aykırılık taşımaması; cinsiyet, ırk, din, dil, renk, siyasî düşünce, felsefî inanç, mezhep ve benzeri ayrımcılık içermemesi,
 - 6) Bilimsel ilke ve yöntemlere uygun olarak hazırlanmış olması,
 - 7) Reklâm niteliğinde öğelere yer verilmemiş olması,
 - 8) Hedeflenen öğrenci kitlesinin bilgi ve yaş düzeyine uygun olması,
 - 9) Türkçe dışında hazırlanmış olanlarının Bakanlar Kurulunca Türkiye'de eğitim-öğretimine izin verilen yabancı dillerde hazırlanmış olması,
 - 10) Estetik, edebî, kültürel ve sosyal değerlere uygun olması,
 - 11) Görsel unsurlarının toplumun ortak değerleriyle bağdaşması
- esasları göz önünde bulundurulur.

Ders öğretmenince belirlenecek eğitim aracı için, Eğitim Aracı Seçme ve Değerlendirme Formu (EK-1) ⁽¹²⁾ ile bu forma dayalı olarak düzenlenecek Bilgi Formu (EK-2) ⁽⁹⁾ okul müdürlüğüne verilir.

(Değişik son fıkra: 2.8.2006/26247 RG) Bakanlığın satın alacağı eğitim araçlarının incelenmesi için başvurular Başkanlığa ⁽¹⁶⁾ yapılır. Bu başvuruların incelenmesi ve diğer hususlar Yönergede belirtilir. Ancak, eğitim araçlarından yerel düzeyde hibe ve alımlarda yapılacak inceleme, bu maddede belirtilen hükümler çerçevesinde, il millî eğitim müdürlüklerince kurulacak komisyonlarca yapılır. Bu komisyonlarda alan uzmanı veya uzmanların yanı sıra Türkçe ve resim iş öğretmenlerinin biri veya her ikisi de bulunabileceği gibi eğitim yöneticileri de olabilir. Valilik onayı ile kurulacak komisyonlar; en az üç, en fazla yedi kişiden oluşur.

Takma (Müstear) Ad Kullanamama

Madde 32- Ders kitapları yazarları ders kitaplarında takma (müstear) ad kullanamazlar.

BEŞİNCİ BÖLÜM

Yürürlük-Yürütme-Son Hükümler

Yürürlükten Kaldırılan Mevzuat

Madde 33- 29/5/1993 tarih ve 24595 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan "Millî Eğitim Bakanlığı Ders Kitapları Yönetmeliği" ve değişiklikleri yürürlükten kaldırılmıştır.

Geçici Madde 1- (Değişik: 9.1.1999/23578 RG) Yürürlükten kaldırıldı (17.12.1999/23909 RG).

Geçici Madde 2- (Ek: 9.5.1998/23337 RG) 1997-1998 Öğretim Yılı sonu itibarıyla okutulma süresi sona erecek ders kitaplarından yazar, yayın evi veya ilgili birimlerin 29 Haziran 1998 tarihine kadar Başkanlığa başvurmaları durumunda, Kurulca uygun bulunanların okutulma süresi bir (1) yıl uzatılabilir.

Geçici Madde 1- (Ek: 10.4.2003/25075 RG) Yürürlükten kaldırıldı (17.3.2004/25405 RG)

Geçici Madde 2- (Ek: 11.6.2003/25135 RG) 2003-2004 Öğretim Yılına mahsus olmak üzere resmî ilköğretim okullarında öğrenim gören öğrencilere, seçmeli ders kitapları dışında, Bakanlıkça satın alınarak parasız dağıtılacak ders kitapları için bu okullarda seçim yapılmaz.

2003-2004 Öğretim Yılına mahsus olmak üzere ders kitaplarının fiyatları, Haziran ayının son haftasında Tebliğler Dergisinde yayımlanır.

Geçici Madde 1- (Ek: 17.3.2004/25405 RG) Bu Yönetmeliğin yayımından önce incelenmek üzere Başkanlığa başvurusu yapılan eğitim araçlarının, ilgililerince Yönetmeliğin yayımı tarihinden itibaren bir ay içinde geri çekilmemesi hâlinde, başvuru sırasına göre yayın evlerine iadesi sağlanır.

Geçici Madde 2- (Ek: 17.3.2004/25405 RG) 2003- 2004 Öğretim Yılına mahsus olmak üzere baskıya hazır nüshaların başvurusu, aynı Yönetmeliğin 6 ncı maddesinin (e) bendinin birinci alt bendinden istisna tutularak nisan ayının son iş gününe kadar yapılır. Bu Yönetmeliğin yayımından önce başvurusu yapılan baskıya hazır nüshaların incelenmesi ve değerlendirilmesi, bu Yönetmeliğin on birinci maddesi hükmüne göre yapılır.

Geçici Madde 3- (Ek: 17.3.2004/25405 RG) Bu Yönetmeliğin yayımından önce yazarlar tarafından hazırlanarak kendi adlarına kabul edilen ders kitapları ile incelenmek üzere başvurusu yapılmış olan kitapların işlemlerinde yayın evi şartları aranmaz.

Geçici Madde 4- (Ek: 17.3.2004/25405 RG) 2004-2005 Öğretim Yılına mahsus olmak üzere okutulma süresi devam eden, okutulma süresi uzatılan ve mart ayının on sekizinci günü mesai bitimine kadar Kurulca kabul edilen ilköğretim kurumlarında okutulacak ders kitaplarının, yazar/yazarların ve yayın evi adlarının yer aldığı ders kitapları listesi, mart ayının on dokuzunda fiyatsız olarak Tebliğler Dergisinde yayımlanır. Bu kitapların fiyatlarının belirlenmesi için ilgililer, mayıs ayının ikinci haftasının son iş gününe kadar Daire Başkanlığına başvuruda bulunurlar. Bu kitapların fiyatları ise haziran ayının ilk on günü içinde Tebliğler Dergisinde yayımlanır. Başkanlık, ilköğretim ders kitaplarının listesini, 18/03/2004 tarihi mesai bitimine kadar Daire Başkanlığına gönderir.

Geçici Madde 5- (Ek: 17.3.2004/25405 RG) Bu Yönetmeliğin yayımı tarihinden önce okutulma süresi uzatılmış olan ders kitabının/kitaplarının uzatılma sürelerine bakılmaksızın bu Yönetmelik hükümlerine göre işlem yapılır.

Geçici Madde 6- (Ek: 5.4.2005/25777 RG) Aynı Yönetmeliğin 22 nci maddesinin son fıkrası hükmü, 2005 yılına mahsus olmak üzere, "Kabul edilen ders kitaplarının adları, yazarı-yazarları ve varsa yayın evi listesi 24/5/2005 tarihinde; aynı liste ders kitabı fiyatları ile birlikte 2005 Ağustos ayı içinde Tebliğler Dergisinde yayımlanır." şeklinde uygulanır.

Geçici Madde 7- (Ek: 5.4.2005/25777 RG) Bu Yönetmelik ile değiştirilen 6 ncı maddenin (e) bendinin (1) nolu alt bendi 2005 yılına mahsus olmak üzere, Haziran, Temmuz ve Ağustos aylarında incelenmek üzere Başkanlığa teslim edilecek baskıya hazır nüshalar için başvuru, bu Yönetmeliğin yayımı tarihinden Ağustos ayının son iş gününe kadar kabul edilir. Millî Eğitim Bakanlığı Ders Kitapları ve Eğitim Araçları Yönetmeliğine göre 17/3/2004 tarihinden sonra başvurusu yapılan baskıya hazır nüshaların incelenmesi ve değerlendirilmesine, bu Yönetmeliğin yayımı tarihinden itibaren devam edilir.

Geçici Madde 8- (Ek:18.5.2006/26172 RG) Aynı Yönetmeliğin 6 ncı maddesinin birinci fıkrasının (e) bendinin (2) nolu alt bendi ile 22 nci maddesinin birinci fıkrasının (b) bendi hükümleri, 2006 yılına mahsus olmak üzere; "Mayıs ayının son iş gününe kadar Kurulca kabul edilen, okutulma süresi devam eden ve süresi uzatılacak olan ders kitaplarının; adları, yazar/yazarlarının ve yayın evi adlarının yer aldığı liste 7/6/2006 tarihinde Tebliğler Dergisinde yayımlanır. Bu kitapların fiyatları ise aynı liste ile birlikte Ağustos 2006 Tebliğler Dergisinde yayımlanır." şeklinde uygulanır.

Geçici Madde 9 – (Değişik: 28.11.2007/26714 RG) Yönetmeliğin;

- a) 6 ncı maddesinin birinci fıkrasının (e) bendinin; (2) numaralı alt bendinde yer alan "Aralık ayının 15 inci iş gününe kadar" ibaresi, "2008 yılı Şubat ayının 10 uncu iş günü bitimine kadar"; aynı bentte yer alan "Aralık ayının son iş gününe kadar" ibaresi, "2008 yılının Şubat ayının son iş günü mesai bitimine kadar",
- b) 22 nci maddesinin;
- 1) Birinci fıkrasının (a) bendinde yer alan "İçinde bulunan yılın Aralık ayından önce" ibaresi, "2008 yılının Şubat ayından önce" olarak; aynı bentte yer alan "Aralık ayının ilk haftasının son iş gününe kadar" ibaresi, "2008 yılının Şubat ayının ilk haftasının son iş günü mesai bitimine kadar",
- 2) Birinci fıkrasının (b) bendinde yer alan "Aralık ayının 15 inci iş gününe kadar" ibaresi, "2008 yılı Şubat ayının 10 uncu iş günü bitimine kadar"; aynı bentte yer alan "Aralık ayının son iş gününe kadar" ibaresi, "2008 yılı Şubat ayının son iş günü mesai bitimine kadar",
- 3) Aynı Yönetmeliğin son fıkrasında yer alan "Ocak ayının ilk on günü içinde" ibaresi, "2008 yılı Mart ayının ilk 10 günü içinde" olarak uygulanır."

Geçici Madde 10 – (Ek:1.9.2006/26276 RG) Bu Yönetmeliğin yayımından önce Başkanlığa başvurusu yapılan baskıya hazır nüshaların incelenmesi ve değerlendirilmesi, başvuru tarihindeki Yönetmelik hükümlerine göre sonuçlandırılır.

Yürürlük

Madde 34- Maliye Bakanlığı ile Sayıştay'ın görüşleri alınarak hazırlanan bu Yönetmelik yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

Yürütme

Madde 35- Bu Yönetmelik hükümlerini Millî Eğitim Bakanı yürütür.

Kitaplarda Aranacak Nitelikler

Madde 5 – Kitaplarda aranacak nitelikler şunlardır;

- a) Kitaplar, ders programlarına uygun olarak hazırlanır. Ders kitabı yazar veya yazarlarının, ders programı ve ders kitabı ile branş ilgisinin veya yakınlığının olması gerekir.

Ders kitaplarında, yazar veya yazarlardan başka grafiker, tasarımcı, resimleyen ile dil ve imlâ kuralları yönünden inceleyen gibi elemanların isimlerine de yer verilir. Ayrıca ders kitaplarında;

- 1) Konular, günlük hayatla bağlantılı olarak bilimsel, doğal, sosyal, estetik, ekonomik ve kültürel boyutları içinde ele alınır. Sınıf veya dönem

seviyelerine göre örgencilerin ihtiyaçlarını karşılayacak ve onlara günlük hayatlarında uygulama imkanları sağlayacak konular veya üniteler halinde islenir.

- 2) Her nite veya konu; problemleri belirtme, araştırma, inceleme ve gözlem yolu ile problemleri sıralama, gerekli deneyleri yapma, bu deneylerden sonuç çıkarma ve bu sonuçları kontrol ederek genelleme yapma seklinde sıralanan bilimsel düşünme metodunu kuvvetlendirecek şekilde islenir.
- 3) ğrencilerin gelişim basamakları dikkate alınarak seviyelerine uygun dil ve ifade kullanılır.

b) Kitaplarda, konular sistemli bir şekilde işlenir. Bunun için;

- 1) Dersin özelliğine göre bölümler veya ünitelerle konular arasında hacim bakımından, programında belirtildiği şekilde uygun bir denge kurulur. Kitapların forma sayısı, dersin özelliğine, sınıf veya dönem seviyesine göre ğretim programında belirtilir.
- 2) Konuların hazırlanması ve düzenlenmesinde öğrencilerin ilgi, yetenek ve ihtiyaçları göz önünde bulundurulur.
- 3) Programda belirlenen eğitim - ğretim ilkelerine uyulur.
- 4) Kazandırılacak esas davranış, bilgi ve beceriler, mümkün olduğu kadar sınıf veya dönem seviyesine göre kavram ve örneklerden hareket edilerek verilir. Temel bilgileri kazandırmak için açıklamalara gerek duyulursa, bu bilgilerin açıklanmasına yetecek kadar ayrıntılara yer verilir. Gereksiz bilgilerden kaçınılır.
- 5) Konuların islenmesinde, aynı sınıf veya dönemde okutulan diğer derslerle olan ilişkisi göz önünde bulundurulur. nceki sınıf veya dönemlerin konularıyla bilgi, kavram, ilke ve beceri bakımından bağlantı kurulur. Ayrıca, sonraki sınıf veya dönemlere hazırlayıcı açıklamalara yer verilir.
- 6) Konularla ilgili hazırlık çalışmalarının, öğrenciyi düşünmeye ve araştırmaya yöneltecek nitelikte olmasına dikkat edilir. Ayrıca gezi, gözlem, deney, araştırma ve dev/er arasında ilişki ve uygunluk sağlanır.
- 7) Metinlerde doğru, açık, anlaşılır bir dil ve anlatım kullanılır.

c) Kitaplardaki konular, öğretime yardımcı unsurlarla beslenerek daha anlaşılır hâle getirilir.

Bunun için;

- 1) Kitaplarda; öğrencileri çalışmaya, araştırmaya, gözlem ve deney yapmaya ve düşünmeye özendirici, yönlendirici hazırlık soruları, araştırma konuları, deneyler ve işlemler yer alır. Ayrıca, her bölüm veya ünite sonunda, dersin özelliğine göre değişik ölçme araçlarının kullanıldığı değerlendirme sorularına yer verilir.
 - 2) Kitaplarda; konulan açıklayıcı resim, fotoğraf, tablo, grafik, sema, plân, harita ve benzeri öğretime yardımcı unsurlar bulunur. Bunlar, metinlerin kolay kavranmasını sağlayacak biçimde, uygun yerlere konur ve gerekli açıklamalar yapılır. Ayrıca kitaplarda, öğrencileri millî, ahlâkî, insanî, manevî ve kültürel değerler bakımından besleyici; demokratik, lâik ve sosyal bir hukuk devleti olan Türkiye Cumhuriyeti'ne karşı görev ve sorumluluk/arını yerine getirmede yol gösterici ve bu değerlerle ilgili ders konularını sevdireci okuma parçalarına yer verilir.
 - 3) Aynen yazılması gereken yabancı kelimelerin yanlarında parantez içinde Türkçe okunuşları da gösterilir.
 - 4) Her kitabın, programlarda belirtilen hususlara ilâve olarak basında ve sonunda yer alması gerekenler, "Kitapların Hazırlanması ve incelenmesi ile ilgili Esas ve Usuller" içerisinde belirlenir ve Tebliğler Dergisinde yayımlanır.
- d) Kitaplar, estetik bakımdan yeterli ve göz sağlığına uygun olur. Bunun için;
- 1) Kitaplar, mümkün olduğu kadar kaliteli kâğıda basılır.
 - 2) Resim, fotoğraf, grafik, sema, plân, harita ve benzeri unsurların yerleştirilmesinde, görünümün yanı sıra, eğiticilik ve öğreticilik vasfına da önem verilir. Baskıların açık, net, estetik ve anlaşılır olması sağlanır.
 - 3) Kitaplar kullanılabilir ve korunabilir nitelikte hazırlanır. Dikkat: 11/c maddesi aşağıdaki gibi değiştirilmiştir;
- 100 üzerinden 75 – 89 puan alan eserler, yazar veya yayınevine, incelemeyi yapan komisyon üyelerinin kimliği saklı tutulmak kaydıyla, düzeltilmesi istenen hususlarla birlikte gönderilir. Bu eserlerden yeniden başvurusu yapılanlar, istenilen düzeltmeler kontrol edilerek puanlandırılır. 90 ve daha yukarı puan alanlar, tespit edilmiş hataların düzeltilmiş olması kaydıyla ilgili uzman veya şube müdürü tarafından Kurula sunulur. 89 ve daha aşağı puan alanlar, ikinci defa düzeltilmesi istenen hususlarla birlikte yazarı

veya yayınevine gönderilir. Tekrar başvurusunda da 90 ve daha yukarı puan alamadığı takdirde ilk başvurusu yapılan eserler gibi işlem görür.

* Kaynak : MEB, Ders Kitapları Yönetmeliği. Ankara: Tebliğler Dergisi, 2434. Sayı, MEB Eğitim Araçları İnceleme Yönetmeliği. Ankara : Resmi Gazete, 23742. Sayı.

EK-2**TÜRK STANDARTLARI – DERS KİTAPLARI (TS 10220/N SAN 1992- UDK (075).371.671)**

Türk standartlarına göre belirlenmiş tanımı ile ders kitabı; her tür ve derecedeki örgün ve yaygın eğitim kurumlarında kullanılacak olan, konulan müfredat programları doğrultusunda hazırlanmış, öğrenim amacı için kullanılan basılı yayındır.

1.2. Özellikler:**1.2.1. Görünüş**

Madde 2.2.1'e göre muayene edildiğinde;

- Ders kitaplarının sayfaları düzgün olmalı, leke, delik, kir, kırışık, yırtık, buruşukluk, katlanma ve diğer görünüş kusurları ile baskı hataları bulunmamalı, baskı arka yüze geçmiş olmamalıdır.
- Ders kitabının kenarları düzgün ve çapaksız kesilmiş olmalı, dikiş ve ciltleme kusurları bulunmamalıdır.

1.2.2. Renk

Madde 2.2. Te göre muayene edildiğinde, ders kitabı basımında kullanılan kağıt beyaz veya beyaz kağıt kullanmak şartıyla çok açık şekilde renklendirilmiş olmalıdır. Kapak kartonu ise beyaz veya aç/k renklerde olmak üzere renkli olabilir.

1.2.5. Ders Kitabının imali ile ilgili Özellikler

Madde 2.2.1'e göre muayene edildiğinde;

- İlkokul birinci devre kitaplarına basılan resimler renkli olmalıdır. Diğer ders kitaplarındaki resimler renkli veya siyah beyaz olabilir.
- Kitap kapağı kitap yapraklarını tamamı ile örtecek ve aynı boyutta olacak şekilde kesilmiş olmalıdır.
- Kitaplar, formalı olarak yapılmalı bir formada on altı sayfa bulunmalıdır.
- Formalar birbirine tek dikiş (zımba teli) veya iplik dikişle bağlanmalıdır.
- Bir forma halinde hazırlanan kitaplarda forma kapağa zımba teli ile tutturulmalıdır.
- Dört veya daha fazla formadan meydana gelen kitap/ara strt verilmelidir.

1.3. Boyut ve Toleranslar

1.3.1. Boyutlar

1.3.1.1. Ders Kitabının Soyutları

Madde 2.2.2'ye göre muayene edildiğinde, ders kitabının boyutları ISO 6716'daki A serisinin, büyük boy için A4, normal boy için A5 boyutuna uygun olmalıdır.

1.3.1.2. Yaz Büyüklükleri

Madde 2.2.2'ye göre muayene edildiğinde, ders kitabında metin kısımlarının başlıklar dışında kalan bölümlerinde kullanılan yazılarda;

- 6/7 yas için 24 punto -7/8 yas için 18 punto -8/9 yas için 12 punto -9/12 yas için 11 punto
- 12'den yukarı olanlar için 10 punto büyüklüğünde harf kullanılmalıdır.

Kitaplar göz, boyut ve açı muayenelerinden geçirilmektedir.

* **Kaynak:** TSE. (1992) Ders Kitapları Standartları. Ankara: Türk Standartları Enstitüsü Yayını.

EK-3**DERS KİTAPLARININ HAZIRLANMASI VE İNCELENMESİ İLE İLGİLİ ESAS VE USULLER****A. Ders Kitaplarının Hazırlanması**

1. Bakanlıkça veya özel kesimce hazırlanacak olan ders kitaplarının yazım aşamasında yazar ile birlikte eseri bilimsel, dil özellikleri, görsel düzen veya pedagojik yönden gözden geçirecek elemanlar bulunur.

a) Ön Kapak;

Ön kapak üzerinde aşağıda belirtilen bilgilere yer verilir.

- Kitabı adı
- Kullanılacağı okul türü, sınıf veya amblemi — Dersin özelliğine uygun kapak düzeni.

b) Kitabın Sırtı

Dört veya daha fazla formadan meydana gelen kitaplara sırt verilir. Kitabın sırtında aşağıda belirtilen bilgilere yer verilir.

- Kitabın adı (Kitabın ön kapağı üstte veya yatay durumda iken soldan sağa doğru okunabilecek şekilde düzenlenir.)
- Sınıf veya dönemi (Program sayısı),
- Varsa yayın evinin adı, kısaltılmış adı veya amblemi, Basıldığı yıl,

c) Arka Kapak

Arka kapak üzerinde aşağıda belirtilen bilgilere yer verilir.

- Fiyatı (Sağ alt kösede)
- ISBN (Sağ alt kösede fiyatın üzerinde yer alacak şekilde)
- Basım evi veya firmanın adı, varsa tescilli markası, adresi,
- Basıldığı yıl,
- Baskı adedi,
- Kitapların standart işaret ve numarası (TS 10220)

d) İç Kapak

İç kapak üzerinde aşağıda belirtilen bilgilere yer verilir,

(1) iç Kapak Ön yüzü

İç kapağın ön yüzünde aşağıda belirtilen bilgilere yer verilir,

- Kitabın adı
- Kullanılacağı okul türü, sınıf veya dönemi (Program sayısı),

- Yazarın, hazırlayanın veya çevirenin adı ve soyadı,
- Yayın evinin adı, adresi varsa amblemi
- Kitabın uygun bulunduğu dair kurul kararının tarih ve sayısı,

e) İç Kapak Arka Yüzü

_ç kapağın arka yüzünde aşağıda belirtilen bilgilere yer verilir.

- Genel yayın seri ve dizi numaralan,
- Telif hakkı, baskı kararı veya onayı, baskı sayısı,
- Baskı adedi,
- Yazar dışında katkısı bulunanların adı ve soyadı,

f) İkinci Yaprak ve Devamı

İkinci yaprak ve devamında aşağıda belirtilen bilgilere yer verilir. Kitapların ikinci yaprak ön yüzünde ihtiyaç duyulması halinde öğrenciye hitap eden bir ön söz bulundurulabilir. Arka yüzü bos bırakılabilir. Üçüncü yaprak ve devamında sırasıyla;

1. İlköğretim 1–3 üncü sınıflara ait kitaplarda;

- Yaprığın ön yüzünde Türk Bayrağı ve İstiklâl Marsı (_ki Kıt'a)
- Öğrenci andı (Yaprığın arka yüzüne)
- Atatürk Resmi (Atatürk resminin alt kısmına, "Mustafa Kemal Atatürk" yazısı),
- Ünite, konu, bölüm veya ders adı ile karşısına sayfa numaralan belirterek),

2. İlköğretim 4-8'inci sınıflar ile Çıraklık ve Ortaöğretim Kurumlarına ait kitaplarda;

- Yaprığın ön yüzünde Türk Bayrağı ve istiklal Marsı (On kıta),
- Atatürk'ün Gençliğe Hitabesi (Yaprığın arka yüzünde)
- Atatürk resmi (Atatürk resminin alt kısmına, "Mustafa Kemal Atatürk" yazısı.)
- Yukarıda belirtildiği şekilde "içindekiler"

g) Diğer Yapraklar

Diğer Yapraklar aşağıda belirtildiği şekilde düzenlenir.

- Sayfaların yazı alan dışında kalan alt, üst, sağ ve sol yanlarında en çok 20 mm. boşluk bırakılır.
- Kitaplarda konu ile ilgili resim, fotoğraf, grafik, sema, plan, harita ve benzeri unsurlara ait olduğu sayfalarda yer verilir. Bunların konuyu desteklemesine, ilgili ve merak uyandırmasına, eğitcilik ve öğreticilik özelliğinin olmasına özen gösterilir.
- Baskılarının açık, net, renkli, estetik yönden ve seviyeye uygun, konu ile bağlantılı ve anlaşılır olması gerekir.

- Yukarıda belirtilen niteliklere ek olarak, ders kitaplarının sınıflandırılma ve özellikleri, örnek alma, muayene ile piyasaya arzı hususlarında Türk Standarttan Enstitüsü'nün TS_0220 numaralı standardına uyulur. Dipnotlar sayfa altlarında verilir.

h) Ders Kitaplarının Son Bölümünde Yer Alan Yaprakların Düzeni

Kitapların son bölümünde yer alan yapraklarında;

- Ders özelliğine göre açıklanması gerekli kelime ve terimleri belirten alfabetik sözlük,
- Kronoloji (Sosyal Bilgiler- Tarih kitaplarında)
- Sınıf veya dönem seviyesine uygun öten ve yaralanılan eserleri gösterir kaynakça,
- Türkiye haritası, (Sosyal Bilgiler, Milli Tarih, Milli Coğrafya, T.C. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük, Tarih, Coğrafya kitaplarında)
- Türk Dünyası Haritası; Türkçe, Sosyal Silgiler, Milli Tarih, Milli Coğrafya, T.C. inkılap Tarihi ve Atatürkçülük, Türk Dili, Türk Edebiyatı Tarihi, Türk Lehçeleri, Tarih, Genel Türk Tarihi, Osmanlı Tarihi kitaplarının sonuna Türkiye Haritasından Sonra gelmek üzere bulunur.

B) Kitaplarda Metin Kısımlarının Başlıklar Dışında Kalan Harf ve Rakam Büyüklüklerinin Aşağıdaki Ölçülere Uygunluğu;

Metin kısımlarının başlıklar dışında kalan bölümlerinde (resim altı yazılan, dipnotları vb. kullanılan yazılarda;

İlköğretim 1. sınıflar için yazılan kitaplarda 20–24 punto,

İlköğretim 2. sınıflar için yazılan kitaplarda 18 punto,

İlköğretim 3. sınıflar için yazılan kitaplarda 14 punto,

İlköğretim 4. sınıflar için yazılan kitaplarda 12 punto,

İlköğretim 5. sınıflar için yazılan kitaplarda 11 punto,

- Daha üst öğrenim kademesi için yazılan kitaplarda 10 punto büyüklüğünde harfler kullanılır. Yaygın eğitim kurumları için yazılan kitaplarda punto büyüklükleri yukarıdaki ölçüler ile kursiyerlerin eğitim ve yas durumları dikkate alınarak belirlenir.

Metinlerin arasında paragraf boşluğu bulunmayan 100 mm'lik kısmında;

İlköğretim 1. sınıflar için yazılan kitaplarda 10,

İlköğretim 2. sınıflar için yazılan kitaplarda 14,

İlköğretim 3. sınıflar için yazılan kitaplarda 18,

İlköğretim 4. ve 5. sınıflar için yazılan kitaplarda 20,

- Daha üst öğrenim kademesi için yazdan kitaplarda 22, satır bulunur. Yaygın eğitim kurumları için yazdan kitaplardaki satır aralıkları yukarıdaki ölçüler ile Kursiyerlerin eğitim ve yas durumları dikkate alınarak belirlenir.

C) İnceleme ve Değerlendirme

Kitapların Bakanlığa teslim edilen nüshaları iki kademedede incelenir.

1. Ön inceleme

Ön inceleme komisyonu, baskıya hazır nüshaları, başvuru sırasına göre aşağıdaki hususlara uygunluğu yönünden değerlendirilir.

- Başvurunun Yönetmelik hükümlerine göre yapılıp yapılmadığı,
- İnceleme ücretinin tam olarak yatırılıp yatırılmadığı,
- Belirlenen ebatlara ve bu abatlardaki forma sayısı standardına uyulup uyulmadığı,
- Punto büyüklüklerinin sınıf seviyesine uygun olup olmadığı,
- Diğer nüshaların orijinal nüshaların aynı olup olmadığı,
- Baskıya hazır nüshalar tanımına uygun olup olmadığı,
- Kitabın başında ve sonunda yer alması gerekenlerin bulunup bulunmadığı,
- Kitabın ön ve arka kapakları ile sırtında, iç kapaklarında, ikinci yaprak devamında ve sonunda yer alması gerekenlerin olup olmadığı, Yabancı dil ders kitaplarının, öğretmen kılavuz kitabı ve öğrenci alıştırma kitabı birlikte incelenmeye verilip verilmediği, Yarışma usulü başvurularda gizliliğe uyulup uyulmadığı, Başvuru dilekçesinin ekinde bir sayfayı geçmeyecek yazar veya yazarların fotoğraflı, kısa özgeçmişinin bulunup bulunmadığı, gibi hususlar, müracaat sırasına göre değerlendirilir.

2. Esas inceleme

Ön incelemede uygun bulunan eserler, esas incelemeye alınır. Bu incelemede eserler;

- Konuların işlenişi,
- Dil özellikleri ve imla Kuralları,
- Görsel düzen,
- Hazırlık ve değerlendirme çalışmaları olmak üzere 4 ana kritere göre değerlendirilir. Bu kriterlere verilecek puanlar ile ilgili dersin özellikleri ve öğrenci seviyeleri dikkate alınarak belirtenin Konuların işlenişi Konuların işlenişinde aşağıdaki kriterler göz önünde bulundurulur.

- a) Konuların Türk Milli Eğitimin genel amaçları ve temel ilkeleri ile kitabın hitap ettiği öğrencinin öğrenim gördüğü kurumun amaçlarına uygun olup olmadığı,
- b) Konuların, ilgili öğretim programında öğrencilere kazandırılmak üzere belirlenen bilgi beceri, tutum, tavır, davranış ve iş alışkanlıklarının tamamını kapsayacak şekilde yapılıp yapılmadığı,
- c) Atatürk ilke ve inkılapları ile ilgili olmak üzere programlara ve kurulca alınan kararlara uygun olup olmadığı,
- d) Konuların ilgili dersin o sınıf veya dönem için belirlenen amaçlarına uygun olarak islenip işlenmediği,
- e) Kitaptaki bölümler, üniteler ve konular arasında hacim bakımından uygun bir denge kurulup kurulmadığı,
- f) Kişi veya kuruluşları yıpratıcı nitelikte olup olmadığı,
- g) Konuların, sosyal ekonomik ve kültürel bütünlük içerisinde; Öğrencinin günlük yaşantısında yararlanabileceği şekilde işlenmediği,
- h) Konuların işlenişinde; yakından uzağa, basitten karmaşığa, kolaydan zora, somuttan soyuta giden bir yöntem izlenip izlenmediği,
- i) Konuların işlenişinde öğrencilerin daha önce kazandığı bilgi, beceri, tutum ve tavır, davranışların dikkate alınıp alınmadığı, istenen konuların aynı sınıf veya dönemde okutulan diğer derslerle ilişkisinin göz Önünde bulundurulup bulundurulmadığı,
- j) Konuların, öğrenci seviyesine uygun olarak islenip işlenmediği,
- k) Gereksiz bilgi ve fazla ayrıntılara yer verilip verilmediği,
- l) Konuların; öğrenciyi daha çok öğrenmeye, araştırmaya, incelemeye, başka kaynaklara başvurmaya teşvik edecek şekilde işlenip işlenmediği,
- m) Konuların öğrencileri muhakeme etmeye, bağımsız ve yaratıcı düşünmeye kıyaslamaya, edinilen bilgilerden hareketle sonuçlar çıkartmaya yöneltecek şekilde islenip işlenmediği,
- n) Öğrencilerin kitaptan verimli şekilde yararlanmalarını sağlayacak unsurlara yer verilip verilmediği,

3. Dil özellikleri ve imla Kuralları

a) Metinlerde kullanılan dil ve anlatım, öğrencilerin gelişim basamakları ve kavrama düzeylerine uygun olur. Bunun için;

- İlköğretim için hazırlanan kitaplarda dolaylı anlatımdan kaçınılıp kaçınılmadığı,
- Cümle uzunluklarının belirlenen standarda uygun olup olmadığı (En uzun cümledeki kelime sayısı öğretimin; birinci sınıfında 6'yı, ikinci sınıfında 8'i üçünü sınıfında 10'u, dördüncü sınıfında 12'yi, besinci sınıfında 14'ü geçemez),
- Anlatımın sade olup olmadığı (Gereksiz kelimeler kullanılmadan yalın anlatım, yanlış anlaşılmaya meydan vermeyecek açıklıkta olur).
- Türkçenin, özellikten bozulmadan ve aşırılığa kaçırılmadan doğru olarak kullanılıp kullanılmadığı,
- Türkçe imla kurallarına uyulup uyulmadığı,
- Kelimelerin, nüanslara dikkat edilerek titizlikle seçilip seçilmediği,
- Metinlerde akıcılık, mantık dokusu ve fikir bütünlüğü sağlanıp sağlanmadığı,
- Kullanılan kelimelerin ve cümle yaparının öğrenci seviyesine uygun olup olmadığı, (Özellikle İlköğretimin ilk sınıflarında soyut kavramlardan kaçınılır),

b) Aynen yazılması gereken yabancı kelimelerin ve özel isimlerin orijinal sekiyle yazılıp yazılmadığı, bunların Türkçe okunuşlarının parantez içerisinde gösterilip gösterilmediği (Bilgisayar Ders kitapları hariç).

4. Görsel Düzen

Görsel düzen yönünden aşağıdaki kriterler göz önünde bulundurulur.

- a) Konuların Öğrenciler tarafından daha iyi Öğrenilebilmesi için açıklayıcı, tamamlayıcı ve eğitici nitelikteki öğretime yardımcı unsurlara (Harita, kroki, fotoğraf, sema, grafik, resim vb.) yeterince yer verilip verilmediği,
- b) Bayrağın, "Türk Bayrağı Kanunu" ve "Türk Bayrağı Tüzüğüne" uygun olup olmadığı,
- c) Öğretime yardımcı unsurların, öğrencinin gelişim basamaklarına ve konulara uygun olup olmadığı,
- d) Öğretime yardımcı unsurların, estetik yönden uygun, net ve temiz, baskılı olup olmadığı, istatistiksel verilerin en son bilgileri yansıtıp yansıtmadığı,

- e) Öğretime yardımcı unsurların, kitaba ilgi çekicilik katıp katmadığı, (Renklerde gerçekçilik, estetik sayfa düzenleme., iyi algılama için büyüklük, ilişkisiz ayrıntılardan kaçınma),
- f) Haritaların incelenmesinde esas “Atlas, Harita, Ver Küre ve Benzeri Eğitim Araçlarının incelenmesine Ait Esaslara” uyulup uyulmadığı,

5. Hazırlık ve Değerlendirme Çalışmaları

a) Ünite veya konu baslarında yer alan hazırlık çalışmalarında aşağıdaki kriterler göz önünde bulundurulur.

- Öğrencilerin yakın çevresi, ihtiyaçları ve günlük yaşantısı ile ilgili olup olmadığı,
- Öğrencide ünite veya konuyu öğrenmek için ilgi ve istek uyandırıp uyandırmadığı.
- Öğrencinin bilgi ve beceri birikimine uygun olup olmadığı,
- Öğrencileri seviyelerine uygun araştırma, inceleme, deney ve gözlem yapmaya teşvik edip etmediği,

b) Ünite veya konu sonlarındaki değerlendirme çalışmalarında; Alıştırma test araştırma– inceleme, muhakeme etme, deney ve gözlem yapma hususlarına yer verilip verilmediği,

- İlgili bölüm ve ünite ile ilgili sorunların, öğrencilere kazandırılması amaçlanan bilgi, beceri, tutum, tavır, davranış ve is alışkanlıklarının tamamını kapsayacak şekilde işlenip işlenmediği,

- Sorunların, öğrencinin kendi kendini değerlendirmesine imkân sağlayıp sağlamadığı,
- Soruların, öğrencileri henüz kazanamadıkları bilgi, beceri, tutum ve davranışları kazandırmaya teşvik edip etmediği,

– Araştırma, inceleme, deney ve gözlem konularının öğrencilerin farklı ilgi düzeyleri ve çevreleri dikkate alınarak belirlenip belirlenmediği,

6. Rapor Yazımı

Kitapların incelenmesi sonucunda değerlendirme formuna dayalı olarak bir rapor düzenlenir. Bu rapor, esas inceleme kriterleri dikkate alınarak 4 ana bölümden oluşur. (Konuların işlenişi, dil özellikleri, görsel düzen, hazırlık ve değerlendirme çalışmaları). Ana kriterler yukarıda verilen esaslara göre değerlendirilerek yazılır. Bu değerlendirme sonunda kitabın kullanılıp kullanılmayacağı hususunda, verilen puanlardan da bahsedilerek (rakamla ve yazıyla) kanaat belirlenir.

EK-4**DERS KİTAPLARI İLE EĞİTİM ARAÇLARININ İNCELENMESİ VE DEĞERLENDİRİLMESİNE İLİŞKİN YÖNERGE**

DİKKAT (!) Bu Yönerge, HAZİRAN 2007 tarihli ve 2597 sayılı Tebliğler Dergisi'nde yayımlanan " MEB Ders Kitapları ile Eğitim Araçlarının İncelenmesi ve Değerlendirilmesine İlişkin Yönerge"nin 32'nci maddesiyle yürürlükten kaldırılmıştır.

BİRİNCİ BÖLÜM

Amaç, Kapsam, Dayanak ve Tanımlar

Amaç

Madde 1- Bu Yönergenin amacı, Millî Eğitim Bakanlığına bağlı örgün ve yaygın eğitim kurumlarında kullanılacak ders kitabı, temel ders kitabı, öğrenci çalışma kitabı, öğretmen kılavuz kitabı, bilgi iş ve işlem yapraklarının nitelikleri, hazırlanması, incelenmesi ve değerlendirilmesi ile diğer eğitim araçlarının incelenmesi ve değerlendirilmesine ilişkin usul ve esasları düzenlemektir.

Kapsam

Madde 2- Bu Yönerge, Millî Eğitim Bakanlığına bağlı örgün ve yaygın eğitim kurumlarında kullanılacak ders kitabı, temel ders kitabı, öğrenci çalışma kitabı, öğretmen kılavuz kitabı, bilgi iş ve işlem yapraklarının nitelikleri, hazırlanması, incelenmesi ve değerlendirilmesi ile diğer eğitim araçlarının incelenmesi ve değerlendirilmesine ilişkin usul ve esasları kapsar.

Dayanak

Madde 3- Bu Yönerge, 29/5/1995 tarihli ve 22297 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Millî Eğitim Bakanlığı Ders Kitapları ve Eğitim Araçları Yönetmeliğine dayanılarak hazırlanmıştır.

Tanımlar

Madde 4- Bu Yönergede geçen;

- a) Bakanlık: Millî Eğitim Bakanlığını,
- b) Başkanlık: Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığını,
- c) Kurul: Talim ve Terbiye Kurulunu,
- d) Daire Başkanlığı: Yayınlar Dairesi Başkanlığını,
- e) Birim: Okul ve kurumlarda okutulan derslere ait öğretim programı, ders kitabı ve eğitim aracını hazırlayan ilgili birimlerini,

- f) Döner Sermaye: Daire Başkanlığına bağlı Devlet Kitapları Döner Sermayesi Müdürlüğünü,
- g) Yönetmelik: Millî Eğitim Bakanlığı Ders Kitapları ve Eğitim Araçları Yönetmeliğini,
- h) Başvuru sahibi: Özel veya tüzel kişileri,
- i) İnceleme Komisyonu: Birimlerde ders kitapları ve eğitim araçlarını incelemek üzere kurulan komisyonu,
- j) İhtisas Komisyonu: Belirli puan almış baskıya hazır nüsha ile raporlarını incelemek ve değerlendirmek üzere Başkanlık bünyesinde kurulan komisyonu,
- k) Komisyon Başkanı: Başkanlıkta ve birimde kurulan her komisyonun başkanını,
- l) Alan Uzmanı: Kitabıyla ilgili alanda bir yüksek öğretim kurumundan mezun olmuş veya bu alanda daha önce yayımlanmış ders kitabı olan kişiyi,
- m) İnceleme Ücreti: Ders kitapları ve eğitim araçlarının incelenmesi ve değerlendirilmesi için Yönetmelikte belirtilen miktarda Döner Sermaye hesabına başvuru sahibi tarafından yatırılan ücreti,
- n) İnceleme Ücreti: Döner Sermaye hesabından, ders kitabı ile diğer eğitim araçlarının incelenmesi ve inceleme raporlarının değerlendirilmesinde ön inceleme, inceleme ve ihtisas komisyonlarında görev alanlara çalışma saatleri dışında ödenen ücret tutarını

ifade eder.

İKİNCİ BÖLÜM

Ders Kitaplarının Nitelikleri ve Hazırlanması

Ders Kitaplarının Nitelikleri

Madde 5- Ders kitapları, Yönetmelikte belirtilenlerle birlikte aşağıdaki nitelikleri taşır:

Ders Kitapları;

- a) Öğrencileri; millî, ahlaki, insani, manevi ve kültürel değerler bakımından besleyen; demokratik, laik ve sosyal bir hukuk devleti olan Türkiye Cumhuriyeti'ne karşı görev ve sorumluluklarını yerine getirmede yol gösteren ve bu değerlerle ilgili ders konularını sevdiren okuma metinlerini içerir.

- b) Türk Millî Eğitiminin genel amaçları ve temel ilkeleri ile kitabın hitap ettiği eğitim kurumunun amaçlarına uygun olur.
- c) Atatürk İlke ve İnkılapları ile ilgili konulara, öğretim programlarına ve Kurulca alınan kararlara uygun olur.
- d) Demokrasi ve insan hakları ile kültürel ve evrensel değerleri kapsar.
- e) Bilginin nasıl üretileceğine ilişkin vurgu yapar.
- f) Bilişim teknolojisinin etkin ve verimli kullanımını teşvik eder.
- g) Öğretim programının kazandırmayı amaçladığı değer, tutum ve yeterlikleri kapsar. Türk toplumunun sosyal, ahlaki, kültürel ve tarihî değerlerini geliştirerek yaşatır.
- h) Ön yargı ve normatif önermelerden uzak olarak konuyla ilgili farklı bakış açıları içerir.
- i) Kişi, kurum ve kuruluşları yıpratıcı unsurları taşımaz.
- j) Her türlü etkinlikte öğretmenin rehberliğinde öğrenciyi merkeze alır.
- k) Konuların hazırlanması ve düzenlenmesinde öğrencilerin ilgi, yetenek ve ihtiyaçları göz önünde bulundurulur.

Ders Kitaplarının Hazırlanması

Madde 6- Bakanlık ve özel kesim tarafından hazırlanacak ders kitabı, temel ders kitabı, alan uzmanı/uzmanları, editör, dil uzmanı, görsel tasarımcı, ölçme-değerlendirme uzmanı, program geliştirme uzmanı, rehberlik veya gelişim uzmanlarından oluşan ekipçe;

- a) İçerik,
 - b) Dil, Anlatım ve Üslup,
 - c) Öğrenme ve Öğretme,
 - d) Teknik, Tasarım ve Düzenleme
- yönlerinden aşağıdaki hususlara göre hazırlanır:

a) İçerik

- 1) Dersin öğretim programını kapsayacak şekilde düzenlenir. Dersin kazanımlarının tümünün işe koşulup koşulmadığına dikkat edilir. Kazanımların ve yeterliklerin bire bir aynı ifadeyle kitapta yer alması beklenilmez. Kazanımlara dolaylı olarak yer verilmesi, tüm kitapların homojen bir yapıya bürünmemesi açısından önemlidir. Ancak Türkçe ders kitabının okuma

metinlerinden oluşması esas olduğundan, bu hususlar öğretmen kılavuz kitabında yer almaz.

- 2) Konular ve üniteler, sınıf seviyesine göre günlük hayatla bağlantılı ve uygulamalı olarak ele alınır.
- 3) Konular ve üniteler; problemleri belirtme, inceleme ve gözlem yolu ile gerekli deneyleri yapma, deneylerden sonuç çıkarma ve bu sonuçları kontrol ederek bilimsel düşünme yöntemini güçlendirecek şekilde işlenir.
- 4) Dersin özelliğine göre ünite, bölüm ve konular arasında hacim bakımından programında belirtildiği şekilde uygun bir denge kurulur.
- 5) Kazandırılacak bilgi, beceri, tavır ve tutumlar ile değerler sınıf seviyesine uygun kavram ve örneklerden hareket edilerek verilir.
- 6) Konuların işlenişinde, aynı sınıfta okutulan diğer derslerle olan ilişkisi göz önünde bulundurulur. Ayrıca bir önceki sınıfın konularıyla bilgi, kavram, ilke ve beceri bakımından bağlantısı kurulur ve bir üst sınıfla ilgili hazırlayıcı açıklamalara yer verilir.
- 7) Konular, öğretime yardımcı unsurlarla desteklenerek anlaşılır hâle getirilir.
- 8) Dersin özelliğine göre yeri geldiğinde deyimler, atasözleri, destanlar, türküler, resimler, fotoğraflar, minyatürler ve benzeri kaynaklar kültürümüzün gelişmesini ve devamlılığını sağlayacak şekilde işlenir.
- 9) Gereksiz bilgi ve ayrıntıya yer verilmez.
- 10) Konular öğrenciyi sorgulama, araştırma, inceleme ve başka kaynaklara yönlendirmeye teşvik edecek şekilde işlenir.
- 11) İstatistiki ve bilimsel bilgiler güncellenmiş olarak verilir.
- 12) Konuların işlenişinde, yakından uzağa, basitten karmaşığa, kolaydan zora ve somuttan soyuta giden bir yöntem izlenir.
- 13) Öğrencilerin, kitaptan verimli şekilde yararlanmalarını sağlayacak unsurlara yer verilir.
- 14) Metni açıklamak, pekiştirmek veya yorumlamak için kullanılan görsel unsurlar metinle uyumlu olacak biçimde verilir.

b) Dil, Anlatım ve Üslup

- 1) Yaşayan Türkçe doğru, güzel ve etkili kullanılır.
- 2) Türkçeleşmiş kelimeler, yaşayan Türkçenin bir parçası olarak değerlendirilir.

- 3) Öğrencilerin seviyelerine uygun yeni kelimeleri öğrenmelerine fırsat veren zengin ve akıcı Türkçenin kullanılmasına özen gösterilir.
- 4) Cümleler, öğrencinin zihnindeki bilgilerin yapılandırılmasına yönelik olarak kurulur.
- 5) Paragraf düzenleme kurallarına uyulur ve paragraflar arasındaki anlam ve mantık ilişkisine dikkat edilir.
- 6) Cümle uzunlukları, sınıf seviyesine uygun olarak düzenlenir.
- 7) Türkçenin kullanımında, baskıya hazır nüshanın teslim tarihindeki Türk Dil Kurumunun son yayımladığı Türkçe Sözlük ve Yazım Kılavuzu esas alınır. Baskıya hazır nüshanın inceleme sürecinde Yazım Kılavuzu'nda yapılan değişiklikler eserin değerlendirilmesinde dikkate alınmaz. Ancak değişikliklerin yansıtılması başvuru sahibinden istenir.
- 8) Konular işlenirken doğru, açık, anlaşılır bir dil ve anlatım kullanılır.
- 9) Kelimeler, nüanslara dikkat edilerek titizlikle seçilir.
- 10) Metinlerde akıcılık, mantık dokusu ve fikir bütünlüğü sağlanır.
- 11) İlköğretimin ilk üç sınıfında soyut kavramların kullanılmasından kaçınılır.

c) Öğrenme, Öğretme ve Ölçme-Değerlendirme

- 1) Konular, öğrencileri muhakemeye, bağımsız ve yaratıcı düşünmeye, kıyaslamaya ve edinilen bilgilerden hareketle sonuçlar çıkarmaya yöneltecek şekilde işlenir.
- 2) Konularla ilgili hazırlık çalışmalarının öğrenciyi düşünmeye ve araştırmaya yöneltecek nitelikte olmasına dikkat edilir.
- 3) Öğrencinin yeni bilgileri ezberlemesi değil, zihninde yapılandırması hedeflenir.
- 4) Öğrenme yöntemleri ve stratejileri dikkate alınır ve üst düzey (metakognitif) düşünme becerileri geliştirilir.
- 5) Konular, programın ilgili temel becerileri ile alt becerilerini kazandıracak şekilde düzenlenir ve öğrencinin etkin rol almasına imkân verecek biçimde işlenir.
- 6) Değerlendirmeye ilişkin unsurlar, ölçme-değerlendirme ilke ve teknikleri dikkate alınarak düzenlenir.

- 7) Her ünite veya bölümün sonunda öğrenciye konularla ilgili bilgi, beceri, değer, tutum ve yeterliklerin kazandırılıp kazandırılmadığını ölçmeye yarayan değerlendirme sorularına yer verilir.
- 8) Çoktan seçmeli, doğru-yanlış, boşluk doldurma, eşleştirme, yazılı yoklama ve benzeri sonuç değerlendirme teknikleri ile ürün dosyası (portfolyo) değerlendirme, performans değerlendirme, gözlem formu gibi süreç değerlendirme tekniklerine yer verilir.

d) Teknik, Tasarım ve Düzenleme

- 1) Sayfa tasarımlarında resim, fotoğraf, grafik, şema, plan, harita ve benzeri görsel unsurların yerleştirilmesinde görsel algının yanı sıra, bunların eğitcilik ve öğreticilik niteliğine de önem verilir.
- 2) Görsel unsur, öğrencilerin gelişim basamaklarına uygun; görsel algı yönünden ise renk uyumuna dikkat edilerek açık, temiz ve net bir baskıyla hazırlanır.
- 3) Her türlü yazı, resim, fotoğraf ve benzeri materyallerden telif hakları gözetilerek alıntı yapılabilir.
- 4) Konuların daha iyi öğrenilebilmesi için açıklayıcı, tamamlayıcı ve eğitici nitelikteki öğretime yardımcı (harita, kroki, fotoğraf, şema, grafik, resim vb.) görsel unsurlara yeterince yer verilir.
- 5) Kitaplarda yer alan başlıklar sistematik biçimde düzenlenir ve ikonografik bir sistem oluşturulur.
- 6) Kitaplarda yer alacak Türk bayrağı, "Türk Bayrağı Kanunu" ve "Türk Bayrağı Tüzüğü"ne uygun olarak verilir.
- 7) Kitap kapaklarında aşağıdaki hususlara yer verilir:

Ön kapakta; kitabın adı, okul türü, sınıfı, başvuru sahibinin adı, varsa pedagojik açıdan uygun bulunan amblemi ve dersin özelliğini yansıtan kapak düzeni,

İç kapağın ön yüzünde; kitabın adı, okul türü, sınıfı, yazarı /yazarların adı ve soyadı (varsa akademik unvanı), başvuru sahibinin adı veya adresi varsa pedagojik açıdan uygun bulunan amblemi,

İç kapağın arka yüzünde; yazar/yazarların dışındaki kitabı hazırlayanların adı ve soyadı, Arka kapakta sınıf seviyesi dikkate alınarak sağlık, beslenme, trafik ve çevre ile ilgili yazılı ve görsel tasarımlar yer alır.

İkinci yaprak ve devamında; ilköğretimin 1' inci, 2' nci ve 3' üncü sınıflarına ait kitaplarda, yaprağın ön yüzünde Türk bayrağı ile birlikte İstiklâl Marşı'nın ilk iki kıtası; yaprağın arka yüzünde Öğrenci Andı; üçüncü yaprağın ön yüzünde Atatürk'ün resmi ve resminin alt kısmında "Mustafa Kemal Atatürk" yazısı bulunur. İçindekiler (ilgili sınıf için ön görülen puntoda olup) en çok beş sayfayı geçmemelidir.

İlköğretimin 4' üncü, 5' inci, 6' ncı, 7' nci ve 8' inci sınıflar ile örgün ve yaygın eğitim kurumlarına ait kitaplarda; ikinci yaprağın ön yüzünde Türk bayrağı ile İstiklâl Marşı; yaprağın arka yüzünde Atatürk'ün Gençliğe Hitabesi, üçüncü yaprağın ön yüzünde, Atatürk resmi ve resminin alt kısmında "Mustafa Kemal Atatürk" yazısı bulunur. İçindekiler (ilgili sınıf için ön görülen puntoda olup) en çok beş sayfayı geçmemelidir.

Diğer yapraklarda metin kısımlarının başlıkları dışında kalan bölümlerinde (resim altı yazıları, dipnotlar ve benzeri kullanılan yazılar hariç) ilköğretim 1' inci sınıflar için (20), 2' nci sınıflar için (18), 3' üncü sınıflar için (14), 4' üncü sınıflar için (12), 5' inci sınıflar için (11), daha üst sınıflar için ise (10) puntodan daha küçük harfler kullanılmaz.

Yaygın eğitim kurumları için yazılan kitaplarda punto büyüklükleri, yukarıdaki ölçüler ile kursiyerlerin eğitim ve yaş durumları dikkate alınarak belirlenir.

Metinlerin aralarında paragraf boşluğu bulunmayan 100 mm' lik kısmında, ilköğretim 1' inci sınıflar için (10), 2' nci sınıflar için (14), 3' üncü sınıflar için (18), 4' üncü ve 5' inci sınıflar için (20), altıncı ve daha üst sınıflar için (22) den fazla satır bulunmaz.

Yaygın eğitim kurumları için yazılan kitaplardaki satır aralıkları, yukarıdaki ölçüler ile kursiyerlerin eğitim ve yaş durumları dikkate alınarak belirlenir.

Dipnotlar bölüm veya ünite sonlarında verilir.

İlköğretim Türkçe, Ortaöğretim Dil ve Anlatım ile Türk Edebiyatı derslerinde; eserin hazırlanmasında kullanılan orijinal metinler, başvuru esnasında baskıya hazır nüsha ile Daire Başkanlığına teslim edilir.

Ders kitaplarının son bölümünde yer alan yapraklarda sözlük, kronoloji (Sosyal Bilgiler- Tarih kitaplarında) ve kaynakça yer alır.

Türk Edebiyatı kitabında edebiyat terimleri sözlüğü bulunur. Ancak öğrencilere sözlük kullanma alışkanlığı kazandırmak ve farklı sözlüklere yönlendirmek için Türkçe, Dil ve Anlatım ile Türk Edebiyatı ders kitaplarında sözlük bölümüne yer verilmez.

Sosyal Bilgiler, Hayat Bilgisi, Dil ve Anlatım, Türk Edebiyatı, Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük ile Tarih ve Coğrafya kitaplarında Türkiye haritası,

Türkçe, Sosyal Bilgiler, Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük, Dil ve Anlatım, Türk Edebiyatı, Türk Lehçeleri, Tarih, Genel Türk Tarihi ve Osmanlı Tarihi kitaplarında Türk dünyası haritası

yer alır.

Yabancı dil ders kitapları; dinleme becerisini kazandırmaya yönelik kaset, CD, VCD gibi ek materyallerle birlikte takım hâlinde hazırlanır, incelenir ve değerlendirilir. Bu materyaller Yönergenin 27'nci maddesinde belirtilen esaslara göre incelenir.

Takım hâlinde hazırlanması gereken diğer ders kitapları, ilgili dersin öğretim programına ait Kurul Kararında belirtilir.

Öğrenci Çalışma Kitabının Hazırlanması

Madde 7- Öğrenci çalışma kitabında;

- a) Öğretim programlarında yer alan amaçlar doğrultusunda öğrencilere bilgi ve beceri kazandırılmasında yardımcı olacak, öğrenmeyi pekiştirecek unsurlara yer verilir.
- b) Öğrenmeyi kolaylaştırmak amacıyla öğrencinin ilgisini çeken çeşitli örnekler bulunur.
- c) Konularla ilgili öğrenmeyi destekleyici ve günlük hayatla ilgisini kurabileceği çalışmalara ağırlık verilir.
- d) Dersin özelliğine göre her konu işlendikten sonra o konuda amaçlanan bilgi, beceri, değer ve tutumların kazandırılıp kazandırılmadığını ölçen çalışmalara ve değerlendirmelere yer verilir.
- e) Konular, öğrencinin öğrenmesini kolaylaştıracak ve ilgisini çekecek görsell öğelerle (grafik, şekil, resim, fotoğraf, harita, karikatür gibi) desteklenir.
- f) Öğrencilerin yeteneklerini geliştirmede yardımcı olacak çeşitli örnek, alıştırma, işlenen konular ve ünitelerle ilgili internet adresleri ve okuma kaynaklarına yer verilir.
- g) Dersin özelliğine göre uygulama ve işlem sonucunun yazılacağı çizelgelere, bilgi ve veri tablolarına, şekil, grafik, kroki, şablon, harita, plan, resim, levha, fotoğraf ve benzeri öğretime yardımcı unsurlara; bazı ünite konularında kullanılmak üzere video kaseti, ses kaseti, slayt, CD, DVD, VCD, disket ve benzeri öğretimi destekleyici materyallere yer verilebilir.
- h) Dersin özelliğine göre soru-cevap, doğru-yanlış, çoktan seçmeli, eşleştirme, boşluk doldurma, bireysel ve grup çalışmaları, canlandırma, tablo

tamamlama, cümle tamamlama gibi yöntem, teknik ve etkinliklere de yer verilir.

Öğretmen Kılavuz Kitabının Hazırlanması

Madde 8- Öğretmen kılavuz kitabında;

- a) Konuların işlenişinde ulaşılmak istenen hedefler belirtilir.
- b) Öğretim programlarında yer alan amaç ve açıklamalar doğrultusunda öğrencilere bilgi, beceri, anlayış ve tutumların kazandırılmasında öğretmene yardımcı olacak ve öğretmeyi kolaylaştıracak açıklayıcı bilgiler yer alır.
- c) Öğretmeyi ve öğrenmeyi kolaylaştırmak amacıyla ilgi çekici değişik örnek ve uygulamalar yer alır.
- d) Bilgi, beceri, tavır ve tutumlar ile değerlerin öğrencilere kazandırılabilmesi için kullanılacak araç-gereçle birlikte öğretim yöntem ve tekniklerine yer verilir.

Buna göre;

- 1) Konu ile ilgili zaman analizine ve konunun işleniş planına,
 - 2) Öğretmenin konu ile ilgili yapacağı ön hazırlıklara,
 - 3) Konuya girerken daha önce işlenen konularla ilişkisini sağlayacak ve öğrencinin ilgisini çekecek hatırlatmalara, sorulara ve benzeri unsurlara,
 - 4) Ders kitabında yer alan ve açıklama gerektiren şekil, şema, çizelge ve benzeri öğretime yardımcı unsurlara yer verilir.
- e) Öğrencilerin gelişim farklılıkları dikkate alınarak seviye gruplarına göre hangi hususların vurgulanması gerektiği belirtilir.
- f) Konular işlenirken yeri geldikçe;
- 1) Diğer derslerle bağlantı kurulur.
 - 2) Konuların günlük hayatla ilgisini kurmak için örneklere yer verilir.
- g) Dersin özelliğine göre konu işlendikten sonra bu konuda amaçlanan bilgi, beceri , tavır ve tutumlar ile değerlerin kazandırılıp kazandırılmadığını anlamak için bunları değerlendiren yeterli sayıda örnek soru yer alır. Öğrencilerin cevaplandıramadığı soruların özelliğine göre ne yapılacağı konusunda öğretmene yol gösteren alternatif değerlendirme çalışmalarına yer verilir.
- h) Öğrencileri araştırmaya, bilgi ve teknoloji üretmeye yöneltecek ödev, proje ve benzeri çalışmalara yer verilir.

ı) Dersin özelliğine göre öğrencilerde, standartlara uygun, ucuz, kaliteli mal ve hizmet üretme, kullanma ve geliştirme bilinci ve alışkanlıkları kazandıracak çalışmalara yer verilir.

i) Konuların sonunda, verilen kavramlarla ilgili sözlük bulunur.

j) Öğretmene konu ile ilgili ayrıntılı bilgi elde edebileceği kaynaklara yer verilir.

k) Dersin özelliğine göre inceleme, gezi, gözlem, deney ve uygulamalarla ilgili yapılacak ön hazırlıklara, alınacak sağlık ve güvenlik tedbirlerine, izlenecek iş ve işlem basamaklarına, zaman ve malzeme tasarrufu bakımından uyarılara, her işlem basamağında öğrencilerle öğretmenin kuracağı iletişime, sonuca ulaşmak açısından önemli yönlendirici tedbirlere ve hangi unsurların özellikle irdeleneceğiyle ilgili bilgilere yer verilir.

l) Öğretmen kılavuz kitabının başında, sonunda veya ünite/ tema başlarında ait olduğu dersin ünitelendirilmiş yıllık plan taslağı; Türkçe dersi için kazanımların metinlere/temalara dağılım plan taslağı verilir.

Türkçe dersinin dinleme/ izleme öğrenme alanına yönelik kazanımları gerçekleştirmek üzere öğretmen kılavuz kitabında yer alan dinleme metinlerinin doğru, güzel ve etkili Türkçe ile seslendirildiği kaset, CD, VCD gibi materyaller öğretmen kılavuz kitabı ekinde verilir. Bu materyaller bu Yönergenin 27'nci maddesinde belirtilen esaslara göre incelenir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

Baskıya Hazır Nüshanın Başvurusu

Başvuru ve İstenecek Belgeler

Madde 9- Başvurularda, Daire Başkanlığına teslim edilmek üzere, her ders kitabı için aşağıdaki belgeler istenir:

a) Dilekçe

c) Biri renkli diğeri siyah beyaz olmak üzere iki adet baskıya hazır nüsha

d) Ders kitabını hazırlayan yazar /yazarların fotoğraflı öz geçmişleri ve diploma örnekleri

e) Editör, dil uzmanı, görsel tasarımcı, program geliştirme uzmanı, ölçme değerlendirme uzmanı, rehberlik ve gelişim uzmanlarının öz geçmişleri ve diploma örnekleri

- f) Eserin inceleme ücretinin, Döner Sermaye hesabına yatırıldığına dair banka dekontu.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

Baskıya Hazır Nüshanın Ön İncelemesi

Ön İnceleme

Madde 10- Daire Başkanlığı bünyesinde üç kişiden oluşturulacak Ön İnceleme Komisyonu, baskıya hazır nüshaları başvuru sırasına göre aşağıdaki hususlara uygunluğu yönünden inceler ve değerlendirir:

- a) Başvuruların, usul ve şekil yönünden Yönetmelik ve Yönerge hükümlerine göre yapılıp yapılmadığına,
- b) İnceleme ücretinin tam yatırılıp yatırılmadığına,
- c) Forma sayısına uygun olup olmadığına (7 sayfa ve altındaki sayfalar forma olarak hesaplanmaz, kapaklar formaya dâhil edilmez),
- d) Sınıf seviyesi için belirlenen punto büyüklüklerine uyup uymadığına,
- e) Baskıya hazır nüshaların ikisinin de aynı olup olmadığına,
- f) Kitabın başında ve sonunda yer alması gerekenlerin bulunup bulunmadığına,
- g) Baskıya hazır nüshanın; yazar/yazarlar, editör, dil uzmanı, görsel tasarımcı, ölçme-değerlendirme uzmanı, program geliştirme uzmanı ile rehberlik veya gelişim uzmanlarından oluşan ekip tarafından hazırlanıp hazırlanmadığına, ayrıca belirtilen uzmanların “Millî Eğitim Bakanlığına Bağlı Eğitim Kurumlarına Öğretmen Olarak Atanacakların Atamalarına Esas Olan Alanlar ile Mezun Oldukları Yüksek Öğretim Programları ve Aylık Karşılığı Okutacakları Derslere İlişkin Esaslar” çerçevesinde alanlarından olup olmadığına, şayet yazar alandan değilse o alanda yayımlanmış ders kitabı bulunup bulunmadığına,

h) Takım hâlinde hazırlanması gereken baskıya hazır nüshaların bu hususa uyup uymadığına ayrıca Türkçe ve yabancı dil derslerine ait kaset, CD veya VCD gibi ek materyallerin bulunup bulunmadığına bakılarak incelenir.

Bunlardan en az birine uyulmadığının tespiti hâlinde, baskıya hazır nüsha ilgisine iade edilir. Ön incelemede uygun bulunan eserlere ön inceleme raporu hazırlanır ve eser kodlandırılır. Esere ait tüm kapaklar, dilekçeler, diploma örnekleri, yazar/yazarların fotoğraflı öz geçmişleri, eseri hazırlayanların öz geçmişleri ve ön inceleme raporu bir

zarfa konulup mühürlenerek Daire Başkanlığında muhafaza edilir. Eser incelenmek üzere ilgili birime gönderilir. Mühürlü zarf, bu eserin inceleme sonucu, başvuru sahibine gönderileceği zaman Daire Başkanlığında ders kitabı olarak kabul edildiğinde ise Kurulda açılır. Düzeltme işlemlerinde de aynı yol izlenir.

İlgili birim, baskıya hazır nüshaları başvuru sırasına göre inceler.

Ön İnceleme Süreleri

Madde 11- Ön inceleme komisyonunca ilgili Yönetmelik çerçevesinde; ders kitabı, öğrenci çalışma kitabı ve öğretmen kılavuz kitabının her biri için yapılacak inceleme süresi en çok birer saat; CD-ROM ve disketlerden üç formaya kadar olanlara 10 dakika, üç formadan fazla olanlara 15 dakika, basılı olmayan ek materyalin her biri için 10 dakika olup, ön inceleme başvuru sırasına göre en geç 10 gün içerisinde yapılır. Gerekli görülmesi hâlinde bu süre uzatılabilir.

BEŞİNCİ BÖLÜM

Görevler, Çalışma Usul ve Esasları

Birimin Görevleri

Madde 12- Birimin görevleri :

- a) Ders kitapları ile diğer eğitim araç ve gerecinin incelenmesini sağlamak üzere inceleme komisyonları oluşturarak bu yolla kurulacak komisyonların verimli ve etkili çalışmasını sağlamak için gerekli tedbirleri almak
- b) Bakanlıkça satın alınması veya imal edilmesi öngörülen eğitim araç ve gereçlerini, eğitime katkıları bakımından ve ekonomik yönden incelemek ve ilgisine bildirmek
- c) İlgili komisyonlar aracılığıyla görev alanı kapsamındaki ders kitaplarını inceleme ve değerlendirme görevini yürütmek ve çalışma sonuçlarını Daire başkanlığına bildirmek
- d) Komisyon üyelerine ödenecek inceleme ücretleri ile ilgili iş ve işlemlerin yürütülmesini sağlamak
- e) Komisyon üyeleri ve birim personelinin hizmet ile ilgili etkinliklerinin artırılmasına yönelik hizmet içi eğitim kursları, seminer, toplantı ve benzeri faaliyetleri yerine getirmek, personele görevlerinin özelliklerine uygun teknik donanımlı çalışma ortamları hazırlamak

f) Ders kitapları ve eğitim araçlarının incelenmesinde bu Yönergede belirtilmeyen hususlarda; Millî Eğitim Bakanlığı Ders Kitapları ve Eğitim Araçları Yönetmeliği, bu Yönetmeliğe dayalı olarak çıkartılan mevzuat ile Makamdan alınacak “ONAY” çerçevesinde işlemler yürütülür.

İnceleme Usulleri

Madde 13- Birim, başvurusu yapılan her ders kitabı ve eğitim aracının incelenmesi için komisyon ya da komisyonlar oluşturur.

Komisyonlarda görev alacak başkan ve üyelerinin isim, unvan ve branşları görevlendirme emrinde yer alır ve görevlendirme emri ilgili komisyon başkanı ve üyelerine tebliğ edilir.

Ayrıca görevlendirme emrinde incelemenin toplam süresi ile mesai saatleri içinde mi yoksa dışında mı yapılacağı ve bunların süreleri ile benzeri hususlar belirtilir. İnceleme ücretleri Döner Sermaye tarafından ödenir.

İnceleme Komisyonlarının Oluşturulması

Madde 14- İlgili birimde dersin özelliği ve sınıf seviyesi dikkate alınarak öncelikle öğretmenlerden oluşan en az iki alan uzmanı, bir görsel tasarımcı ve bir dil uzmanı ile gerekli hâllerde ölçme-değerlendirme, program geliştirme, rehberlik, çocuk gelişimi ve/veya eğitim teknolojisi uzmanlarının da yer aldığı en az dört, en fazla dokuz uzmandan oluşan “inceleme komisyonu” kurulur. Komisyonda görev alacak alan uzmanlarının alanında en az beş yıl deneyimi bulunması gerekir.

İhtiyaç duyulması hâlinde komisyonlara diğer kamu kurum ve kuruluşları, üniversite ve özel kuruluşlardan da üye alınabilir.

Türkçe, Dil ve Anlatım, Türk Edebiyatı dersleri alanlarına giren incelemeler ile yabancı dil ders kitaplarında dil uzmanı görevlendirilmez, komisyonlar en az üç kişiden oluşabilir.

İhtisas Komisyonlarının Oluşturulması ve Çalışmaları

Madde 15- Başkanlığa bağlı Projeler ve İnceleme Dairesi bünyesinde ilgili alandan kurul uzmanı ve eğitim uzmanı ile gerekli hâllerde alan uzmanı, bir dil uzmanı, bir görsel tasarımcı ve akademisyenlerden oluşan ihtisas komisyonu oluşturulur. Komisyona ilgili Kurul üyesi rehberlik eder. İnceleme komisyonları tarafından 90 ve üzerinde puanla değerlendirilen baskıya hazır nüsha ve raporlarını inceler. Eserler, Projeler ve İnceleme Dairesi Başkanlığı tarafından inceleme raporları ve ihtisas

komisyonu raporları ile birlikte Kurula sunulur. Gerekli görülmesi hâlinde ihtisas komisyonu başkanı da Kurulda hazır bulunur.

İnceleme ve ihtisas komisyonları, baskıya hazır nüshalardan başvurusu takım hâlinde hazırlananları Yönetmeliğin 5 inci maddesinin (a) bendi ile Yönergenin 5,6,7 ve 8 inci maddeleri; sadece ders kitabı olarak hazırlananlar ise Yönetmeliğin 5 inci maddesinin (a) bendi ile Yönergenin 5 ve 6' ncı maddelerinde yer alan ölçütler doğrultusunda inceleyerek değerlendirir.

Komisyon Başkanlarının Görev ve Sorumlulukları

Madde 16- Komisyon başkanları Başkanlık ve ilgili birimler tarafından görevlendirilir.

İnceleme ve ihtisas komisyonu başkanlarının görevleri şunlardır:

- a) Başkanı bulundukları komisyonların düzenli ve verimli çalışmalarını sağlamak üzere gerekli tedbirleri almak.
- b) Hizmetin öngörülen süre içerisinde tamamlanmasını sağlamak.
- c) Komisyonun görevlerini sürdürmede ihtiyaç duyduğu araç-gereç, kaynak kitap vb. ile çalışma koşullarını yönetime bildirmek.
- d) İstenildiğinde komisyonunun çalışmaları hususunda bağlı bulunduğu makama bilgi vermek.

Komisyon Üyelerinin Görev ve Sorumlulukları

Madde 17- Komisyon üyeleri Başkanlık ve ilgili birimler tarafından görevlendirilir.

İnceleme ve ihtisas komisyonu üyelerinin görevleri şunlardır:

- a) Ders kitapları ve diğer eğitim araç ve gereçlerini ilgili öğretim programı ile belirlenen inceleme ölçütleri doğrultusunda öğrenci seviyesine uygun olarak hazırlanıp hazırlanmadığını inceleyerek değerlendirmek
- b) İncelemekle görevlendirildiği ders kitapları ve diğer eğitim araç- gerecini, Türk Millî Eğitiminin Genel Amaçları ve Temel İlkeleri doğrultusunda incelemek, değerlendirmek ve rapor hazırlamak
- c) Kitaplarda yer alan öğretim teknik ve yöntemleri ile ölçme ve değerlendirme yöntemlerini güncellik, öğrenci seviyesine uygunluk ve eğitim uygulamaları ile tutarlılık yönlerinden incelemek ve değerlendirmek.
- d) Gerektiğinde diğer ülkelere ait ders konularını, ünitelerini, bölümleri, ders kitaplarını ve öğretim programlarını incelemek
- e) İncelediği eserle ilgili komisyon dışına bilgi, belge vermemek.

İnceleme İçin Ödenecek Azami Ücret

Madde 18- Ders kitabı ve ek materyalin incelenmesi için yatırılan ücretten, ön inceleme, inceleme ve ihtisas komisyonu üyelerine yasal kesintiler yapıldıktan sonra kalan miktarın en çok yüzde 65'i ödenir.

İnceleme ve ihtisas komisyonu üyelerine ücret ödemesi, inceleme ve değerlendirme raporlarının ilgili makama teslim edilmesinden sonra puantaja dayalı olarak yapılır.

İnceleme ücretinin hesaplanmasında her yıl Bütçe Kanunu ile Döner Sermayeli Kuruluşlar için belirlenen bir saatlik fazla çalışma karşılığı ödenecek ücret tutarı esas alınır.

Baskıya Hazır Nüshaların İnceleme Süreleri

Madde 19- Baskıya hazır nüshaların incelemesinde görev alan inceleme komisyonu üyelerinin inceleme sürelerinin tespitinde forma sayısı esas alınır. Bir forma 16 sayfa olup incelenecek baskıya hazır nüshanın türüne göre esas alınacak inceleme süreleri aşağıda belirtilmiştir:

a) İlköğretim okullarına ait olanlardan;

- 1) 1, 2 ve 3 üncü sınıflara yönelik olanlarda, her forma için en çok 3,
- 2) 4 ve 5 inci sınıflara yönelik olanlarda, her forma için en çok 5,
- 3) 6, 7 ve 8 inci sınıflara yönelik olanlarda, her forma için en çok 6 saat,

b) Ortaöğretim ve yaygın eğitim kurumlarına ait olanlardan;

- 1) Sosyal içerikli kitaplarda her forma için en çok 6,
- 2) Fen ve matematik grubunda yer alan kitaplar, mesleki kitaplar ile yabancı dilde yazılmış kitaplarda her forma için en çok 7 saattir.

Süreye Uyulmaması

Madde 20- İncelemede görev verilen komisyon üyelerinden kabul edilebilir mazeretleri olmaksızın belirlenen süre içerisinde görevini yerine getirmeyenlere, ilgili mevzuat hükümleri doğrultusunda gerekli işlemler yapılır ve belirlenen süre dışında kalan çalışmaları için inceleme ücreti ödenmez.

Belirlenen inceleme sürelerinin kasıtlı olarak geçirilmesi ile bilimsel yetersizlik sebebiyle yanlış rapor düzenlenmesinden doğacak hukuki ve mali sorumluluk, incelemeyi yapan komisyon üyelerine aittir.

İnceletme Talebinden Vazgeçilmesi

Madde 21- İnceletme talebinden vazgeçilmesi hâlinde yapılacak işlemler;

- a) Ön inceleme yapılmadan inceletme talebinden vazgeçilmesi hâlinde, yatırılan inceleme ücreti başvuru sahibine iade edilir.

- b) Ön incelemenin yapılmasından sonra inceletme talebinden vazgeçilmesi hâlinde ya da ön incelemesi yapıldıktan sonra ilgili birime gönderilen ancak komisyonlarca incelenmeye alınmamış eserlerin incelettirilmesinden vazgeçilmesi hâlinde ön inceleme masrafları karşılığı olarak inceleme ücretinin yüzde 10'u kesilir, geri kalan miktar başvuru sahibine iade edilir.
- c) İlgili birime intikali sağlanan ve incelenmek üzere komisyonlara verilen ders kitapları ve her türlü eğitim aracının inceletilmesinden vazgeçilmesi talebi dikkate alınmaz.
- d) İnceleme komisyonlarınca öğretim programına uygun bulunmayarak başvuru sahibine iadesine karar verilen eserler için yatırılan inceleme ücreti iade edilmez.
- e) Ön incelemesi tamamlanmış ders kitabının öğretim programında, Kurulca kitabın yeniden yazımını gerektirecek oranda değişiklik yapılması hâlinde inceletme ücreti kesinti yapılmaksızın başvuru sahibine iade edilir.

ALTINCI BÖLÜM

Baskıya Hazır Nüshaların İncelenmesi ve Değerlendirilmesi

Madde 22- Baskıya hazır nüshalar için inceleme komisyonlarınca 100 tam puan üzerinden değerlendirme yapılarak rapor düzenlenir. Türkçe, Dil ve Anlatım ile Türk Edebiyatı alanlarında; “Dil, Anlatım ve Üslup” raporunu alan uzmanları hazırlar. Takım hâlinde başvurusu yapılan baskıya hazır nüshalar da birlikte incelenerek 100 tam puan üzerinden değerlendirilir.

İnceleme sonucunda;

- 1) 80' den aşağı puan alan eserler, reddedilmiş sayılır ve başvuru sahibine iade edilmek üzere Daire Başkanlığına gönderilir.
- 2) 80 ila 89.99 (dahil olmak üzere) arasında puan almış eserler;
 - a) İlgili birim düzeltilmek ve tekrar incelenmek üzere eseri raporlarıyla birlikte Daire Başkanlığına gönderir. Daire Başkanlığı inceleme raporlarını başvuru sahibine iletir. 30 gün içinde tekrar incelenmek üzere Daire Başkanlığına başvurusu yapılmayan eserler reddedilmiş sayılır.
 - b) Düzeltilerek başvurusu yapılan eserlerin ön incelemesi Daire Başkanlığında yapılarak ilgili birime gönderilir.

Eser ilgili birimde, inceleme sırasına ve komisyon tarafından tespit edilen hataların giderilip giderilmediği ve yeni hataların yapılıp yapılmadığına bakılarak yeniden incelenir ve değerlendirilir.

Düzeltilmek üzere başvuru sahibine gönderilen, tekrar başvurusu yapılan ve bu başvuru sonrasındaki değerlendirmede 90 ve daha yukarı puan alan eserler, inceleme komisyonu raporu ile birlikte Başkanlığa iletmek üzere Daire Başkanlığına gönderilir.

İhtisas komisyonu, inceleme komisyonu tarafından 90 ve üzerinde puanla değerlendirilen baskıya hazır nüsha ve raporlarını inceler ve rapor hazırlar.

Eser, Projeler ve İnceleme Dairesi Başkanlığı tarafından inceleme raporu ve ihtisas komisyonu raporu ile birlikte Kurula sunulur. Gerekli görülmesi hâlinde ihtisas komisyonu başkanı da Kurulda hazır bulunur. Kurula sunulan eserler, inceleme ve ihtisas komisyonu raporları ile birlikte değerlendirilir. Bir eser, Kurulda uygun bulunur veya bulunmaz.

Kurulca belirlenen tespitlerin yerine getirilmesi şartıyla kabul edilen eserler, ilgili başvuru sahibine iletmek üzere Daire Başkanlığına gönderilir ve en geç yedi gün içinde bu tespitlerin yerine getirilmesi istenir. Bu tespitler, ihtisas komisyonuna incelettirilerek rapora bağlanır. Tespitlerin belirtilen süre içinde yerine getirilmemesi durumunda eser reddedilmiş sayılır. Kurulca reddedilen eserler başvuru sahibine iletmek üzere Daire Başkanlığına gönderilir.

c) 90 puanın altında alan eserler ise reddedilmiş sayılır. Baskıya hazır nüsha başvuru sahibine iletmek üzere Daire Başkanlığına gönderilir.

3) İlk inceleme de eser, 90 ve daha yukarı bir puanla değerlendirilmiş ise İnceleme Komisyonunun raporu ile birlikte Başkanlığa iletmek üzere Daire Başkanlığına gönderilir.

İhtisas komisyonu İlk incelemede 90 ve daha yukarı puan alan eser ve raporlarını inceleyerek raporunu hazırlar. Eser, inceleme ve ihtisas komisyonu raporları ile birlikte Kurula sunulur. Eser Kurulda uygun bulunur veya bulunmaz. Uygun bulunmayan eserler reddedilmiş sayılır. Düzeltilmek üzere uygun bulunan eserler ise Kurulca tespit edilen hataların başvuru sahibi tarafından on gün içinde düzeltilmesi için Daire Başkanlığına gönderilir. Süresi içinde başvurusu yapılmayan bu eserler reddedilmiş sayılır. Süresi içinde başvuruları yapılan eserler inceleme sırasına bakılmaksızın incelemeye alınır. Kurul tarafından eser için bir defa düzeltme verilir.

Kurulca gerekli görülmesi durumunda eser, ayrı bir komisyonun incelemesi için ilgili birime teslim edilmek üzere Daire Başkanlığına gönderilir. Bu inceleme sonucunda eserin değerlendirilmesine ilişkin puanlama yeniden yapılır.

Ders kitaplarının incelenmesinden komisyon başkanı ve üyeleri sorumludur. İnceleme esas ve usullerine uymadığı, Kurulu veya Başkanlığı eksik veya yanlış bilgilendirdiği, objektif değerlendirme yapmadığı tespit edilen komisyon başkanının ve üyelerinin komisyondaki görevlerine son verilerek haklarında yasal işlem yapılır.

İhtisas komisyonunun baskıya hazır nüsha ve raporu değerlendirme süresi tek eserde en fazla yirmi yedi (27) saat, takım hâlinde alınan eserlerde kırk beş (45) saattir. Eserin ilgilisince düzeltilmesinde ve yeniden incelenmesinde ihtisas komisyonunca hazırlanan rapor esas alınır.

İlgili birimlerce 80 ve üzeri puan almış eserlerin Daire Başkanlığına gönderilmesi, ders kitaplarının görüşüleceği son Kurul toplantısından 10 gün önce durdurulur.

Kurulca Belirlenen Tespitlerin Yerine Getirilmesi Şartı

Madde 23- Kurulda görüşülen eserin bilimsel hata sayısının; eserin sayfa sayısının 1/16'sını geçmemesi hâlinde ve belirtilen tespitlerin yerine getirilmesi şartıyla eser, ders kitabı olarak kabul edilebilir.

Ders Kitaplarının Yayınlanması

Madde 24- Kurulca kabul edilen ders kitaplarının yayınlanması aşağıdaki şekilde yapılır:

- a) Kurulca kabul edilen ders kitabının Karara bağlanmış orijinal nüshasının baskısı yapılır. Kitapların baskısı açık, net, renkli, görsel algıyı kolaylaştırıcı, kullanılabilir ve korunabilir nitelikte olur.
- b) Beş formayı geçen kitaplara sırt verilir. Sırta kitabın adı ve sınıfı, kitabın ön kapağı üstte ve yatay durumda iken soldan sağa doğru okunabilecek şekilde yazılır.
- c) Arka kapakta;
 - 1) Fiyat, Barkod ve ISBN'ye (sağ alt köşede),
 - 2) Sınıf seviyesi dikkate alınarak sağlık, beslenme, trafik ve çevre ile ilgili yazılı ve görsel tasarımlara,
- d) İç kapakta;
 - 1) Basıldığı yıla ve yere,

2) Kitabın kabul edildiğine dair Kurul Kararının tarih ve sayısına (Bakanlık Yayınları), genel yayın seri ve dizi numaralarına, telif hakkı, baskı kararı veya onayına ve baskı sayısına yer verilir.

Ders Kitabı Yerine Kullanılacak Eğitim Araçları

Madde 25- Ders kitabı bulunmaması hâlinde, ilgili birimce ders kitabı yerine kullanılacak eğitim materyali hazırlanır. Bu materyal ders kitaplarını inceleme esas ve usullerine göre incelenir ve Kurulun onayına sunulur. Kurulca onaylanması halinde eğitim aracının süresi alanında ders kitabının Tebliğler Dergisi'nde yayımlanmasına kadar sürer. Bu süre beş yılı geçemez.

YEDİNCİ BÖLÜM

Eğitim Araçlarının Başvurusu, İncelenmesi ve Değerlendirilmesi

Başvuru ve İnceleme

Madde 26- Bakanlıkça satın alınacak eğitim araçları için başvuru, iki adet eğitim aracı ile birlikte satın alacak birime yapılır. Eğitim araçlarından yerel düzeyde hibe ve alımlarda Yönetmelikte belirtilen hükümler çerçevesinde, il millî eğitim müdürlüklerince kurulacak komisyonlarca ücretsiz olarak incelenir.

Resmî/ özel kurum, kuruluşlar ve kişilerce eğitim amaçlı etkinliklerde yararlanılmak üzere hazırlatılıp ücretsiz dağıtılması planlanan, proje kapsamında dağıtımı yapılacak olan veya Bakanlık makamınca eğitim-öğretim açısından incelenmesi istenen eğitim araçlarının incelenmesi de ilgili birimlerce ücretsiz yapılır.

İnceleme Esasları

Madde 27- Eğitim araçlarının incelenmesinde aşağıdaki esaslar göz önünde bulundurulur:

a) Şekil Bakımından

- 1) Kullanılan malzemenin kalitesi ile kâğıdın cinsi, renk ve baskısının göz sağlığı yönünden iyi seçilip seçilmediği,
- 2) Basılı eserlerde harf ve rakam büyüklüklerinin belirtilen ölçülere uygun olup olmadığı (İlköğretim birinci sınıf için (20), ikinci sınıf için (18), üçüncü sınıf için (14), dördüncü sınıf için (12), beşinci sınıf için (11), daha üst kademeler için ise (10) puntodan küçük harf ve rakam kullanılmamasına özen gösterilir. Resim altı, dipnot ve benzeri yerlerde kullanılan yazılarda istenilen punto kullanılabilir.)

- 3) Şekil, resim, tablo, fotoğraf, şema, plan, harita, grafik ve benzerlerinin metinleri destekleyici ve tamamlayıcı olup olmadığı ve uygun yerlerde bulunup bulunmadığı,
- 4) Eğitim aracının kullanılabilir, korunabilir ve ekonomik olup olmadığı

b) İçerik Bakımından

- 1) Anayasa ve yasalara ters düşüp düşmediği,
- 2) 1739 sayılı Millî Eğitim Temel Kanununda yer alan Türk Millî Eğitiminin Genel Amaçlarında belirtilen “Atatürk İnkılap ve İlkelerine ve Anayasada ifadesini bulan Atatürk Milliyetçiliğine bağlı; Türk milletinin millî, ahlaki, insani, manevi ve kültürel değerlerini benimseyen, koruyan ve geliştiren; ailesini, vatanını, milletini seven ve daima yüceltmeye çalışan; insan haklarına ve Anayasanın başlangıcındaki temel ilkelere dayanan demokratik, laik ve sosyal bir hukuk devleti olan Türkiye Cumhuriyeti'ne karşı görev ve sorumluluklarını bilen ve bunları davranış hâline getirmiş yurttaşlar olarak yetiştirmek” hükmüne ve Türk Millî Eğitiminin Temel İlkelerine uygun olup olmadığı,
- 3) Bilimsel hata bulunup bulunmadığı,
- 4) Türkçenin doğru, güzel ve etkili kullanılıp kullanılmadığı,
- 5) Kişi , kurum ve kuruluşları yıpratıcı nitelikte olup olmadığı,
- 6) Temel insan haklarına aykırılık taşıyıp taşımadığı; cinsiyet, ırk, din, dil, renk, siyasî düşünce, felsefî inanç, mezhep ve benzeri ayrımcılık içerip içermediği,
- 7) Bilimsel ilke ve yöntemlere uygun olarak hazırlanıp hazırlanmadığı,
- 8) Reklam niteliğinde öğelere yer verilip verilmediği,
- 9) Türkçe dışında hazırlanmış olanlarının, Bakanlar Kurulunca Türkiye'de eğitim-öğretime izin verilen yabancı dillerde hazırlanıp hazırlanmadığı,
- 10) Estetik, edebî, kültürel ve sosyal değerlere uygun olup olmadığı,
- 11) Görsel unsurlarının toplumun ortak değerleriyle bağdaşıp bağdaşmadığı,
- 12) Eğiticilik ve öğreticilik nitelikleri bakımından, hitap ettiği eğitim kurumlarının özel amaçları ile ders programlarını destekleyip desteklemediği ve istenen düzeye uygun olup olmadığı,
- 13) Eğitim aracının, öğrencilerin eğitim düzeyleri yanında yaş ve bilgi düzeylerine uygun olup olmadığı yönüyle incelenir ve değerlendirilir.

İnceleme

Madde 28 - Eğitim aracı, satın alacak birimde kurulacak en az üç alan uzmanı; gerekli hâllerde görsel tasarımcı ve dil uzmanı ile ölçme-değerlendirme, program geliştirme, rehberlik, çocuk gelişimi ve/veya eğitim teknolojisi uzmanlarının da yer aldığı en fazla yedi uzman/öğretmenden oluşan komisyonlarca 27'nci maddede belirtilen hükümlere göre incelenir. Yapılan inceleme sonucuna göre rapor hazırlanır. Hazırlanan raporun sonuç bölümünde;

- a) Eğitim aracı, eğitim-öğretim açısından uygundur.
- b) Eğitim aracı, eğitim-öğretim açısından uygun değildir.

hükümleri yer alır.

Uygun bulunmayanların bir adedi raporları ile birlikte ilgisine verilir, diğer evrakıyla birlikte ilgili birimde arşivlenir.

İlgili birim, gerekli görmesi durumunda eğitim aracını yeni bir komisyona inceletebilir. Eğitim aracı hakkında bu komisyonun vereceği karar geçerlidir.

Bakanlığın satın alacağı eğitim araçları için verilen uygunluk onayı sadece bu satın alma için; diğer uygunluk onayları ise iznin verildiği il bazında bir yıldır.

Eğitim Araçlarının İnceleme Süreleri

Madde 29- Eğitim araçlarının inceleme süresi;

- a) Basılı eğitim araçlarından ilköğretime yönelik olanlar için forma başına en fazla 2 saat, ortaöğretime yönelik olanlar için forma başına en fazla 3,
- b) CD-ROM ve disketlerden ilköğretime yönelik olanlar için forma başına (her kullanılan 2 MB en fazla bir forma kabul edilerek) en fazla 4,
- c) Tablo, slayt, resim ve fotoğraf gibi eğitim araçlarının her biri için 1,
- d) Yerküre için 5,
- e) Atlasların her bir haritası için 2,
- f) Haritaların her biri için 2,
- g) Basılı olmayan diğer eğitim araçlarının her biri için 2,
- h) Film, film seti ve çizgi filmin her 30 dakikası için 2,
- i) Video, kaset (bant) her 30 dakikası için 2,
- j) Ses kasetleri (bant) her 30 dakikası için 2,
- k) Bunların dışındaki her türlü eğitim araçları için tamamına 5 saat olarak uygulanır.

Yabancı dilde hazırlanan eğitim araçlarının inceleme sürelerine, yukarıda belirtilen sürelerin en çok iki katı kadar ilave yapılabilir.

Eğitim Araçlarını İnceletme Ücretleri

Madde 30- Baskıya hazır nüshayı inceleyen komisyon, bu nüshalarla birlikte bu Yönergenin 27'inci maddesinde belirtilen esaslara göre ek materyali de inceler. Bu materyal için ayrı bir rapor düzenlenir. Baskıya hazır nüsha, 80'in altında puan almış ise ek materyal incelenmez. 80 ve üstünde puan almış ise materyal de incelenir ve “ Uygun bulundu.” veya “Uygun bulunmadı.” hükümlerinden biri ile değerlendirilir. İnceleme sonucu ne olursa olsun bu materyalin ders kitabı takımının değerlendirilmesinde herhangi bir etkisi olmaz.

Ek materyallerin inceletme ücreti;

- a) Basılı eğitim aracının her bir forması için 800,
- c) Tablo, slayt, resim ve fotoğraf gibi eğitim araçlarının her biri için 80,
- d) Yerküre ve haritaların her biri için 1200,
- e) Atlasların her haritası için 600,
- f) Disketlerin her biri (Her diskette en fazla iki parça modül “ünite” bulunmalı ve bunlar sıkıştırılmış olmamalıdır.) ile CD ve CD-ROM için 1000,
- g) Film, film şeridi ve çizgi filmin her 30 dakikası için 700,
- h) Video kasetlerin (bant) her 30 dakikası için 800,
- i) Ses kasetlerinin (bant) her 30 dakikası için 400,
- 1) 1) Basılı olmayan diğer eğitim araçlarının her biri için 600 gösterge rakamının, o yıl için bütçe kanunu ile tespit edilen (ücretin yatırıldığı tarihteki) memur aylık kat sayısı ile çarpılması suretiyle hesaplanır.

İnceletme ücretinin tamamı Döner Sermaye hesabına makbuz karşılığı yatırılır.

Süreler

Madde 31- Yönetmelik ve Yönergede geçen süreler resmî yazının başvuru sahibine tebliğini izleyen günden başlar.

SEKİZİNCİ BÖLÜM

Yürürlük-Yürütme, Son Hükümler

Yürürlükten Kaldırılan Mevzuat

Madde 32- Nisan 2004 tarih ve 2559 sayılı Tebliğler Dergisi'nde yayımlanan “ Ders Kitaplarında Aranacak Nitelikler ile Yayınevlerinde Aranacak Şartlar, Ders Kitaplarının Hazırlanması, İncelenmesi, Değerlendirilmesi ve Eğitim Araçlarının Seçimine İlişkin Yönerge” yürürlükten kaldırılmıştır.

Yürürlük

Madde 33- Bu Yönerge, onay tarihinden itibaren yürürlüğe girer.

Yürütme

Madde 34- Bu Yönergeyi Millî Eğitim Bakanı yürütür.

EK-5 İLKÖĞRETİM 1. KADEME TÜRKÇE DERS KİTAPLARINI DERS KİTABI ÖZELLİKLERİNE UYGUNLUK ACISINDAN DEĞERLENDİRME ÖLÇEĞİ

İLKÖĞRETİM TÜRKÇE DERSİ KİTAPLARINI (1-5.SINIF) İNCELEME ve DEĞERLENDİRME ÖLÇÜTLERİ

Kısaltmalar:		(*) → DK, ÇK ve ÖK DK:Baskıya hazır ders kitabı ÖK: Baskıya hazır öğretmen kılavuz kitabı ÇK: Baskıya hazır öğrenci çalışma kitabı		PUAN
İÇERİK	İçindekiler (1)	A	İçindekiler bölümü yer almalı. (Nüshada bu bölüm yer almadığında 40 hata sayısı verilmeli.) (*)	10
		B	- İçindekiler bölümü içerikteki bilgilere kolay ulaşılabilir biçimde düzenlenmiş olmalı. (*) - İçindekiler bölümünde belirtilen sayfa numaraları ile içerik sayfa numaraları doğru verilmiş olmalı. (*) - İçindekiler bölümünde belirtilen başlık ve alt başlıklar ile içerikte verilen başlıklar arasında birlik sağlanmalı. (*)	0,25
	Kitaptan verimli şekilde yararlanmayı sağlayacak unsurlar (2)	A	Kitaptan verimli bir şekilde yararlanmayı sağlayacak unsurlara yer verilmeli. (Nüshada bu bölüm yer almadığında 40 hata sayısı verilmeli.) (ÖK, ÇK)	10
		B	Kitaptan verimli bir şekilde yararlanmayı sağlayacak kullanımı kolaylaştırıcı organizasyon şeması (kitap sayfası örnek alınarak üzerindeki unsurların açıklaması), kitap genelinde yer alan ve kitabın kullanımına rehberlik eden açıklamalarla desteklenmiş semboller, logolar vb. düzenlemelere yer verilmeli. (ÖK, ÇK) Uyarı: Öğretmen Kılavuz Kitabında yıllık plan taslağı verilmeli. Taslakta yıllık planda bulunması gereken süre, araç gereç, yöntem vb. bulunmalı. (ÖK)	0,25

	Tema ve Metinler (3)	DERS KİTABI Açıklama: 1. sınıf kitaplarında dördü zorunlu dördü seçmeli olmak üzere sekiz tema yer almalı. Bunlardan dördü Okuma Yazma Öğreniyorum ders kitabında, dördü de Türkçe 1. sınıf ders kitabında verilmeli. Okuma Yazma Öğreniyorum Kitabı İçin - Okuma Yazma Öğreniyorum ders kitabında dinleme ile ilgili etkinlikler yer almalı. - Etkinlikler öğretim programı kazanım ve becerilerini desteklemeli, tema ve metinlerle uyumlu olmalı. Türkçe 1. Sınıf Kitabı İçin - Her temada bir öyküleyici, bir bilgilendirici metin, bir şiir, bir de bu türlerin herhangi birinden olmak üzere dört metin bulunmalı. - Metinler temayı desteklemeli. - Temalar farklı konulardaki metinlerle ele alınmalı. - Metinler öğretim programının kazanımlarını desteklemeli. - Metinler öğrencilerde olumlu tutum geliştirmeye yönelik mesajlar içermeli. - Etkinlik ve sorular öğretim programı kazanım ve becerilerini desteklemeli, metin ve temayla uyumlu olmalı. Uyarı: Bir yayınevi, bir metni yalnızca bir ders kitabı için kullanabilir. Uyarı: Aynı yazardan en fazla üç metin seçilebilir. Aynı şekilde aynı kaynakçadan (antolojiler, belirli günler ve haftalarla ilgili kitaplar vb.) üçten fazla metin alınmamalı. Tema ve Metinler 2-5. Sınıflar İçin - Taslak kitapta dördü zorunlu, dördü seçmeli olmak üzere sekiz tema bulunmalı. - Her temada bir öyküleyici, bir bilgilendirici metin, bir şiir, bir de bu türlerin herhangi birinden olmak üzere dört metin bulunmalı. - Temada dinleme metni dahil olmak üzere aynı türden ikiden fazla metin yer almamalı ve metin türlerinin kitap geneline dağılımında denge sağlanmalı. - Metinler temayı desteklemeli. - Temalar farklı konulardaki metinlerle ele alınmalı. - Metinler öğretim programının kazanımlarını desteklemeli. - Metinler öğrencilerde olumlu tutum geliştirmeye yönelik mesajlar içermeli.	3
--	-------------------------	--	---

	- Metinlerde farklı anlatım teknikleri ve düşünceyi geliştirme yolları kullanılmış olmalı. Uyarı: Bir yayınevi, bir metni yalnızca bir ders kitabı için kullanabilir. Uyarı: Aynı yazardan en fazla üç metin seçilebilir. Aynı şekilde aynı kaynaktan (antolojiler, belirli günler ve haftalarla ilgili kitaplar vb.) üçten fazla metin alınmamalı ÖĞRETMEN KILAVUZ KİTABI Okuma Yazma Öğreniyorum Kitabı için - Okuma Yazma Öğreniyorum öğretmen kılavuz kitabında dört temaya uygun dörder tane dinleme metni yer almalı. - Metinler temayı desteklemeli. - Temalar farklı konulardaki metinlerle ele alınmalı. - Metinler öğretim programının kazanımlarını desteklemeli. - Metinler öğrencilerde olumlu tutum geliştirmeye yönelik mesajlar içermeli. - Kazanımlara eksiksiz yer verilmeli. - Öğretim programı kazanımlarının tema ve metinlere dağılımı kitap, tema ya da metin başında olmak üzere tablo, liste vb. biçiminde düzenlenmeli. Türkçe 1. Sınıf İçin - Her temada bir dinleme metni yer almalı. - Kazanımlara eksiksiz yer verilmeli. Öğretim programı kazanımlarının tema ve metinlere dağılımı kitap, tema ya da metin başında olmak üzere tablo, liste vb. biçiminde düzenlenmeli. Tema ve Metinler/Kazanımlar - Her temada bir dinleme metni yer almalı. - Kazanımlara eksiksiz yer verilmeli. - Öğretim programı kazanımlarının tema ve metinlere dağılımı ya kitap ya tema ya da metin başında olmak üzere tablo, liste vb. biçiminde düzenlenmeli. - Kazanımlar sınıf düzeyine uygun olmalı. - Metinlerin türü belirtilmeli. ÖĞRENCİ ÇALIŞMA KİTABI	
--	---	--

		Tema ve Metinler/Kazanımlar Öğretim programı kazanım ve becerilerini destekleyen, tema ve metinlere uyumlu, etkinlik ve sorulara yer verilmeli.	
	Bilimsel Hata (4)	Her türlü kavram, tanım, açıklama, eğitim ve öğretimde kullanılan yöntem ve tekniklerle ilgili bilgiler, istatistikî veriler, tarihler vb. unsurlar hakkında bilgi yanlışlığı bulunmamalı. (*)	3
	Sınıf Düzeyine Uygunluk (5)	- Program kitabında verilen sınıf düzeyi ile ilgili açıklama ve sınırlılıklara uyulmalı. (*) - Programın açıklama ve sınırlılıklarına uyulmalı. (*) - Metinler içerik bakımından öğrencinin günlük yaşantısı, bilgi, beceri, anlayış ve tutumları dikkate alınarak sınıf düzeyine uygun seçilmeli. (DK) Okuma Yazma Öğreniyorum ders kitabında oluşturulan kelime, cümle ve metinler 1. sınıf düzeyine uygun olmalı. (İlk okuma-Yazma Uygulamaları) - Açıklama, anlatım ve etkinliklerde, ölçme ve değerlendirmede öğrencinin duyuşsal, sosyal ve zihinsel gelişimi gözetilmiş olmalı. (ÖK, ÇK) - Konular; işleniş, etkinlikler , çalışmalar ve değerlendirme formları öğrencinin günlük yaşantısı, bilgi, beceri, anlayış ve tutumları dikkate alınarak sınıf düzeyini gözetken kavram ve örneklerle verilmeli. (ÖK, ÇK) - Kitap genelinde konuların işlenişinde yer alan örnekler, açıklamalar ve yönlendirmelerde gereksiz bilgi, ayrıntı ve tekrara yer verilmemeli. (ÖK, ÇK)	1
	Kitaplar	Metin içerisinde duraklamaları gösteren numaralar (1, 2 vb.) bulunmamalı. (DK)	0,5

	Arasında İlişkilendirme (6)	- Öğretmen Kılavuz kitabı ile ders ve çalışma kitapları arasında kazanımların gerçekleşmesini sağlayacak gerekli yönlendirme ve bağlantılar yapılmış olmalı. - Tema ve metin işlenişlerinin sıralanışı bakımından kitaplar arasında paralellik kurulmuş olmalı. - Ders ve çalışma kitaplarındaki tüm sayfalar öğretmen kılavuz kitabında yer almalı. - Kazanım tablosunda verilen kazanımlar işlenişte eksiksiz olarak yer almalı (bk. Açıklamalar 1).	
İÇERİK	Hacim ve Süre (7)	Hacim bakımından programdaki dağılıma uygunluk (-+ %10 tolerans) Temalara ayrılan sayfa sayısı, öğretim programında belirtilen oranlara uygun olmalı. (DK) Temalara ayrılan ders sürelerinin programda önerilen oranlara uygunluğu (-+ %10 tolerans) Tema ve metinler için ayrılan süre, programda önerilen süre/ders saatine uygun planlanmış olmalı. (ÖK) Etkinlik, soru vb.ne ayrılan ders sürelerinin programda önerilen oranlara uygunluğu (-+ %10 tolerans) - Etkinlikler belirtilen süreye uygun olmalı. Süreyi aşan etkinlikler varsa bunların öneri olarak ayrıca yer aldığı belirtilmeli (ÖK) - Etkinlik ve sorular temalara ayrılan sürelerle uyumlu olmalı. (ÇK) - Etkinliğin gerçekleştirilebilmesi için verilen uygulama alanları yeterli olmalı. (ÇK)	0,25
	İlişkilendirmeler (8)	İlişkilendirmeler (ÖK) Programın öngördüğü ilişkilendirmelerin yapılması - Ders içi-dışı ilişkilendirme işlenişin içinde dolaylı olarak ya da doğrudan yer almalı. - Ara disiplinler arası ilişkilendirmeler yapılmalı. - Atatürkçülükle ilgili ilişkilendirmeler yapılmalı. Ders içi – dışı, ara disiplin ilişkilendirmeleri ve Atatürkçülük’le ilgili ilişkilendirmeler yapılırken tema – ünite adı, kazanım ve etkinlik açıkça ifade edilmeli.	0,5
	Güncellik	Metinlerin türü ve metnin içinde yer aldığı tema dikkate alınarak içerikte bulunan bilgi, veri vb. unsurlar güncel olmalı. (DK) İçerikle ilgili her türlü bilgi güncel olmalı. (ÖK) Çalışmalarla ilgili her türlü bilgi güncel olmalı. (ÇK)	0,25

Sözlük (10)	Sözlük bölümü yer almalı. (ÖK) (Nüshada bu bölüm yer almadığında 40 hata sayısı verilmeli.) Sözlük içerikte açıklaması verilmemiş yeni terim ve sözcüklerden oluşmalı. Bu sözcükler öğretmene yönelik olarak düzenlenmeli. (ÖK) Sözlük hazırlama tekniklerine uyulmalı. (ÖK) Sözlük bölümü yer almamalı. (Nüshada bu bölüm yer aldığında 40 hata sayısı verilmeli.) (DK,ÇK)	0,25
Kaynakça (11)	Kaynakça bölümü yer almalı.. (Nüshada bu bölüm yer almadığında 40 hata sayısı verilmeli.) (DK,ÖK) - Kitabın yazımında yararlanılan kaynakları içeren kaynakça bölümü yer almalı ve bu bölüm kurallara uygun düzenlenmiş, kendi içinde birlik sağlamış olmalı. (DK,ÖK) - Metinlerin kaynakçaları açık ve tam verilmeli. (DK,ÖK) - Kitapta yer verilen internet adresleri resmî sitelere ait olmalı. (DK,ÖK) - Dinleme metinlerinin kaynakçaları açık ve tam verilmeli. (ÖK)	0,25
Reklam Unsurları (12)	Reklam unsuru yer almamalı. (*)	0,25

ÖĞRENME-ÖĞRETME ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME	(13)	DERS KİTABI İlk okuma-Yazma Uygulamaları Okuma Yazma Öğreniyorum Kitabı; - Çalışmalar ses temelli cümle yönteminin aşamalarına ve bitişik eğik yazı kurallarına uygun olmalı. - Ses temelli cümle yöntemine göre her sesin öğretiminde yöntem hataları bulunmamalı (bu hatalar aşama bazlı yazılmalı). Öğrencilerin tamamlaması istenen etkinliklerdeki (boşluk doldurma, cümleyi tamamlama vb.) ifadeler bitişik eğik yazı ile verilmeli. ÖĞRETMEN KİTABI Yapılandırıcı Yaklaşım - Kitapta programın yapılandırmacı felsefesi, öğrenme ve öğretme anlayışına, ölçme-değerlendirme yaklaşımına dair açıklayıcı bilgiler ve ölçme ve değerlendirmeye yönelik formlar yer almalı. Ancak bunların özgün olması ön koşul olmalıdır. - Metin işlenişi, Türkçe (1–5) Öğretim Programı’nda verilen öğrenme ve öğretme süreçlerine uygun olmalı. - Öğrenciyi hem fiziksel hem de zihinsel olarak aktif kılan öğrenci merkezli öğretim stratejilerine ağırlık verilmiş olmalı. - Yeterli hazırlık, güdüleme ve dikkat çekme çalışması yapıldıktan sonra tanım verilmesinde sakınca yoktur. Not: Yazar öğrenme aşamalarını yapılandırmacı yaklaşım ilkelerine uygun farklı biçimlerde de düzenlemiş olabilir. - Açık ve yeterli talimatlar vermeye dikkat edilmeli. - Kazanımlara göre etkinlikler bireysel, grup ya da gruplar arası çalışmalara yönlendirecek nitelikte düzenlenmeli - İşleniş aşamalarında şablon ifadelere yer verilmemeli (Kuralları Uygulama, Amaç Belirleme, Tür, Yöntem ve Teknik Belirleme aşamaları hariç.). İlk okuma-Yazma Uygulamaları Okuma Yazma Öğreniyorum Kitabında; - Yönergeler ve etkinlikler ses grupları sırasına ve ses temelli cümle yöntemi aşamalarına uygun olmalı. Yazma öğretimiyle ilgili yönerge ve etkinlikler harflerin bitişik eğik yazı kurallarına uygun olmalı.	3
--	------	---	---

		ÇALIŞMA KİTABI Yapılandırıcı Yaklaşım - Çalışmalar, program kazanımları ile ilişkili olmalı. - Çalışmalar, günlük yaşamla bağlantılı olmalı. - Çalışmaların sonuçları, öğrencilere öğrendiklerini kavrama ve yaşantısına uygulayabilme olanağı sağlamalı - Bilgi teknolojilerini kullanmaya yönelten çalışmalar verilmeli / verilebilir. - Çalışmalar etkinliğin özelliğine göre bireysel, grup ya da gruplar arası olacak biçimde planlanmalı. - Öğrencilerin tamamlaması istenilen etkinliklerdeki (boşluk doldurma, cümleyi tamamlama vb.) ifadeler bitişik eğik yazı ile verilmeli. Not: Hata, sayfa numaraları verilerek genel yazılacak. - Çalışmalar, sorular ve etkinlikler birbirinin tekrarı niteliğinde olmamalı. - Etkinliklerde hata (bulmacanın yanlış hazırlanması, eşleştirmelerde eksik bulunması vb.) bulunmamalı. - Tema başında yer alan <u>hazırlık çalışmaları</u> öğrencileri araştırmaya, düşünmeye ve gözlem yapmaya yönlendirecek biçimde düzenlenmiş olmalı.	
	Yardımcı Unsurlar (14)	- Öğretmen Kılavuz Kitabı'nda yer alan dinleme metinlerinin doğru, güzel ve etkili Türkçe ile seslendirildiği kaset, CD, VCD gibi materyaller bu kitabın ekinde verilmeli. (ÖK) - Öğrenme öğretme süreçleri içerisinde yapılan çalışmalarda yer alan açıklama ve örnekler tam olarak verilmeli. (ÖK) - Programda öngörülen yardımcı unsurlara yer verilmeli, ve bunlar doğru kullanılmalı. (ÇK) - Yardımcı unsurların kullanımında çeşitlilik sağlanmalı. (ÇK)	0,5
	Bireysel Farklılıklar (15)	- İşleniş; öğrencilerin motivasyon, ilgi, beceri, yetenek, zekâ, öğrenme stilleri gibi bireysel farklılıklarını dikkate alarak planlanmış olmalı. (ÖK) - Tema süresince temayı destekleyen, bireysel farklılıkları gözetken alternatif etkinliklere (proje, drama, çoklu zekâ, oyun, ek etkinlik vb.) ve bunlara ilişkin açıklamalara yer verilmeli. (ÖK)	1
	Ölçme-Değerlendirme (16)	Ölçme-Değerlendirme (DK) Hazırlık ve Değerlendirme Çalışmaları Ders Kitabı; içindekiler, tema kapağı,metinler ve kaynakçadan oluşmalı.Temaya hazırlık ve tema sonu değerlendirme çalışmaları yer almamalı (Eğer bu çalışmalara yer verilmişse Ders Kitabı geneli ve Çalışma Kitabı için birer hata yazılacaktır.) (DK)	1

DİL VE ANLATIM		Ölçme-Değerlendirme (ÖK) - Programın öngördüğü değişik ölçme değerlendirme tekniklerine yer verilmeli. - Ölçme değerlendirme çalışmaları program kazanımları ile ilişkili olmalı. - Ölçme değerlendirme çalışmaları öğrencilerin eleştirel düşünme, problem çözme, karar verme, yorumlama gibi becerilerini gösterebilecekleri içerikte ve yapılandırıcı yaklaşımın temel ilkelerine uygun biçimde düzenlenmiş olmalı. - Ölçme değerlendirme çalışmaları farklı güçlük düzeylerinde hazırlanmış olmalı. - Ölçme değerlendirme çalışmalarının öğrenme alanlarına dağılımında denge olmalı. - Değerlendirmede öğretmenin kullanacağı kural ve ölçütler net ve anlaşılır verilmiş olmalı. Ölçme-Değerlendirme (ÇK) Hazırlık ve Değerlendirme Çalışmaları - Değerlendirme çalışmaları tema ya da metin sonunda bulunmalı. - Programın öngördüğü değişik ölçme değerlendirme tekniklerine yer verilmeli. - Ölçme değerlendirme çalışmaları program kazanımları ile ilişkili olmalı. - Hazırlık ve ölçme değerlendirme çalışmaları öğrencilerin eleştirel düşünme, problem çözme, karar verme, yorumlama gibi becerilerini gösterebilecekleri içerikte ve yapılandırıcı yaklaşımın temel ilkelerine uygun biçimde düzenlenmiş olmalı. - Hazırlık ve ölçme değerlendirme çalışmaları farklı güçlük düzeylerinde hazırlanmış olmalı. - Ölçme değerlendirme çalışmalarının öğrenme alanlarına dağılımında denge olmalı. - Hazırlık çalışmaları tema ve/veya metin başında bulunmalı. - Kitap genelinde yer alan tüm sorular programın öngördüğü biçimde düzenlenmeli. Sorularda nitelik hataları bulunmamalı.	
	Yazım ve Noktalama (17)	Yazım ve Noktalama Kurallarına Uygunluk (*) - Yazım hatası bulunmamalı. - Noktalama hatası bulunmamalı. - Noktalama eksikliği bulunmamalı. - Gereksiz noktalama işareti kullanılmamalı. - Dizgi hatası bulunmamalı.	0,25

		▪ Benzer biçimde düzenlenen ifadelerin yazım ve noktalamasında birlik sağlanmalı.	
	Dil Seçimi (18)	Dil Seçimi (*) ▪ Yazı diline uygun nitelikte ve estetik bir dil kullanılmalı. ▪ Kullanılan dil, nitelik ve nicelik bakımından (kelime seçimi, cümle yapıları, cümle ve metin uzunluğu) öğrenci düzeyine uygun olmalı. ▪ Terimler program diline uygun olmalı. ▪ Her türlü kavram, terim ve adlandırmada nüsha genelinde ve takım hâlindeki kitaplar arasında birlik sağlanmalı. ▪ Tarih, istatistikî veriler vb. rakamsal ifadelerin kullanımında sınıf seviyesi gözetilmeli. (Sınıf seviyesinin üzerindeki sayıların okunuşları parantez içinde verilmeli) (ÇK)	0,25
	(19)	Dil Bilgisi Kurallarına Uygunluk (*) ▪ Kelime düzeyinde anlatım bozukluğu bulunmamalı. ▪ Kelime grubu düzeyinde anlatım bozukluğu bulunmamalı. ▪ Cümle düzeyinde anlatım bozukluğu bulunmamalı.	0,25
	(20)	Paragraf İçinde ve Paragraflar Arasında Anlam Bütünlüğünün Sağlanması. (*) ▪ Her paragraf bir konu etrafında toplanmalı. ▪ Paragraflar ana fikri desteklemeli. ▪ Paragraflarda gereksiz kelime ve cümle tekrarı bulunmamalı. ▪ Paragraftaki cümleler arasında kip uyumu sağlanmalı. ▪ Paragraftaki cümleler arasında çatı uyumu sağlanmalı. ▪ Paragraftaki cümleler arasında kişi uyumu sağlanmalı. ▪ Paragraftaki cümleler arasında uygun geçiş olmalı. ▪ Paragraflar arasında uygun geçiş ifadeleri olmalı.	0,25

TEKNİK TASARIM VE DÜZENLEME	Görsel Tasarım (21)	Teknik Tasarım ve Düzenleme (*) • Türk Bayrağı “Türk Bayrağı Kanun ve Tüzüğü”ne uygun özellikte verilmeli. • Atatürk görselleri orijinaline uygun, nitelikli ve temiz baskı ile verilmeli. • Görsel öğeler kişi, zümre, kurum ve kuruluşları küçük düşürücü özellikte verilmemeli. • Seri kitaplarda ve aynı kitap içerisinde görsel öge tekrarı yapılmamalı (kapak, içindekiler, tema, bölüm, ünite başı tasarımı hariç). • Görsel öğeler net ve temiz baskılı olmalı. • Görsel öğeler incelenirken: ➤ Renklerde ilgi çekicilik, ➤ Estetik sayfa düzenleme, ➤ Gereksiz ayrıntıdan kaçınma, ➤ Yazı ve görsel öge dengesi, ➤ Sayfada aşırı yoğunluk ve aşırı boşluktan kaçınma, ➤ Özgün tasarım, ➤ Kolay algılama, ➤ Kompozisyon kurallarına uygun olma, • Temsilî resimler resmi kurumlar ile bunlara bağlı birimlerin arşivlerinden seçilerek verilmeli. Tarihî fotoğraflar, temsilî resimler ve sanat eserleri kaynakça ile verilmeli. • Görsel tasarımlar reklam unsuru içermeyecek şekilde düzenlenmeli. • Görsel materyaller ve tasarımlar öğrencinin pedagojik gelişimine, seviyesine, gelişim basamaklarına uygun, çevresinden örneklerle düzenlenmeli. • Görsel öğede figürler doğal ve estetik görünümde çizim (desen) ve renklendirme ile üslup bütünlüğü içinde verilmeli. • Metin yazıları ve öğretime yardımcı unsurlarda kullanılan yazılar karakter, renk ve boyut olarak kolay okunabilir ve sistematik olmalı. • Öğretime yardımcı unsurlar doğru adlandırma (fotoğraf, resim, şekil, şema, grafik, tablo, harita) ve numaralandırma ile verilmeli. • Madde imleri tutarlı ve estetik olmalı. • Görsel materyaller metinle ve alt yazıyla bütünlük oluşturmalı, metne uygun yerde verilmeli. • Ders ve öğrenci çalışma kitabından öğretmen kılavuz kitabına alınan ilgili sayfalar aynı olmalı, kolay algılanabilir şekilde düzenlenmeli. (ÖK) • Öğrencilere resim yapma etkinliği için ayrılan bölümler, ilköğretim seviyesinde en az yarım sayfa olmalı. (ÇK)	0,5
-----------------------------	---------------------------	---	-----

NOTLAR:

- İnceleme ve değerlendirme çalışmaları MEB Ders Kitapları ve Eğitim Araçları Yönetmeliği, bu yönetmeliğe dayanan 2559-Ek Sayılı Tebliğler Dergisinde yayımlanan yönerge doğrultusunda yapılır.
- Ölçütler, yönetmelik – yönerge ve Türkçe (1-5) öğretim programı esas alınarak hazırlanmıştır.

AÇIKLAMALAR

1- Metin başında veya tema başında verildiği belirtilen kazanım, kitap genelinde işlenmiş ancak belirtilen yerde işlenmemişse hata kodu olarak 6 girilecektir. Kazanım belirtilen yerde veya kitabın herhangi bir yerinde işlenmemiş ise hata kodu kazanım eksikliğinden dolayı 3 olacaktır.

2- TTKB tarafından hazırlanan İstiklal Marşı, Andımız, Atatürk'ün Gençliğe Hitabesi matbularına aynen uyulacaktır.

3- İçerikle ilgili hatalar sayfa numaraları belirtilerek tek tek gösterilir ve her hata sayısından puan düşülür.

4- Birden fazla dinleme metninin olduğu durumlarda ilk metin incelenir, diğer metinler çıkarılır ve 3. ölçüte hata puanı girilir.

5- Metnin bir kısmı öykü, bir kısmı şiir olarak verilmiş ve temada başka şiir veya öykü verilmemişse şiir türü veya öykü türü verilmiş olarak kabul edilmeyecektir.

6- İşleniş sürecinde “metni tanıma ve tahmin etme, kuralları uygulama” aşamalarında kazanımların dağılımı nedeniyle kısır bir döngü bulunmaktadır. Bu aşamalarda bulunan tekrarlara “şablon” hatası verilmeyecek ancak nitelikli anlatım kullanması istenerek tekrarlar önlenecektir.

7- Metin çıkarma işleri aşağıdaki durumlarda yapılacaktır. Bu metinlerin hataları yazılmayacak ve metin çıkarma işlemi yapılacaktır.

- Temayla ilgili olmayan metinler çıkarılacaktır.
- Öğrenciye olumsuz mesaj veren metinler çıkarılacaktır.
- Sınıf düzeyine uygun olmayan metinler çıkarılacaktır.
- Türk kültürü, yasa, yönetmelik vb. kurallara uymayan metinler çıkarılacaktır.
- Kitapta metin türlerinden birinin eksik olması durumunda komisyonun kararına göre niteliği daha düşük olan metin, aralarında nitelik olarak fark yoksa ikinci metin çıkarılacaktır.

8- Aşağıdaki durumlarda kitap hata fişi gösterilmeden, bir rapor hazırlanarak reddedilir.

- Kitapta bir temanın eksik olması durumunda kitap reddedilir.

- Temalar birleştirilmişse kitap reddedilir.
- Öğretmen Kılavuz Kitabında en az bir temanın işlenişine yer verilmemesi durumunda kitap reddedilir.

9- Metinlerin orijinalinden kontrolünü sağlamak ve programda belirtilen esaslara uygunluğunu tespit etmek amacıyla kaynak dosyası yer almalıdır.

10-Dinleme metinlerinin seslendirilmesinde; kelimelerin doğru telaffuz edilmesine, akıcı, işitilebilir bir ses tonuyla ve noktalama işaretlerine dikkat edilerek okunmasına vb. dikkat edilmelidir.

ÖZGEÇMİŞ

1983 yılında Kayseri’de doğdu. İlk, orta ve lise öğrenimini Kayseri’de tamamladı. 2006 yılında Hacettepe Üniversitesi, Eğitim Fakültesi Sınıf Öğretmenliği lisans programını bitirdi. Halen E.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı Eğitim Programları ve Öğretimi Bölümünde yüksek lisans öğrencisi. Yabancı dili İngilizce olup, evli ve bir kız çocuk annesi.

Fatma KARDAŞ GÜNEŞ

İLETİŞİM BİLGİLERİ:

Adres : İnönü Mahallesi Doğu Lojmanları Yükep Apartmanı Nu.:8
Sarıkamış / KARS

Tel :0474 413 57 08

Cep :0 535 712 77 80

E-mail : fkardas2002@yahoo.com